

Co-funded by
the European Union

ERASMUS-EDU-2022-PEX-TEACH-ACA ERASMUS-PJG 101104036
TASC 36 mėnesiai (2023 m. birželio 1 d. – 2026 m. gegužės 31 d.)

**Socialiniai pokyčiai per tvarų
bendravimą
mokyklose ir visuomenėje**

REZULTATAS 2.2
**2 darbo paketas: Moduliai ir
mokymai**

**TVARAUS BENDRAVIMO ĮRANKIŲ
RINKINYS**
**mokytojo asmeniniam ir profesiniam
tobulėjimui**

**Autoriai: BE EA, BE VIVES, DE LUE, LT VIKO, ES RM, PT ALMA, RO UBB,
RO WUT, TK ASIP**

Pagrindinis naudos gavėjas:

RO WUT

Vykdymo terminas: 2025 m.

birželio 30 d.

Sklaidos lygis: PU

Tipas: Elektroninis

Formatas ir kalba: Elektroninis / anglų

*Finansuoja Europos Sąjunga. Tačiau čia išreikštos nuomonės ir požiūriai yra
tik autorių nuomonės ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos
švietimo ir kultūros vykdomosios agentūros (EACEA) poziciją. Nei Europos
Sąjunga, nei EACEA už juos neatsako.*

REDAGAVIMO
ISTORIJA

Autoriaus vardas ir pavardė Partnerio trumpinys	Aprašymas Pavadinimas	Data
RO WUT	Juodraščio pateikimas	2025 m. birželio 12 d.
BE VIVES	Įvado peržiūras	2025 m. birželio 19 d.
RO UBB	A lygio programos peržiūra	2025 m. birželio 19 d.
LT VIKO	B lygio programos peržiūra	2025 m. birželio 19 d.
ES MERAKI	C lygio programos peržiūra	2025 m. birželio 19 d.
TK ASIP	Galutinė versija ir dizainas	2025 m. birželio 30 d.

Ivadas

Projekto apžvalga6

Tvarus bendravimas.....6

 Tvaraus bendravimo pagrindiniai komponentai.....7

TASC projekto novatoriški indėliai13

Mokytojų priemonių rinkinio tikslas19

 Refleksyvus mokymasis.....20

 Patirtinis mokymasis.....21

Kaip naudotis mokytojų priemonių rinkiniu22

 Kaip naudotis priemonių rinkiniu23

 Darbas su įrankiais.....23

 Prisitaikymas prie konteksto24

 Tinka individualiam ir grupinam mokymuisi24

Nuorodos29

Ivadas į A klasę

Priemonė Nr. 1. Sąmoningumo didinimas32

Priemonė 02. Skaitmeninis priekabiavimas ir kibernetinis patyčios.....34

Priemonė 03. Bendradarbiavimu pagrįstas problemų sprendimas36

Priemonė 04. Ką žinau apie Europos vertybes ir tapatybę?38

Priemonė 05. (Ne)lygybė mokyklose.....42

Priemonė 06. Kultūrinės įvairovės veiksniai.....48

Priemonė 07. Diskriminacijos, išankstinio nusistatymo, stigmos mechanizmai ir šaltiniai52

Priemonė 08. Nediskriminacijos kelias ir socialiniai išankstiniai nusistatymai.....56

Priemonė 09. Konsensusas ~ Raskime geriausią sprendimą!.....60

10 priemonė. Emocijų žemėlapis ir autoportretas64

11 priemonė. Empatijos lėšis.....	68
Įrankis 12. Pasirinkite aiškesnį!.....	74
Įrankis 13. Kaip klausytis?	78
Įrankis 14. Aš ir mano dėžutė.....	82
Įrankis 15. Mano aktyvus ratas: žingsnis po žingsnio	86

Įvadas į B klasę

16 priemonė. Motivacijos norų medis	94
17 priemonė. Empatijos žemėlapis.....	98
18 priemonė. Volto Disnėjaus metodas	104
Įrankis 19. Demokratinis mokytojas klasėje	110
20 priemonė. Įtraukties iššūkiai ir galimybės.....	114
21 priemonė. Universali mokymosi dizaino (UDL) ar tradicinis švietimas?	120
22 priemonė. Diskriminacijos, išankstinio nusistatymo ir stigos poveikis	124
23 priemonė. Apmąstymai apie lyčių įvairovę ir jos rėmimas.....	128
24 priemonė. Konsensusas ~ Klausykimės!.....	132
25 priemonė. Perspektyvų keitimas per empatiją	136
26 priemonė. Kultūrinių mąstysenos modelių tyrinėjimas.....	140
27 priemonė. Empatijos žemėlapių sudarymas	144
28 priemonė. Dialogo palaikymas.....	148
29 priemonė. Šeši mąstymo skrybėlės ribų nustatymui	152
Įrankis 30. Sprendimų priėmimo modelis, grindžiamas sutikimu (CDMM)	156

Įvadas į C lygį

Įrankis 31. RESET protokolas.....	162
32 priemonė. Penkios įtraukties perspektyvos	164
Įrankis 33. Skaitmeninis dialogo žemėlapis	166

34 priemonė. Tapatybės konfliktai klasėje	168
35 priemonė. Įtraukiojo mokymo užtikrinimas naudojant Brookfieldo keturis požiūrius	174
36 priemonė. Įtraukties kontrolinis sąrašas	178
37 priemonė. Lygybės ir teisingumo skirtumai	186
38 priemonė. Kritinio mąstymo etapai ir patikimų šaltinių kriterijai	190
39 priemonė. Nominalinės grupės technika.....	194
40 priemonė. O jei aš persigalvosiu?.....	198
41 priemonė. Ryšys ir atspindys: kaip aš elgiuosi savo santykiuose?	202
Įrankis 42. Santykių pozicijų žemėlapis.....	204
Įrankis 43. Bendradarbiavimo kompasas.....	206
Įrankis 44. Klausimų menas.....	210
Įrankis 45. 3 žingsnių metodas atsiliepiamams teikti	214

Įvadas

Šis mokytojų priemonių rinkinys parengtas įgyvendinant Europos mokytojų akademijos projektą TASC – „Mokytojų akademija tvariam bendravimui“

Projekto apžvalga

Europos visuomenės susiduria su beprecedenčiais iššūkiais, kylančiais dėl visuotinio atšilimo, ilgalaikių COVID-19 pandemijos padarinių, sudėtingos socialinės ir kultūrinės integracijos, susijusios su migrantais ir pabėgėliais, bei politinio nestabilumo kaimyniniuose regionuose. Šie tarpusavyje susiję veiksniai prisideda prie didėjančios socialinės ir politinės poliarizacijos visoje Europos Sąjungoje, daro poveikį pačiai mūsų bendruomenių ir švietimo sistemų struktūrai. Projektas „Tvaraus bendravimo mokytojų akademija“ (TASC) tiesiogiai reaguoja į šias kritines problemas, pripažindamas lemiamą pedagogų vaidmenį, kuriant įtraukią, atsparią ir demokratinę visuomenę.

TASC projektas (Tvaraus bendravimo mokytojų akademija) siekia spręsti šiuos iššūkius, suteikdamas būsimiems ir esamiems mokytojams **tvaraus bendravimo įgūdžių** – kritiškai svarbias kompetencijas, reikalingas įtraukčiai skatinti, konfliktams mažinti ir demokratinėms vertybėms švietime ugdyti.

TASC projekto tikslai:

- Mokyti mokytojus **tvarios komunikacijos**, akcentuojant nesmurtinę, atkuriamąją ir tarpkultūrinę komunikaciją, bendradarbiavimą ir refleksiją bei integruojant skaitmenines kompetencijas.
- Parengti **bendrą mokymo programą, vertą 20 ECTS kreditų**, visiškai integruojant **ekologiškus ir įtraukius mobilumo modelius**.
- Sukurti **struktūrizuotą Europos partnerystę** tarp institucijų, užsiimančių pradinio mokytojų rengimu (PMR) ir tęstiniu profesiniu tobulinimusi (TPT).
- Parengti **politikos gaires ir rekomendacijas**, kaip įtraukti tvarų bendravimą kaip pagrindinę tarpdisciplininę mokytojų kompetenciją.

Tvarus bendravimas

Tvarus bendravimas yra svarbi ir esminė tarpdalykinė mokytojų kompetencija. Be to, manome, kad ji yra būtina mūsų planetos ateičiai. Tai svarbi kompetencija Europos švietimo erdvėje, siekiant gerbti įtrauktį ir įvairovę bei skatinti atsakomybę ir bendradarbiavimą.

Todėl TASC dėmesį skiria tvariam bendravimui kaip mokytojų etikos aspektui, kuris akcentuoja mokytojų išipareigojimą puoselėti ir ugdyti pagarba grindžiamus santykius mokykloje. Mokytojai visoje Europoje yra mokomi kompetencijų, įgūdžių, pagrįstų žiniomis ir požiūriais. Be šių kompetencijų, TASC bendras tikslas yra, kad mokytojai taptų lankstesni bendros ES tapatybės ir vertybių atžvilgiu, mokydamiesi įgūdžių, susijusių su nesmurtine, tarpkultūrine ir atkuriamąja komunikacija, refleksija ir veiksmais, taip prisideddami prie bendradarbiavimo mokantis visą gyvenimą.

TASC projekto naujovė yra ta, kad jis orientuotas į Europos mokytojų įgūdžių, sudarančių tvaraus švietimo ir tvarios visuomenės pagrindą, ugdymą. Ši mokytojų akademija orientuota į įgūdžius, kurie yra aktualūs bet kurioje švietimo aplinkoje, nepriklausomai nuo studijų srities, švietimo lygio, šalies ar kultūros. Parengtos ir išbandytos bendros mokymo programos apie tvarų bendravimą, už kurią skiriama 20 ECTS mikrokreditų, įgyvendinimas įvairiose TASC partnerių šalyse užtikrina platų tarptautinį šio projekto mastą ir šios mokytojų akademijos taikymą visoje Europoje. TASC prisideda prie to, kas mus, mokytojus, vienija, t. y. teikti gerą išsilavinimą visiems, nepaisant didėjančios mūsų visuomenių poliarizacijos.

Tvaraus bendravimo pagrindiniai komponentai

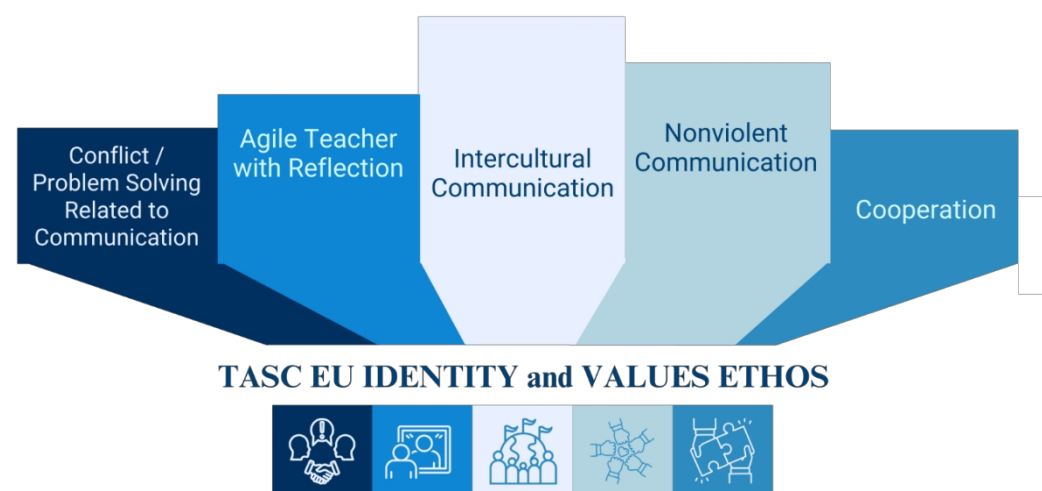
Tvaria komunikacija siekiame skatinti tvarumą. Tvari komunikacija yra susijusi su keliais Jungtinių Tautų tvaraus vystymosi tikslais (TVT). Ji remia „žmonių“ grupę, kurioje TVT 3 orientuotas į gerovę, TVT 4 pabrėžia kokybišką švietimą, sutelkiant dėmesį į įtrauktį ir mokymąsi visą gyvenimą,

o TVT 5 skatina lyčių lygybę. Be to, ji taip pat susijusi su grupe „gerovė“, kurioje TVT 10 siekiama mažinti nelygybę; TVT 16, skatinančiu taiką taikos grupėje; ir TVT 17, kuriančiu partnerystės šiems tikslams pasiekti partnerystės grupėje. O

1 pav. Jungtinių Tautų tvaraus vystymosi tikslai

TASC projektas grindžiamas išsamia poreikių analize, kurios metu buvo nustatyti penki esminiai aspektai, būtinai tvariam bendravimui švietimo kontekste: tarpkultūrinis bendravimas, nesmurtinis bendravimas, bendradarbiavimas, su bendravimu susijusių problemų sprendimas ir refleksija. Šie aspektai yra tiesiogiai susiję su pagrindiniais iššūkiais, su kuriais susiduria mokytojai vis įvairesnėje ir susiskaldžiusioje mokyklos aplinkoje.

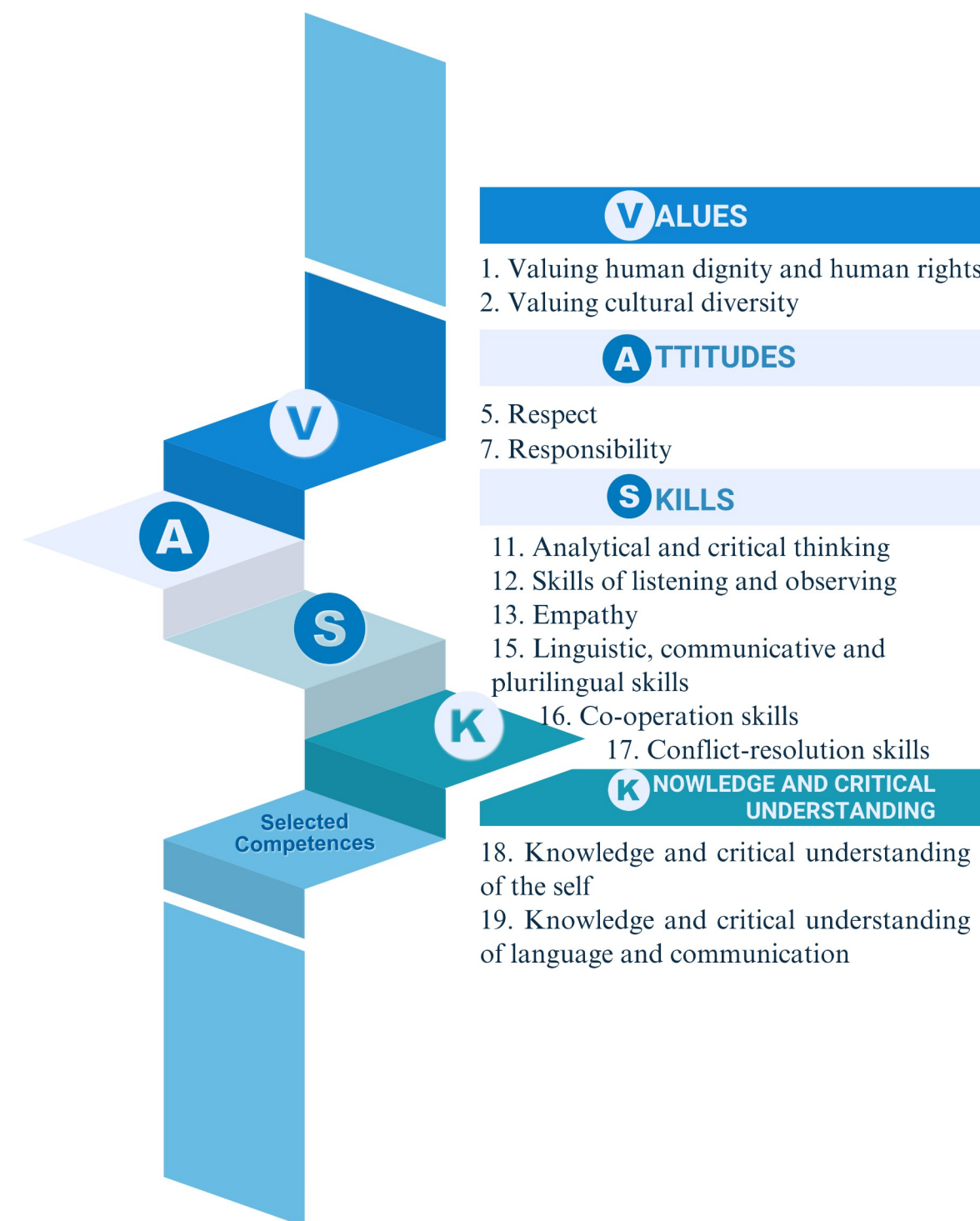
2 pav. Penki Europos bendrosios programos TASC aspektai

Tarptautinės apklausos rezultatai parodė, kad šie elementai yra tarpusavyje susiję ir vienas kitą sustiprina.

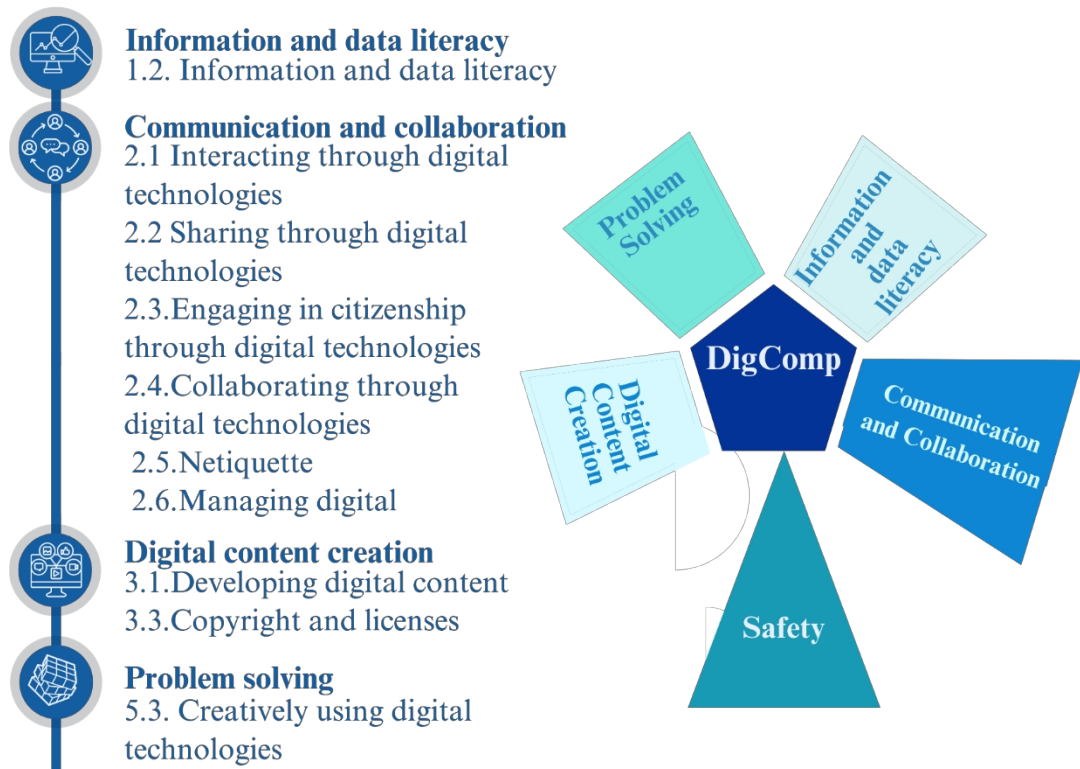
Siekdama patenkinti šiuos poreikius, TASC parengė išsamią ES bendrą mokymo programą, sudarytą iš penkių tarpusavyje susijusių modulių. Kiekvienas modulis skirtas ugdyti vieną ar daugiau iš penkių pagrindinių aspektų, pasitelkiant struktūrizuotus mokymosi tikslus ir tikslinius

rezultatų, suderintų su Demokratinės kultūros kompetencijų referenciniu pagrindu (RFCDC) ir Europos skaitmeninių kompetencijų pagrindu (DigComp).

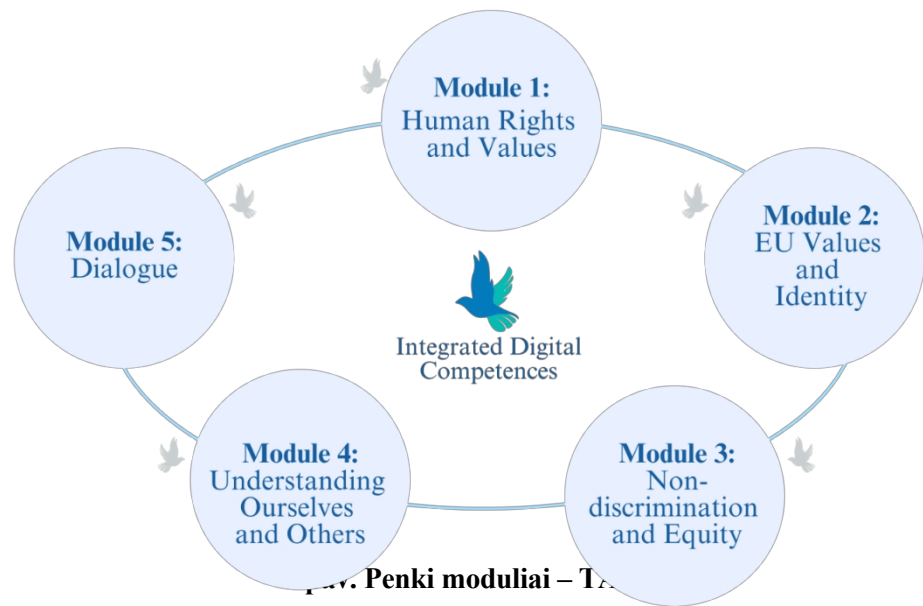

3 pav. Pasirinktos kompetencijos iš Demokratinės kultūros kompetencijų sistemos (FCDC – TASC)

4 pav. Su tvariu bendravimu susijusios skaitmeninės kompetencijos, atrinktos iš „DigComp“ sistemos.

Penki mokymo moduliai, susiję su 2 ir 3 paveiksluose pateiktomis kompetencijomis, sukurti siekiant skatinti įtraukų, teisingą ir žmogaus teisėmis grindžiamą švietimą: žmogaus teisės ir vertybės, ES vertybės ir tapatybė, nediskriminavimas ir teisingumas, savęs ir kitų supratimas bei dialogas.

5 pav. Penki moduliai – T

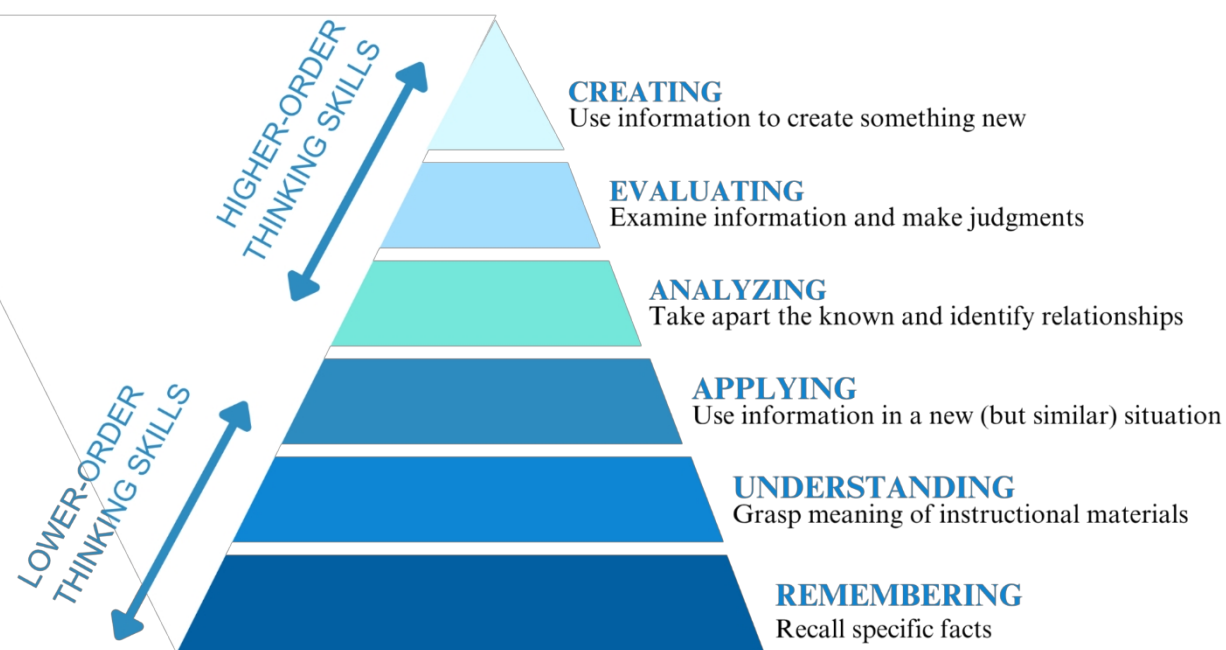
Šie moduliai buvo sukurti siekiant suteikti būtiniausių įgūdžių ir žinių įvairiose teminėse srityse, akcentuojant tvarias komunikacijos praktikas. Mes atsižvelgėme į šias pagrindines sąvokas.

Module 1	Human Rights and Values	Universal and Key Values Advocacy and Implementation of Human Rights Human Rights in the Digital Era
Module 2	EU Values and Identity	Identity EU Values European Teacher Identity and Values
Module 3	Non-discrimination and Equity	The Respect of Diversity The Non-discrimination Path Achieving Consensus in a Diverse Group
Module 4	Understanding Oneselves and Others	Understanding Oneself Understanding Others Understanding Connecting with Others
Module 5	Dialogue	Empathic Dialogue Skills Problem Solving and Conflict Resolution Skills Cooperation Skills

6 pav. Penki moduliai ir pagrindinės sąvokos

Kiekviename modulyje numatyti aiškūs tikslai (O) ir atitinkami mokymosi rezultatai (LO), kurie palaipsniui ugdo mokymosi dalyvių kompetencijas – nuo sąvokų supratimo iki strategijų taikymo realiose švietimo situacijose (žr. 1 lentelę).

Kiekvienas modulis suskirstytas į tris progresyviuosius lygius: pradinis tvarus bendravimas (A lygis), nuolatinis tvarus bendravimas (B lygis) ir profesionalus tvarus bendravimas (C lygis). Lygiai atspindi didėjantį sudėtingumo ir gilumo lygį. Mokymo programa iš viso suteikia 20 ECTS kreditų. Mokymosi tikslai visuose moduluose atitinka Bloomo taksonomiją, skatinančią kognityvinę vystymąsi nuo pagrindinių žinių iki aukštesnio lygio kritinio mąstymo ir refleksijos.

7 pav. Bloomo taksonomija

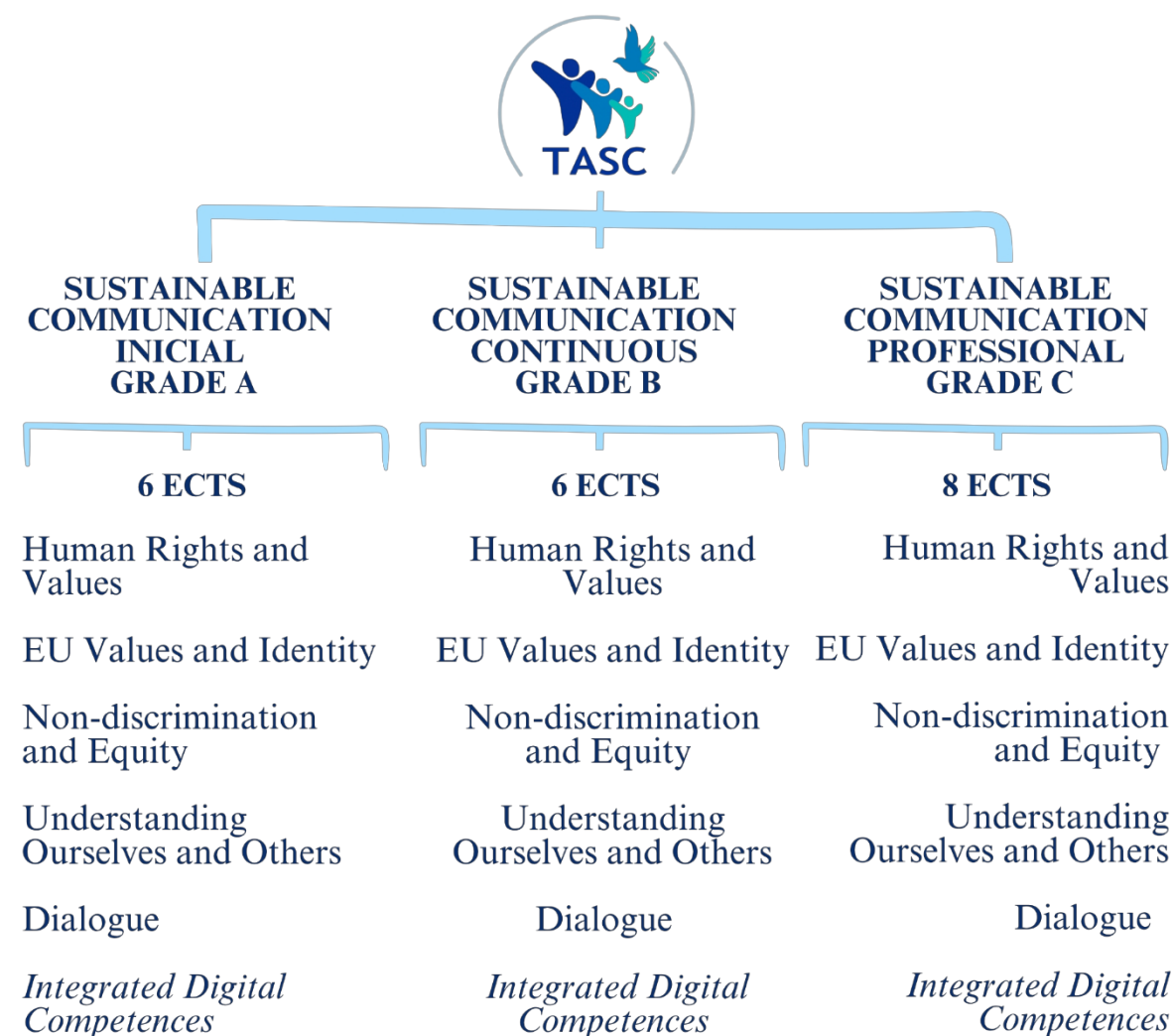
Trys progresyvūs lygiai įgyvendinami per įvairius mokymosi kelius: fizinį, mišrų ir virtualų, užtikrinant lankstumą ir prisitaikymą skirtingose nacionalinėse aplinkybėse.

Kiekvienas modulis susideda iš trijų mokymosi tikslų, kurių sudėtingumas palaipsniui didėja per tris lygius (A, B, C).

Konstruktai yra visą mokymo programą apimantys tarpdisciplininiai temos, įgyvendinami per užduotis, vertinimus ir skaitmenines kompetencijas (suderinamas su „DigComp“ ir RFCDC sistemomis).

Šių sąvokų tarpusavio sąsajos užtikrina, kad, pavyzdžiui, gerinant empatiją (nesmurtinis bendravimas) taip pat stiprinamos refleksyvosios praktikos ir tarpkultūrinė kompetencija.

Penkių konstrukto integravimas į TASC bendros mokymo programos modulinę struktūrą užtikrina holistinį požiūrį, siekiant suteikti mokytojams kompetencijas, būtinas tvariam bendravimui. Kiekvienas modulis remiasi šiais konstruktais, siekdamas pasiekti mokymosi rezultatus, kurie sprendžia poreikių analizėje nustatytus realius iššūkius – tokius kaip įvairovė, konfliktai, socialinis ir emocinis vystymasis bei skaitmeninis įsitraukimas – galiausiai parengiant pedagogus skatinti įtraukia ir pagarbą skatinančią švietimo aplinką visoje Europoje.

8 pav. Vizualinė diagrama TASC

TASC projekto novatoriški indėliai

TASC remiasi ankstesniais ES projektais (INCLUDE-ED, HAND in HAND, SAFER, BREAK!, Learning to Be, EMPAQT, ETSIZE, GO PRINCE), komunikaciją laikydamas švietimo veiksmingumo pagrindu ir sutelkdamas dėmesį į mokytojų etosą – profesinį išsipareigojimą puoselėti dėkingus, pagarbaus bendravimo santykius, skatinti visą gyvenimą trunkantį bendradarbiavimą mokymosi srityje bei bendrą europinę tapatybę ir vertybes.

Modulis	Mokymosi Tikslai (O)	Mokymosi rezultatai (MR)
1 modulis: Žmogaus teisės ir vertybės	Aktyviai dalyvaujant ir atlikus mokymo užduotis, mokymo dalyviai sugebės...	
	O1.1. Analizuoti ir įvertinti žmogaus teisių žmogaus teisių žmonių gyvenimui, ypač dėmesį skiriant jų švietimo galimybių ir perspektyvą.	LO1.1A: Apibūdinti žmogaus žmogaus teisių gynimo ir švietimo plėtros ryšį, pateikdami aiškiai išdėstydami informuotas prieigos, lygybės ir kokybės švietimo srityje, atsižvelgiant į žmogaus teisių judėjimo. LO1.1B Apibūdinti žmogaus žmogaus teisių gynimo ir švietimo plėtros per išsamiai išdėstyti informuotas prieigos raidos analizes, teisingumo ir kokybės švietimo srityje, atsižvelgiant į žmogaus teisių judėjimo. LO 1.1C: Nustatyti galimybes įtraukti žmogaus teisių įtraukimo į švietimo kontekstą galimybes, skatinti įtraukiasias politikos kryptis ir praktiką bei skatinti aplinką, kurioje gerbiamos ir ginamos teisės visų asmenų, taip prisidedant prie įtraukių ir teisingų švietimo erdvių kūrimą.
	O1.2. Išnagrinėti komunikacijos strategijas, kurios pabrėžia supratimą ir , siekiant išreikšti žmogaus teisių klausimus, atvirus ir pagarbius dialogą	LO1.2A Apibūdinti kultūrinių, teisinių ir technologinių aspektų poveikį žmogaus teisėms skaitmeninėje amžiuje, analizuojant jų santykius su šiuolaikinėmis klausimais. LO 1.2B Taikyti nesmutinius bendravimo metodus skaitmeninėse žiniasklaidos platformose kuriant advokatavimo žmogaus teisių gynimo veiksmus švietimo aplinkoje. LO1.2C Analizuoti skaitmeninių technologijų poveikį pagrindinius žmogaus teisių principus, nustatyti galimus etinius dilemas bei parengti strategijas joms spręsti veiksmingai, prisidedant prie etikos ir teisėmis
	O1.3. skatinti/plėtoti bendradarbiaujant, žmogaus teisės protingas problemų sprendimo tarp (įvairių) švietimo veikėjai mokiniai, tėvai, suinteresuotųjų šalių).	LO1.3A: Apibūdinti bendradarbiavimu grindžiamą problemų metodą sprendžiant žmogaus teisių klausimus švietimo kontekstuose. LO1.3B. Analizuoti ir taikyti veiksmingą bendradarbiavimą bei problemų sprendimo strategijas, siekiant spręsti šiuolaikines žmogaus teisių klausimus švietimo kontekste. LO1.3C. Skatinti ir kurti holistinę, įtraukią ir žmogaus teisių paisančią švietimo aplinką, grindžiamą komunikacijos strategijomis, integruojančiomis visuotines vertybes.

2 modulis: ES vertybės ir tapatybė

Dalyvaudami aktyviai ir atlikdami mokymo užduotis, mokymo dalyviai sugebės...	
O2.1. Įvertinti, skatinti ir taikyti strategijas kurios gerbia žmogaus orumą, žmogaus teisių kultūrinę įvairovę profesinėje gyvenime.	LO2.1A: Apibūdinti ryšius tarp kultūros, tapatybės ir galios struktūras žmogaus teisės pagrįstumas, paaiškinant jos poveikį švietimo sistemą. LO2.1B. Įgyvendinti žmogaus teisių aspektus atsižvelgiančias sprendžiant konkrečias situacijas kultūriškai įvairiose klasėse. LO2.1C. Ištirti įgyvendinimo poveikį žmogaus teisių įgyvendinimo poveikį švietimo procesuose, įvairias situacijas.
O.2.2. bendrauti ir bendradarbiauti pagarbiai žmonėmis, įvairiose ir socialinėje kontekste (A28, A29, A39, S94).	LO2.2A Padėti mokytojams apmąstyti, geriau suprasti ir priimti kitus žmones kaip lygiaverčius žmones. LO2.2B. Laikyti visus vienodai vertingais profesinėje komunikacijoje ir santykiuose. LO2.2C. Paaiškinti ir įvertinti profesinę praktiką ir bendravimą lygybės ir žmogaus teisių kontekste.
O2.3. Aktyviai skatinti ir skatinti kultūrinę įvairovę, įvairovę bei įtraukiamą švietimas švietimo kontekstų ir praktikų.	LO2.3A. Paaiškinti kultūrinę įvairovę ir jos sudedamąsias dalis/veiksnius (pvz., socialinę kilmę, lytį, etninę priklausomybę, religiją ir kt.). LO2.3B. Pritaikytų ir įgyvendintų tinkamą mokymo ir bendravimo stilius skirtingiems mokiniams pagal jų galimybes, poreikius ir lūkesčius. LO2.3C. Apsvarstyti ir ištirti vienodas požiūris į žmones, turinčius skirtingą kultūrinę ir socialinę kilmę turinčių žmonių lygiateisišką traktavimą švietimo procese.

3 modulis: Nediskriminavimas ir lygybė

Aktyviai dalyvaujant ir atlikus mokymo užduotis, mokymo dalyviai sugebės...		
O3.1. Suprasti dinamiką diskriminaciją ir jo poveikis žmonių gyvenimui (požiūriai, elgesį, galimybes) ir sąveikas (lygybė, teisingumas)	LO3.1A. Apibūdinti mechanizmą ir šaltinius diskriminacijos, išankstinio nusistatymo ir stigmatos švietimo procesų/švietimo kontekste, kad paaiškintų netinkamas reakcijas ir požiūrį švietimo kontekstai.	
	LO3.1B. Lyginamai analizuoti teigiamus ir neigiamą socialinės ir kultūrinės įvairovės poveikį, sutelkiant vaikams švietimo kontekste, siekiant skatinti kultūrinės įvairovės priėmimą ir pagarbą kitiems žmonių kaip lygiaverčių žmonių.	
	LO3.1C. Ištirti lygybės ir teisingumo švietimo kontekste (pozityviosios diskriminacijos paaiškinti jų skirtingus tikslus ir pasekmes.	
O3.2. Skatinti ne diskriminaciją švietimo kontekstuose, kritiškose ir ne stereotipiniais mąstymo strategijos.	LO3.2A. Apibūdinti bendravimo su žmonėmis iš skirtingų aplinkų poveikį savo įsitikinimams, požiūrį bei emocines ir elgesio reakcijas į gerinti kultūrinės įvairovės priėmimą ir pagarbą kitiems žmonėms kaip lygiaverčiams žmonėms.	
	LO3.2B. Įtikinti siekti lygybės ir nediskriminavimo švietimo ir bendruomenės srityse, ypač žmonių, turinčių sudėtingą socialinę ir ekonominę padėtį arba kurie patiria lyčių diskriminaciją, siekdami išvengti netinkamo	
	LO3.2C. Parengti ir įgyvendinti veiksmų planą, grindžiamą kritinio mąstymo ir patikimų informacijos šaltinių, skirtų lygybės ir nediskriminavimo skatinimui švietimo aplinkoje.	
O3.3. Stiprinti veiksmingą bendradarbiavimą įvairias švietimo kontekstuose, neatsižvelgiant į skirtumų, siekiant pasiekti sutarimą ir bendriems/svarbie grupės tikslai.	LO3.3A. Suprasti ir paaiškinti įvairiapusiškos grupės sutarimo pasiekimą, nustatant, supratimą ir derybų būdu suderinant skirtingus požiūrius	
	LO3.3B. Įgyvendinti savirefleksiją ir derybas technikas, siekiant pasiekti sutarimą švietimo kontekstuose.	
	LO3.3C. Parengti bendradarbiavimo planą, skirtą įvairiapusį švietimo kontekstą.	

4 modulis: Savęs ir kitų supratimas

Aktyviai dalyvaujant ir atlikus mokymo užduotis, mokymo dalyviai sugebės...		
O4.1. suprasti ryšius tarp įsitikinimų, ir elgesio.	LO4.1A. Apibūdinti savęs sampratos kilmę ir struktūrą sąvokos, siekiant parodyti jos ryšį su asmeniniu emocijomis ir elgesiu.	
	LO4.1B. Analizuoti ryšius tarp įsitikinimų, poreikių, emocijų ir elgesio, siekiant paaiškinti žmogaus reakcijų ir požiūrių skirtumus.	
	LO4.1C. Ištirti mąstysenos pokyčių poveikį/ požiūriai į emocijas, elgesį ir nuostatas bei pasirinkimus, kuriant alternatyvias reakcijas į situacijas.	
O4.2. Tobulinti išankstinių ir sąveiką su kitais per išsamiau reakcijų jų mąstysenos, emocijas ir poreikius.	LO4.2A. Apibūdinti informacijos šaltinius, skirtus atpažinti kitų emocines būsenas ir ketinimus, siekiant išvengti išankstinių nuostatų ir prisitaikymui prie skirtingų socialinių	
	LO4.2B: Paaiškinti, kaip skirtingos socialinės ir kultūrinės sukuria skirtingą mąstyseną ir vertybes paaiškinant žmogiškųjų skirtumų požiūriuose ir reakcijų.	
	LO4.2C. Suformuluoti humanistinius ir empatijos principus ir metodus bendraujant su kitais, siekiant gilinti supratimą apie kitus.	
O4.3. Tobulinti Bendravimas ir ryšius naudojant tarpusavio bendravimas įgūdžius.	LO 4.3A: Apibūdinti skirtumą tarp stebėjimų ir vertinimų, siekiant paaiškinti aiškaus prašymų bendraujant su kitais svarbą.	
	LO4.3B. Taikyti bendravimo strategijas, pagrįstas abipusę pagarbą, nuoširdumą, besąlygišką priėmimą, aktyvų klausymąsi ir empatiją, siekiant sukurti sveiką, stiprius santykius.	
	LO4.3C. Išreikšti ryšių kūrimo metodus tinka įvairiems asmenybės tipams bei skirtingoms socialinėms kultūrinėms aplinkybėms, kad būtų galima lanksčiai ir įvairias aplinkybes ir kontekstus.	

5 modulis: Dialogas

Aktyviai dalyvaujant ir atlikus mokymo užduotis,
mokymo dalyviai sugebės...

O1.1. Analizuoti ir įvertinti žmogaus teisių žmogaus teisių žmonių gyvenimui, ypač dėmesį skiriant jų švietimo galimybes ir perspektyvą.	LO1.1A: Apibūdinti santykį tarp žmogaus teisių gynimas ir švietimo plėtra, pasitelkiant aiškias ir pagrįstas prieigas, lygybės ir kokybės švietimo srityje, atsižvelgiant į žmogaus teisių judėjimo. LO1.1B Apibūdinti žmogaus žmogaus teisių gynimo ir švietimo plėtros per išsamiai išdėstyti informuotas prieigos raidos analizės, teisingumo ir kokybės švietimo srityje, atsižvelgiant į žmogaus teisių judėjimo. LO 1.1C: Nustatyti galimybes įtraukti žmogaus teisių įtraukimo į švietimo kontekstą galimybes, skatinti įtraukiasias politikos kryptis ir praktiką bei skatinti aplinką, kurioje gerbiamos ir ginamos visų asmenų, taip prisidedant prie įtraukių ir teisingų švietimo erdvių kūrimą.
O1.2. Išnagrinėti komunikacijos strategijas, kurios pabrėžia supratimą ir , siekiant išreikšti žmogaus teisių klausimus, atvirus ir pagarbius dialogą	LO1.2A Apibūdinti kultūrinių, teisinių ir technologinių aspektų poveikį žmogaus teisėms skaitmeninėje amžiuje, analizuojant jų santykius su šiuolaikinėmis klausimais. LO 1.2B Taikyti nesmurtinio bendravimo metodus skaitmeninėse žiniasklaidos platformose kuriant advokatavimo žmogaus teisių gynimo veiksmus švietimo įstaigose. LO1.2C Analizuoti skaitmeninių technologijų poveikį pagrindinius žmogaus teisių principus, nustatyti galimus etinius dilemas ir kurti strategijas joms spręsti veiksmingai, prisidedant prie etikos ir teisėmis
O1.3. skatinti/plėtoti bendradarbiaujantis žmogaus teisių protingas problemų sprendimo tarp (įvairių) švietimo veikėjų mokiniai, tėvai, suinteresuotųjų šalių).	LO1.3A: Apibūdinti bendradarbiavimu grindžiamą problemų požiūris į žmogaus teisių klausimų sprendimą švietimo kontekstuose. LO1.3B. Analizuoti ir taikyti veiksmingą bendradarbiavimą bei problemų sprendimo strategijas, siekiant spręsti šiuolaikines žmogaus teisių klausimus švietimo kontekste. LO1.3C. Skatinti ir kurti holistinę, įtraukia ir žmogaus teisių atsižvelgiančią švietimo aplinką, grindžiamą komunikacijos strategijomis, integruojančiomis visuotines vertybes.

1 lentelė: Modulių mokymosi tikslai (O) ir mokymosi rezultatai (LO)

„Mokytojo įrankių rinkinio“ tikslas

Mokytojų priemonių rinkinys – tai pratimų, metodų, strategijų ir procesų rinkinys, skirtas stiprinti mokytojų gebėjimą veiksmingai reaguoti į įvairius iššūkius. Šios priemonės orientuotos į asmeninį tobulėjimą, profesinį tobulėjimą ir konstruktyvių santykių puoselėjimą. Praktikuodami ir įsisavindami šias priemones, pedagogai gali ugdyti prisitaikymo įgūdžius ir elgesio modelius, kurie gerina jų mokymą ir atitinka jų unikalius tikslus bei vertybes, patvirtindami jų individualumą ir pagarbą savo profesijai.

Šios priemonės yra sukurtos ir struktūrizuotos taip, kad remtų refleksyvų ir patirtinį mokymąsi. Patirtinis ir refleksyvusis mokymasis yra aktyvūs mokymosi metodai, kuriuose akcentuojama asmeninė patirtis ir kritinis mąstymas.

Šis mokytojų priemonių rinkinys yra praktiškas ir prieinamas išteklius pedagogams įvairiuose jų profesinio tobulėjimo etapuose. Remiantis TASC projekte sukurtais tvaraus bendravimo principais, jo tikslai yra:

Pateikti konkrečius įrankius ir strategijas, skirtus skatinti nesmurtinį, tarpkultūrinį ir atkuriamąjį dialogą švietimo aplinkoje.

Remti mokytojus, ugdant jų pačių tvarios komunikacijos įgūdžius.

Pateikti praktinius patarimus, kaip skatinti įtrauktį, konstruktyviai spręsti konfliktus ir puoselėti demokratines vertybes klasėje bei platesnėje mokyklos bendruomenėje.

Skatinti refleksyvų ir patirtinį mokymosi procesą, siekiant nuolatinio profesinio tobulėjimo.

„Mokytojo priemonių rinkinys“ remiasi pagrindiniais komunikacijos, švietimo ir socialinių pokyčių teoriniais modeliais, įskaitant tvarų bendravimą, nesmurtinį bendravimą (NVC), tarpkultūrinį bendravimą, atkuriamąsias praktikas, socialinį konstruktyvizmą ir transformacinį mokymąsi.

Refleksyvus mokymasis

Refleksyvus mokymasis nėra tik procesas, tai transformacinė kelionė. Ji įkvepia žmones kritiškai vertinti savo įsitikinimus, prielaidas ir mokymosi patirtį. Ji gilina jų supratimą ir skatina asmeninį bei profesinį tobulėjimą. Skirtingai nuo pasyvaus mokymosi, refleksyvus mokymasis reikalauja nuolatinio savęs suvokimo, savikritiškumo ir prisitaikymo prie naujų išvalgų. Jis yra glaudžiai susijęs su metakognicija, arba mąstymu apie savo mąstymą, ir dažnai naudojamas švietime, lyderystėje ir profesiniame tobulėjime.

Refleksyvus mokymasis taip pat remia ir skatina tolesnį naudingą asmeninį tobulėjimą:

- Jis skatina gilų supratimą, ragina žmones neapsiriboti atminties lavinimu, o užsiimti kritine analize, skatina gilesnį sąvokų suvokimą (Mezirow, 1991).
- Skatina savimonei bei asmeninį ir profesinį tobulėjimą, nuolat apmąstant savo mokymosi procesus ir prielaidas (Schön, 1983).
- Gerina sprendimų priėmimo ir problemų sprendimo kompetencijas, sutelkiant dėmesį į praeities patirties vertinimą ir atitinkamus ateities veiksmų koregavimus (Moon, 1999).
- Skatina prisitaikymą ir atvirumą, leidžia mums būti atviriems naujoms perspektyvoms ir prisitaikyti prie pokyčių.
- Taigi, tai stiprina mūsų atsparumą, kuris yra gyvybiškai svarbus šiame sudėtingame ir nuolat kintančiame pasaulyje (Bolton, 2014).
- Jis užpildo spragą tarp teorijos ir praktikos, suteikdamas galimybes veiksmingai taikyti teoriją praktikoje realiose situacijose (Dewey, 1933).

Refleksyvus mokymasis yra transformacinis požiūris, kuris gilina žinias ir ugdo savimonei, prisitaikymą bei kritinį mąstymą. Sparčios informacijos ir sudėtingų globalių iššūkių amžiuje gebėjimas reflektuoti apie savo mokymąsi ir atitinkamai prisitaikyti yra svarbesnis nei bet kada.

Šis priemonių rinkinys skatina refleksyvų mokymąsi, ragindamas mokytojus kritiškai įvertinti savo bendravimo įpročius, įsitikinimus ir šališkumą. Apsvarstydami savo patirtį ir naudodami pateiktas priemones, pedagogai gali geriau pažinti save ir nuolat tobulinti savo profesinius įgūdžius.

Patirtinis mokymasis

Patirtinis mokymasis – tai metodas, kai asmenys įgyja žinių ir įgūdžių per tiesioginę patirtį, o ne pasyvų mokymą. Jis akcentuoja aktyvų įsitraukimą, refleksiją ir pritaikymą realiame gyvenime, todėl mokymasis tampa prasmingesnis ir veiksmingesnis (Kolb, 1984).

Patirtinis mokymasis grindžiamas idėja, kad žmonės geriausiai mokosi veikdami. Pagal Davido Kolbo patirtinio mokymosi teoriją (ELT), mokymasis vyksta keturių etapų ciklu:

- Konkreti patirtis – aktyvus dalyvavimas praktinėje veikloje ar realioje situacijoje.
- Refleksyvus stebėjimas – patirties apmąstymas ir analizė.
- Abstrakti konceptualizacija – išvadų darymas ir principų išmokimas iš patirties.
- Aktyvus eksperimentavimas – įgytų žinių pritaikymas naujose situacijose, siekiant patikrinti ir patobulinti supratimą.

Šis ciklas užtikrina, kad besimokantieji įgytų žinių ir ugdytų kritinio mąstymo, problemų sprendimo bei prisitaikymo įgūdžius.

Patirtinis mokymasis plačiai taikomas švietime, versle, sveikatos priežiūroje ir asmeniniame tobulėjime. Tai, kaip mes naudojame mokymosi ciklą, priklauso nuo mūsų asmenybės, išsilavinimo, profesijos ir kultūros. Yra devyni patirtinio mokymosi stiliai: eksperimentavimas, išvaizdavimas, refleksija, analizė, mąstymas, sprendimų priėmimas, veiksmai, iniciatyva ir pusiausvyra. Nors mes ir teikiame pirmenybę vienam stiliui, mūsų mokymosi lankstumas leidžia mums naudoti skirtingus patirtinio mokymosi stilius priklausomai nuo situacijos ypatybių, suteikdamas mums lankstumą (Peterson, K.; Kolb, D. A., 2017).

Patirtinis mokymasis suteikia šias pranašumus:

- Jis didina įsitraukimą ir žinių įsisavinimą, nes yra labiau interaktyvus ir įtraukiantis nei tradiciniai mokymosi metodai, todėl didina motyvaciją ir gerina žinių įsisavinimą (Dewey, 1938).
- Jis sujungia teoriją ir praktiką bei daro mokymąsi praktiškesnį ir pritaikomesnį, skatindamas besimokančiuosius taikyti teorines sąvokas, o ne tik jas įsisavinti (Kolb, 1984).

- Tai ugdo kritinį mąstymą ir problemų sprendimo įgūdžius, skatinant besimokančiuosius susidurti su realaus gyvenimo iššūkiais, o tai gerina jų gebėjimą analizuoti situacijas, priimti sprendimus ir prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių (Moon, 2004).

- Tai skatina asmeninį augimą ir savimone, skatindama savirefleksiją, taip padėdama asmenims atpažinti savo stipriasias ir silpnąsias puses bei mokymosi preferencijas (Schon, 1983).

- Tai paruošia ateities darbo rinkai, ugdydama asmenis, turinčius praktinės patirties, prisitaikymo ir praktinių problemų sprendimo gebėjimų – savybių, kurių darbdaviai ieško šiandienos greitai kintančiame pasaulyje (Boud, Cohen, & Walker, 1993).

Patirtinis mokymasis yra galingas švietimo metodas, kuris stiprina įsitraukimą, kritinį mąstymą ir pasirengimą realiam gyvenimui. Vien žinių mūsų laikais nepakanka, o praktinė patirtis ir prisitaikymo gebėjimai yra lemiamais sėkmės veiksniais. Patirtinio mokymosi integravimas į švietimą ir profesinį tobulėjimą gali padėti ugdyti efektyvesnius, gablesnius ir visą gyvenimą besimokančius žmones.

Šis priemonių rinkinys skirtas remti patirtinį mokymąsi, suteikiant mokytojams galimybes aktyviai dirbti su koncepcijomis ir priemonėmis realiose arba imituojamose švietimo situacijose. Šis praktinis metodas palengvina tvarių komunikacijos principų taikymą praktikoje ir performatyvinių kompetencijų ugdymą.

Kaip naudoti mokytojų priemonių rinkinį

„Mokytojų priemonių rinkinys“ – tai mokytojams skirtų priemonių rinkinys, sudarytas iš įrankių, išteklių ir užduočių, skirtų mokytis, tobulinti ir taikyti atitinkamas kompetencijas, reikalingas tvariam bendravimui profesinėje veikloje.

„Mokytojų priemonių rinkinio“ priemonės papildo ir „atspindi“ „Mokytojų rengėjų vadovą“ (kalbant apie modulių pagrindines sąvokas, mokymosi tikslus ir rezultatus).

Įrankiai skatina ir remia tvariam bendravimui reikalingų kompetencijų praktiką ir tobulinimą per savirefleksiją, introspekciją ir sistemingą praktiką, palaipsniui pereinant nuo A iki C lygių (2 lentelė).

Pridėjame dokumente pateiktas nuolatinio profesionalėjimo procesas pagal A, B ir C lygius yra struktūrizuotas laipsniškai. Ši struktūra atspindi supratimo, įgūdžių ir taikymo gilinimąsi žmogaus teisių, ES vertybių, nediskriminavimo, asmeninio sąmoningumo ir dialogo švietimo aplinkoje kontekste. Ši pažanga yra

sukurta taip, kad pedagogai jaustųsi pasiekę tikslą ir būtų motyvuoti savo profesinio tobulėjimo kelyje.

Šis mokytojų priemonių rinkinys sudarytas taip, kad padėtų pedagogams įvairiuose profesinio tobulėjimo etapuose, kaip nurodyta A, B ir C lygmenyse. Kiekviename skyriuje pateikiama įvadas į konkrečią to lygmens temą ir siūlomos atitinkamos priemonės, skirtos atitinkamoms žinioms, įgūdžiams ir kompetencijoms ugdyti.

Kaip naudotis priemonių rinkiniu

Mokytojų priemonių rinkinys yra sudarytas taip, kad palengvintų laipsnišką tvarių bendravimo įgūdžių ugdymą. Jis pirmiausia suskirstytas pagal lygmenis (A, B ir C), atitinkančius TASC projekto bendrą mokymo programą. Kiekvienas lygmuo atitinka vis sudėtingesnius ir gilesnius mokymosi tikslus bei rezultatus, kaip nurodyta toliau:

- **A klasė, pagrindinės žinios**, skirta aprašomajam supratimui ir pagrindinių sąvokų konceptualiosioms žinioms ugdyti.

- **B lygis – praktinis pritaikymas** – akcentuoja žinių ir kompetencijų pritaikymą švietimo kontekste.

- **C lygis – strateginis ir transformacinis įsitraukimas** – skatina strateginį mąstymą, inovacijas ir lyderystę skatinant tvarų bendravimą.

Kiekvienoje klasėje priemonės suskirstytos pagal penkis TASC mokymo programos modulius: 1) Žmogaus teisės ir vertybės, 2) ES vertybės ir tapatybė, 3) Nediskriminavimas ir lygybė, 4) Savęs ir kitų supratimas bei 5) Dialogas.

Ši struktūra leidžia vartotojams orientuotis į konkrečias įgūdžių sritis pagal ugdymo sistemą.

Darbas su priemonėmis

Mokytojų priemonių rinkinys siūlo įvairias priemones, skirtas skatinti aktyvų dalyvavimą ir įgūdžių ugdymą. Šios priemonės apima:

- Savarankiškai taikomos technikos, metodai, skirti savimonės stiprinimui, emocijų reguliavimui ir augimo mąstysenos ugdymui;

- Savarankiškas strategijas: žingsnis po žingsnio sistemas asmeniniams ir profesiniams tikslams pasiekti;

- Žingsnis po žingsnio procesai: aiškos, praktiškai pritaikomos gairės, kaip spręsti konkrečius iššūkius.

Mokytojai gali naudotis priemonėmis vykdydami įvairias veiklas, pavyzdžiui, savirefleksijos pratimus, vaidmenų žaidimus, grupių diskusijas ir praktinį pritaikymą klasėje. Priemonių rinkinys skatina introspekciją, sistemingą praktiką ir patirtinį mokymąsi, siekiant ugdyti kompetenciją tvarioje komunikacijoje.

Prisitaikymas prie konteksto

Atsižvelgdamas į švietimo aplinkų įvairovę, mokytojų priemonių rinkinys pabrėžia priemonių pritaikymo prie konkrečių kontekstų svarbą.

Mokytojai skatinami modifikuoti ir pritaikyti veiklas, kad jos atitiktų mokinių poreikius, kultūrinį kontekstą ir unikalios mokyklos aplinkos iššūkius.

Šis pritaikymas užtikrina priemonių aktualumą ir veiksmingumą sprendžiant realaus gyvenimo situacijas, pavyzdžiui, klasės valdymą, bendravimą su tėvais ir konfliktų sprendimą.

Tinka individualiam ir grupinam mokymuisi

„Mokytojų priemonių rinkinys“ sukurtas siekiant remti tiek individualų, tiek grupinį mokymąsi. Individuali refleksija skatinama naudojant priemones, kurios skatina savęs vertinimą ir savianalizę, taip ugdant asmeninį tobulėjimą ir savimone.

Bendradarbiavimu grindžiamą profesinį tobulėjimą palengvina priemonės, kurias galima naudoti grupėje, skatinančios bendrą mokymąsi, kolegų atsiliepimus ir palaikančios mokymosi bendruomenės kūrimą.

Šis dvejetainis požiūris maksimaliai padidina priemonių rinkinio poveikį tiek asmeniniam, tiek kolektyviniam profesiniam tobulėjimui.

	A lygis / Mokymosi rezultatas	Įrankio numeris ir pavadinimas
1	LO1.1A. Aiškinti žmogaus teisių gynimo ir švietimo plėtros ryšį bei pateikti pagrįstą analizę apie prieigos prie švietimo, lygybės ir kokybės raidą žmogaus teisių judėjimo kontekste.	01. Sąmoningumo ugdymas
	LO1.2A. Analizuoti šiuolaikines žmogaus teisių problemas skaitmeniniame amžiuje, atsižvelgiant į kultūrinius, teisinius ir technologinius aspektus.	02. Skaitmeninis priekabiavimas ir kibernetinis patyčios
	LO1.3A. Suprasti ir paaiškinti bendradarbiavimu grindžiamą problemų sprendimo metodą sprendžiant žmogaus teisių klausimus švietimo kontekste.	03. Bendradarbiavimu grindžiamas problemų sprendimas
2	LO2.1A: Suprasti ir paaiškinti kultūros, tapatybės ir galios struktūrų santykius žmogaus teisių įteisinimo kontekste ir jų poveikį švietimo sistemai.	04. Ką žinau apie Europos vertybes ir tapatybę?
	LO2.2A. LO2.2A Padėti mokytojams apmąstyti, geriau suprasti ir priimti kitus žmones kaip lygiaverčius žmones.	05. (Ne)lygybė mokyklose
	LO2.3A. Paaiškinti kultūrinę įvairovę ir jos sudedamąsias dalis bei veiksnius (pvz., socialinę kilmę, lytį, etninę priklausomybę, religiją ir pan.).	06. Kultūrinės įvairovės veiksniai
3	LO3.1A. Apibūdinti diskriminacijos, išankstinio nusistatymo ir stigmos mechanizmą bei šaltinius švietimo procesuose / švietimo kontekste, siekiant paaiškinti netinkamas reakcijas ir požiūrį švietimo kontekste	07. Diskriminacijos, išankstinio nusistatymo ir stigmos mechanizmai ir šaltiniai
	LO3.2A. Apibūdinti sąveikos su skirtingo socialinio fono žmonėmis poveikį asmens įsitikinimams, požiūriui, emocinėms ir elgesio reakcijoms, siekiant didinti kultūrinės įvairovės priimtinumą ir pagarbą kitiems žmonėms kaip lygiems asmenims.	08. Nediskriminavimo kelias ir socialiniai šališkumai
	LO3.3A. Suprasti ir paaiškinti, kaip pasiekiamas konsensusas įvairiapusiškoje grupėje, identifikuojant, suprantant ir derantis dėl skirtingų perspektyvų.	09. Konsensusas ~ Raskime geriausią sprendimą!
4	LO4.1A. Apibūdinti savęs suvokimo kilmę ir struktūrą, siekiant parodyti jo ryšį su asmeninėmis emocijomis ir elgesiu.	10. Emocijų žemėlapis ir autoportretas
	LO4.2A. Apibūdinti informacijos šaltinius, padedančius atpažinti kitų žmonių emocines būsenas ir ketinimus, siekiant išvengti išankstinių vertinimų ir prisitaikyti prie įvairių socialinių situacijų.	11. Empatijos prizmė
	LO 4.3A: Apibūdinti stebėjimų ir vertinimų skirtumą, siekiant paaiškinti aiškių prašymų svarbą bendraujant su kitais.	12. Pasirinkite aiškesnį variantą!
5	LO5.1A. Taikyti empatijos ir aktyvaus klausymosi įgūdžius, siekiant pagerinti tarpusavio supratimą	13. Kaip aš klausausi?
	LO5.2A. Išlaikyti ryšį, klausantis sudėtingų pranešimų ar turinio, nesmerkdamas ir nekritikuodamas savęs.	14. Aš ir mano dėžutė – paaiškinimas
	LO5.3A. Taikyti empatijos klausymosi ir atviro bendravimo įgūdžius, siekiant geriau suprasti skirtingas nuomones.	15. Mano aktyvus ratas: žingsnis po žingsnio – paaiškinimas

	B klasė / Mokymosi rezultatas	Įrankio numeris ir pavadinimas
1	LO1.1B Apibūdinti žmogaus teisių gynimo ir švietimo plėtros ryšį, aiškiai ir pagrįstai analizuojant prieigos prie švietimo, lygybės ir kokybės raidą žmogaus teisių judėjimo kontekste.	16. Motivacijos norų medis:
	LO1.2B Veiksmingai taikyti nesmurtinio bendravimo metodus skaitmeninėse žiniasklaidos platformose, rengiant žmogaus teisių gynimo iniciatyvas švietimo įstaigose.	17. Empatijos žemėlapis
	LO1.3B. Analizuoti ir taikyti veiksmingas bendradarbiavimo ir problemų sprendimo strategijas, siekiant spręsti šiuolaikines žmogaus teisių problemas švietimo kontekste.	18. Volto Disnėjaus metodas
2	LO2.1B. Įgyvendinti žmogaus teisių aspektus atsižvelgiančias strategijas kultūriškai įvairiose klasėse.	19. Demokratinis mokytojas klasėje
	LO2.2B. Profesinėje komunikacijoje ir santykiuose visus vertinti kaip vienodai vertingus.	20. Įtraukties iššūkiai ir galimybės
	LO2.3B. Pritaikyti ir įgyvendinti tinkamus mokymo ir bendravimo stilius skirtingiems mokiniams, atsižvelgiant į jų galimybes, poreikius ir lūkesčius.	21. Universali mokymosi dizaino (UDL) ar tradicinis švietimas?
3	LO3.1B. Lyginamai analizuoti socialinės ir kultūrinės įvairovės teigiamus ir neigiamus padarinius, sutelkiant dėmesį į vaikus švietimo kontekste, siekiant skatinti kultūrinės įvairovės priėmimą ir pagarbą kitiems žmonėms kaip lygiaverčiams asmenims.	22. Diskriminacijos, išankstinio nusistatymo ir stigmos poveikis švietimo procesams ar aplinkai
	LO3.2B. Įtikinti siekti lygybės ir nediskriminavimo švietime bei bendruomenėje, ypač žmonių, turinčių sudėtingą socialinę ir ekonominę padėtį arba patiriančių diskriminaciją dėl lyties, siekiant išvengti netinkamo elgesio.	23. Apmąstymai apie lyčių įvairovę ir jos rėmimas
	LO3.3B. Taikyti savirefleksijos ir derybų technikas, siekiant pasiekti konsensumą švietimo kontekste.	24. Konsensusas ~ Klausykimės!
4	LO4.1B. Analizuoti įsitikinimų, poreikių, emocijų ir elgesio ryšius, siekiant paaiškinti žmonių reakcijų ir požiūrių skirtumus. (K111).	25. Perspektyvų performulavimas per empatiją
	LO4.2B: Paaiškinti, kaip skirtingi socialiniai ir kultūriniai kontekstai formuoja skirtingą mąstyseną ir vertybes, siekiant paaiškinti žmonių požiūrių ir reakcijų skirtumus.	26. Kultūrinių mąstysenos būdų tyrinėjimas
	LO4.3B. Taikyti komunikacijos strategijas, pagrįstas abipuse pagarba, nuoširdumu, besąlygišku priėmimu, aktyviu klausymusi ir empatija, siekiant sukurti sveiką, pasitikėjimu grindžiamą ir tvirtą santykį.	27. Išvalgus empatijos žemėlapis
5	LO5. 1B: Skatinti atvirumą (ryšį) ir nuoširdų bendravimą, siekiant užtikrinti tikrą dialogą.	28. Palaikyti dialogą
	LO5.2B. Taikyti dialogo įgūdžius nepaisant nesutarimų ar konfliktų, siekiant prisidėti prie ryšio stiprinimo ir aiškumo.	29. Šeši mąstymo skrybėlės ribų nustatymui
	LO5.3B. Skatinti vertinti ir atsižvelgti į visų poreikius priimant sprendimus, siekiant išsaugoti bendradarbiavimą ir norą gyventi bei dirbti kartu.	30. Sprendimų priėmimo modelis, pagrįstas sutikimu (CDMM)

Modulis	GRADE C / Mokymosi rezultatas	Įrankio numeris ir priemonės
1	LO1.1C: Nustatyti galimybes įtraukti žmogaus teises į švietimo kontekstą, veiksmingai propaguojant įtraukias politikos kryptis ir praktikas bei kuriant aplinką, kurioje gerbiamos ir ginamos visų asmenų, taip prisidedant prie įtraukių ir teisingų švietimo erdvių kūrimą.	31. RESET protokolą
	LO1.2C Analizuoti skaitmeninių technologijų poveikį pagrindiniams teisės principus, nustatyti galimas etines dilemas ir pasiūlyti strategijas, kaip jas veiksmingai spręsti, prisidedant prie etinio ir teisių paisančio	32. Penkios strategijų įtraukties
	LO1.3C. Skatinti ir kurti holistinį, įtraukų ir žmogaus teisių protinga švietimo aplinką, grindžiama komunikacijos strategijomis, kurios integruoja visuotines žmogiškąsias vertybes.	33. Skaitmeninis dialogo žemėlapis
2	LO2.1C. Ištirti žmogaus teisių įgyvendinimo poveikį švietimo procesuose, lyginant skirtingas situacijas	34. Tapatybės konfliktai klasėje
	LO2.2C. Paaiškinti ir įvertinti profesinę praktiką bei komunikaciją, atsižvelgiant į lygybę ir žmogaus teises.	35. Užtikrinti įtraukų mokymą, naudojant Brookfieldo keturias
	LO2.3C. Apsvarstyti ir ištirti lygybės veiksmingumą elgesys su žmonėmis, turinčiais skirtingą kultūrinę ir socialinę kilmę, švietimo procese.	36. Įtraukties kontrolinis sąrašas
3	LO3.1C. Išnagrinėti lygybės ir teisingumo skirtumus švietimo kontekste (pozityviosios diskriminacijos priemonės), siekiant ir pasekmių.	37. Skirtumai tarp lygybės ir teisingumo švietimo kontekstuose
	LO3.2C. Parengti ir įgyvendinti veiksmų planą, pagrįstą kritiniu mąstymo ir patikimų informacijos šaltinių, siekiant skatinti teisingumą ir nediskriminavimą švietimo įstaigose.	38. Kritinio mąstymo ir kriterijų patikimi šaltiniai
	LO3.3C. Parengti bendradarbiavimo planą, skirtą kurti įvairiapusę švietimo aplinką.	39. Nominalioji grupė technika
4	LO4.1C. Ištirti mąstysenos/perspektyvų pokyčių poveikį jausmus, elgesį, požiūrį ir pasirinkimus kuriant alternatyvias reakcijas į situacijas.	40. O jei aš pakeisčiau savo protą?
	LO4.2C. Išreikšti humanistinius ir empatinius principus bei metodus bendraujant su kitais, siekiant geriau juos suprasti.	41. Ryšys ir refleksija: Kaip aš pasirodau savo santykių?
	LO4.3C. Apibūdinti ryšių kūrimo metodus, tinkamus įvairioms asmenybėms bei skirtingam socialiniam ir kultūriniam lankstus ir jautrus skirtingoms aplinkybėms bei kontekstams.	42. Santykių pozicija žemėlapis
5	LO5.1C. Nuoširdžiai siekti užmegzti ryšį su kitais, natūraliai naudojant subalansuotų savęs suvokimo, saviraiškos ir empatijos įgūdžių.	43. Bendradarbiavimo kompasas
	LO5.2C. Kurti socialinę saveiką, naudojant dialogo įgūdžius, siekiant prisidėti prie problemų sprendimo ir konfliktų sprendimo.	44. Klausimų menas: tvarus bendrauti užduodant tikslingus klausimus
	LO5.3C. Taikyti nesmurtinio ir tarpkultūrinio bendravimo įgūdžius tarpkultūrinio bendradarbiavimo stiprinimui.	45. 3 žingsnių metodas grįžtamojo ryšio teikimui

2 lentelė: Priemonių apžvalga pagal klases ir atitinkamus mokymosi rezultatus

Šios priemonės dar labiau remia ir gerina mokytojų kompetencijas veiksmingai elgtis konkrečiose situacijose (pvz., kasdienė klasės organizacija, sąveika su kolegomis, mokiniais ar tėvais, konfliktinės situacijos, diskriminaciniai veiksmai ir bendravimo problemos).

Šios priemonės padeda mokytojams gerinti savo reakcijas į dažniausiai mokykloje pasitaikančias disfunkcines ar konfliktines situacijas, spręsti ir šalinti trikdančius elgesio modelius, maištingą ir prieštaringą elgesį bei agresyvius santykius, ugdyti empatiją, mažinti nediskriminacinį ir išankstinį mąstymą bei gerinti bendravimo įgūdžius, taip pat veiksmingai spręsti problemas, kylančias dėl streso ir perdegimo.

Pagrindiniai „Mokytojų priemonių rinkinio“ komponentai yra:

- Savarankiškai taikomos technikos (metodai, skirti savęs pažinimui gilinti, emocijoms reguliuoti ir augimo mąstysenai ugdyti).
- Savarankiškos strategijos (žingsnis po žingsnio planai asmeniniams ir profesiniams tikslams pasiekti).
- Žingsnis po žingsnio procesai (aiškios, praktiškai pritaikomos gairės, kaip spręsti konkrečius iššūkius).

Šios priemonės netaikomos labai sudėtingoms problemoms, kai rekomenduojama profesionali pagalba ir priemonės, pvz., bendraamžių mentorstė, grupinė parama, konsultavimas ir psichoterapija, kurios turi papildyti šias priemones.

Nuorodos

Bolton, G. (2014). Refleksyvi praktika: rašymas ir profesinis tobulėjimas. SAGE Publications.

Boud, D., Cohen, R., & Walker, D. (1993). Patirties panaudojimas mokymuisi. McGraw-Hill Education.

Brookfield, S. D. (2017). Tapimas kritiškai reflektuojančiu mokytoju (2-asis leidimas). Jossey-Bass.

Dewey, J. (1933). Kaip mes mąstome: refleksyvaus mąstymo ir ugdymo proceso santykio pakartotinis išdėstymas. D.C. Heath.

Peterson, K.; Kolb, D. A. (2017). Kaip mokaisi, taip ir gyveni: devyni mokymosi būdai, kaip pakeisti savo gyvenimą. Berrett-Koehler Publishers.

Kolb, D. A. (1984). Patirtinis mokymasis: patirtis kaip mokymosi ir tobulėjimo šaltinis. Prentice Hall.

Mezirow, J. (1991). Suaugusiųjų mokymosi transformaciniai aspektai. Jossey-Bass.

Moon, J. (1999). Refleksija mokymosi ir profesinio tobulėjimo procese: teorija ir praktika. Routledge.

Moon, J. (2004). Refleksinio ir patirtinio mokymosi vadovas. Routledge.

Schön, D. A. (1983). Refleksyvus praktikas: kaip profesionalai mąsto veiksmo metu. Basic Books.

Įvadas į A klasę

A lygis padeda įgyti pagrindines žinias apie mokymų pagrindines sąvokas.

Šiame lygyje akcentuojamas aprašomasis supratimas ir konceptualios žinios.

Tikimasi, kad mokytojai supras ir paaiškins pagrindines sąvokas, apibūdins ryšius ir poveikį (pvz., tarp žmogaus teisių ir švietimo arba kultūros ir tapatybės) bei nustatys ir analizuos problemas remdamiesi esamais modeliais ir teorijomis.

Šiame etape siekiama ugdyti pažintinį sąmoningumą ir raštingumą, kurie yra būtini bet kokiai prasmingai profesinei veiklai.

Module 1 Universal human values and human rights	Tool 1 “Awareness raising”	Tool 2 “Digital harassment & cyber bullying”	Tool 3 “Collaborative problem-solving”
Module 2 EU values and identity	Tool 4 “What do I know about European values and identity?”	Tool 5 “(In)Equality in schools”	Tool 6 “Factors of cultural diversity”
Module 3 Non-discrimination and equity	Tool 7 “Mechanisms and sources of discrimination, prejudice and stigma”	Tool 8 “The non-discrimination path and social biases”	Tool 9 “Consensus ~ Let’s find the best solution!”
Module 4 Understanding ourselves and others	Tool 10 “Emotions mapping and self-portrait”	Tool 11 “Empathy lens”	Tool 12 “Choose the clearer one!”
Module 5 Dialogue	Tool 13 “How do I listen?”	Tool 14 “Me and my boxfish”	Tool 15 “My proactive circle: step by step”

9 pav. Mokytojų priemonių rinkinys, A klasė: priemonių 1–15 apžvalga

Įrankis 01. Sąmoningumo ugdymas

Įrankio tikslas

LO1.1A. Aiškinti žmogaus teisių gynimo ir švietimo plėtros ryšį bei pateikti pagrįstą analizę apie prieigos, lygybės ir kokybės švietime raidą žmogaus teisių judėjimo kontekste

Ši priemonė bus naudojama siekiant šviesti ir informuoti žmones apie žmogaus teisių svarbą, padėti jiems suvokti jų reikšmę ir poveikį kiekvieno gyvenimui. Plakatas skatins apmąstyti savo veiksmus ir visuomenę, kurioje gyvename, bei paskatins susimąstyti, kaip žmogaus teisės mūsų aplinkoje yra gerbiamos arba pažeidžiamos. Jis taps atspirties tašku prasmingoms diskusijoms apie tokias temas kaip lygybė, teisingumas ir laisvė įvairiose aplinkose, įskaitant mokyklas, darbo vietas ir bendruomenės erdves. Pateikdamas sudėtingas žmogaus teisių sąvokas vizualiai patrauklia ir supaprastinta forma, plakatas padarys šias idėjas prieinamesnes ir artimesnes platesnei auditorijai. Galiausiai siekiama įkvėpti žmones imtis veiksmų, skatinti teisingumą ir ginti žmogaus teises, padedant kurti aplinką, kurioje visiems užtikrinamas pagarba, orumas ir lygybė.

Patarimai, kaip naudoti šį įrankį

1. Išspausdinkite plakatą (1 priedas) ir pakabinkite jį matomoje vietoje, pavyzdžiui, mokyklos fojė, koridoriuje, klasėje arba ant savo kompiuterio ekrano.
2. Naudokite plakatą kaip priemonę žmogaus teisėms pažinti.
3. Pasirinkite vieną žmogaus teisę iš plakato ir apmąstykite šiuos klausimus:
 - Ar galite ją susieti su praktiniu pavyzdžiu iš savo klasės?
 - Kuri teisė, jūsų nuomone, reikalauja daugiau jūsų dėmesio?

Savirefleksija

Kaip aš taikau žmogaus teises savo mokykloje/klasėje?

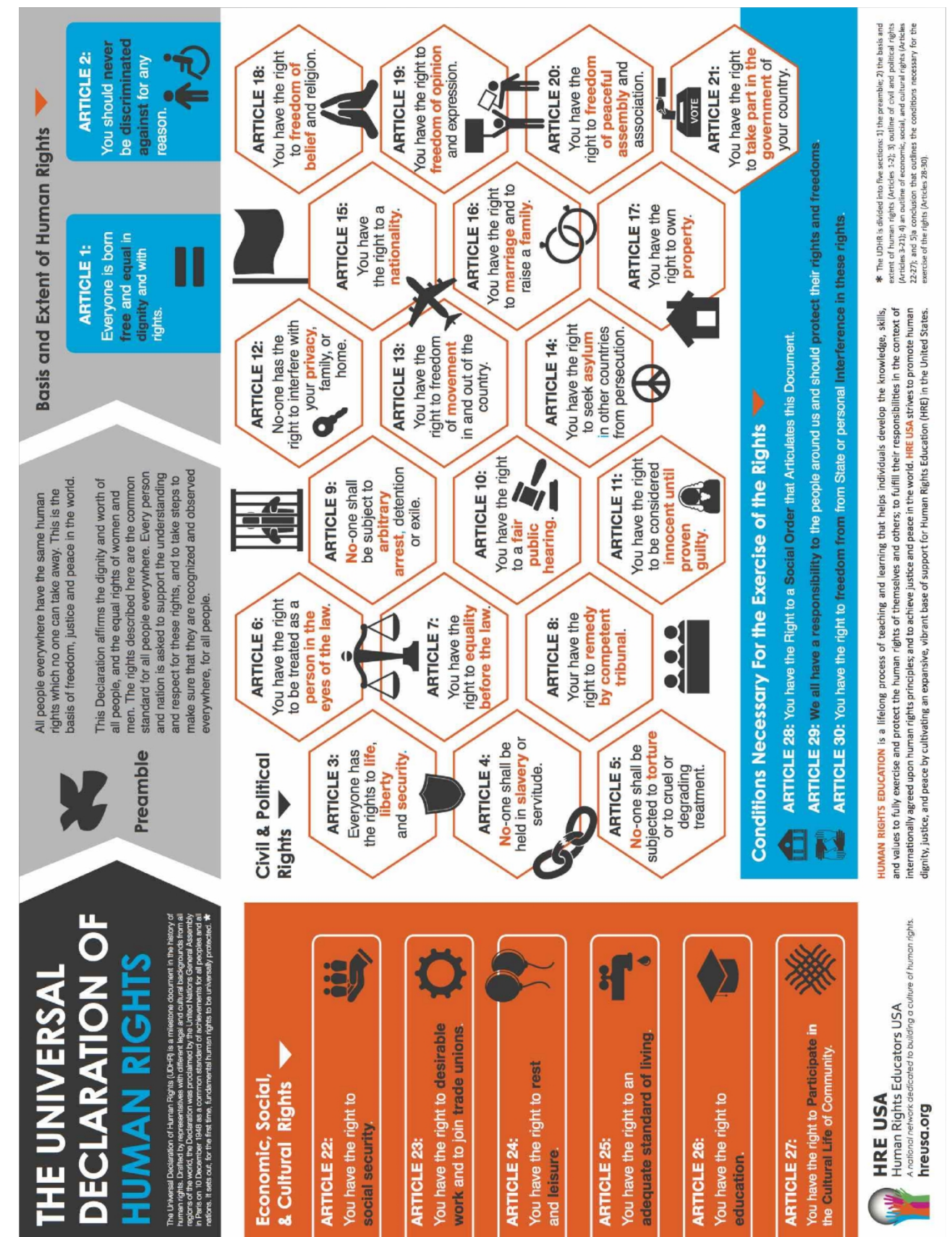
Reikalingos medžiagos/ištekliai

Plakatas su žmogaus teisėmis, atspausdintas ir iškabintas arba esantis jūsų darbalaukyje.

Nuorodos: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

Priedas. Priemonė Nr. 1: Žmogaus teisių plakatas

Nuorodos: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

Įrankis 02. Skaitmeninis priekabiavimas ir kibernetinis patyčios

Įrankio tikslas

LO1.2A. Analizuoti šiuolaikines žmogaus teisių problemas skaitmeniniame amžiuje, atsižvelgiant į kultūrinius, teisinius ir technologinius aspektus.

Šio užsiėmimo tikslas – didinti sąmoningumą ir skatinti aktyvią veiklą kovojant su kibernetiniu priekabiavimu ir priekabiavimu skaitmeninėje erdvėje. Jis skirtas suteikti mokytojams įgūdžių, reikalingų atpažinti, apmąstyti ir reaguoti į priekabiavimo internete atvejus. Suprasdami požymius, mokytojai galės geriau nustatyti, kada pasireiškia toks elgesys, nesvarbu, ar jis nukreiptas į juos pačius, ar į kitus.

Įrankio naudojimo aprašymas

1. Iškelkite plakatą – tai gali būti fizinė arba skaitmeninė versija, kurioje būtų pateiktos skiltys „Pavojus/Požymiai“ ir „Patarimai ir gudrybės“, kad būtų lengviau rasti reikiamą informaciją. Užtikrinkite, kad pateikti kibernetinio priekabiavimo pavyzdžiai būtų aiškūs ir suprantami.

2. Naudokite skiltį „Pavojai/požymiai“, kad išnagrinėtumėte konkrečius kibernetinio priekabiavimo elgesio pavyzdžius. Tai padės mokytojams geriau atpažinti, kas yra priekabiavimas internete.

3. Peržiūrėkite papildomus šaltinius – pavyzdžiui, interneto svetaines, straipsnius ir vaizdo įrašus – kurie padės geriau suprasti temą. Įsitikinkite, kad ši medžiaga yra prieinama ir atnaujinta.

4. Susipažinkite su plakato turiniu – apmąstykite pateiktus pavyzdžius, prireikus pridėkite naujų ir pasiūlykite galimus atsakymus ar strategijas, remdamiesi savo patirtimi ar stebėtomis situacijomis.

Kibernetinis patyčios ir skaitmeninis priekabiavimas gali atrodyti taip (požymiai)	Kaip elgtis (patarimai ir gudrybės)
Paskalos ir gandai internete	
Žmonių pašalinimas iš socialinių tinklų grupių	
Svetainių, kuriose tyčiojamas iš kitų ar jie žeminami, kūrimas	
Kito asmens asmeninės informacijos dalijimasis internete be jo sutikimo (nuotraukos, balso įrašai, rašytiniai pranešimai...)	
Kito asmens informacijos skelbimas siekiant jį pažeminti	
Netinkamas nuotraukų žymėjimas (pavyzdžiui, įžeidžiančių komentarų, žinučių ir žymių pridėjimas prie nuotraukos ar vaizdo įrašo)	
Sukūrimas netikrų paskyrų kito asmens vardu. Tai gali būti daroma siekiant apgauti kitą asmenį arba priversti jį jaustis pažemintu	
Kita	

Reikalingos medžiagos/ištekliai

- Spausdinta arba skaitmeninė 1-ojo įrankio plakato versija, iškabinta patogioje ir matomoje vietoje.
- Interneto ryšys, kad būtų galima pasiekti rekomenduojamas nuorodas ir papildomus šaltinius.

Savirefleksija

Šie klausimai skirti paskatinti mokytojus kritiškai apmąstyti savo vaidmenį atpažįstant ir užkertant kelią skaitmeniniam priekabiavimui.

- Kaip atpažinti skaitmeninio priekabiavimo ir kibernetinio patyčių požymius savo klasėje ar asmeniniame gyvenime?
- Kaip reaguoti, jei tapau skaitmeninio priekabiavimo ar kibernetinio patyčių liudininku?
- Kaip atpažinti pirmuosius požymius, kurie gali rodyti galimą skaitmeninio priekabiavimo situaciją – ar ji susijusi su manimi, ar su kitais?

Jau esamos priemonės:
<https://teachprivacy.com/> <https://intef.es/>
<https://www.education.sa.gov.au/parents-and-families/safety-and-wellbeing/bullying-and-cyberbullying/cyberbullying-support/cyberbullying-recognising-signs>

Įrankis 03. Bendradarbiavimu pagrįstas problemų sprendimas

Įrankio tikslas

LO1.3A. Suprasti ir paaiškinti bendradarbiavimu grindžiamą problemų sprendimo metodą sprendžiant žmogaus teisių klausimus švietimo kontekste.

ODIS modelis, taikomas problemų sprendimui, suteikia struktūrišką ir veiksmingą sistemą įvairioms situacijoms ar iššūkiams analizuoti ir spręsti. Modelis grindžiamas keturiais pagrindiniais etapais: stebėjimu, aprašymu, interpretacija ir strategija.

Aprašymas, kaip naudoti šį įrankį

Naudodamiesi šiuo žingsnis po žingsnio planu, galite įvertinti įvairias konflikto perspektyvas, nedarydami iš karto vertinamųjų sprendimų.

1.1. Stebėjimas: Šiame etape reikia atidžiai ir objektyviai įvertinti situaciją ar problemą, nedarydami prielaidų. Tai užtikrina aiškų konteksto ir susijusių elementų supratimą.

2. 2. Aprašymas: čia siekiama tiksliai išdėstyti tai, kas buvo pastebėta, kad problema būtų aiškiai apibrėžta ir suprantama visoms šalims. Per šį procesą išsiaiškinami faktai ir duomenys.

3. 3. Interpretavimas: šiame etape analizuojamos problemos priežastys ir pasekmės, atsižvelgiant į skirtingas perspektyvas ir galimus paaiškinimus. Gilesnis vertinimas yra būtinas, norint suprasti situacijos motyvus ir pasekmes.

4. 4. Atidėkite vertinimą. Šiame paskutiniame etape reikia atidėti bet koki vertinimą, grindžiamą vertybėmis, kol bus apsvarstytos ir patikrintos visos interpretacijos bei prielaidos.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

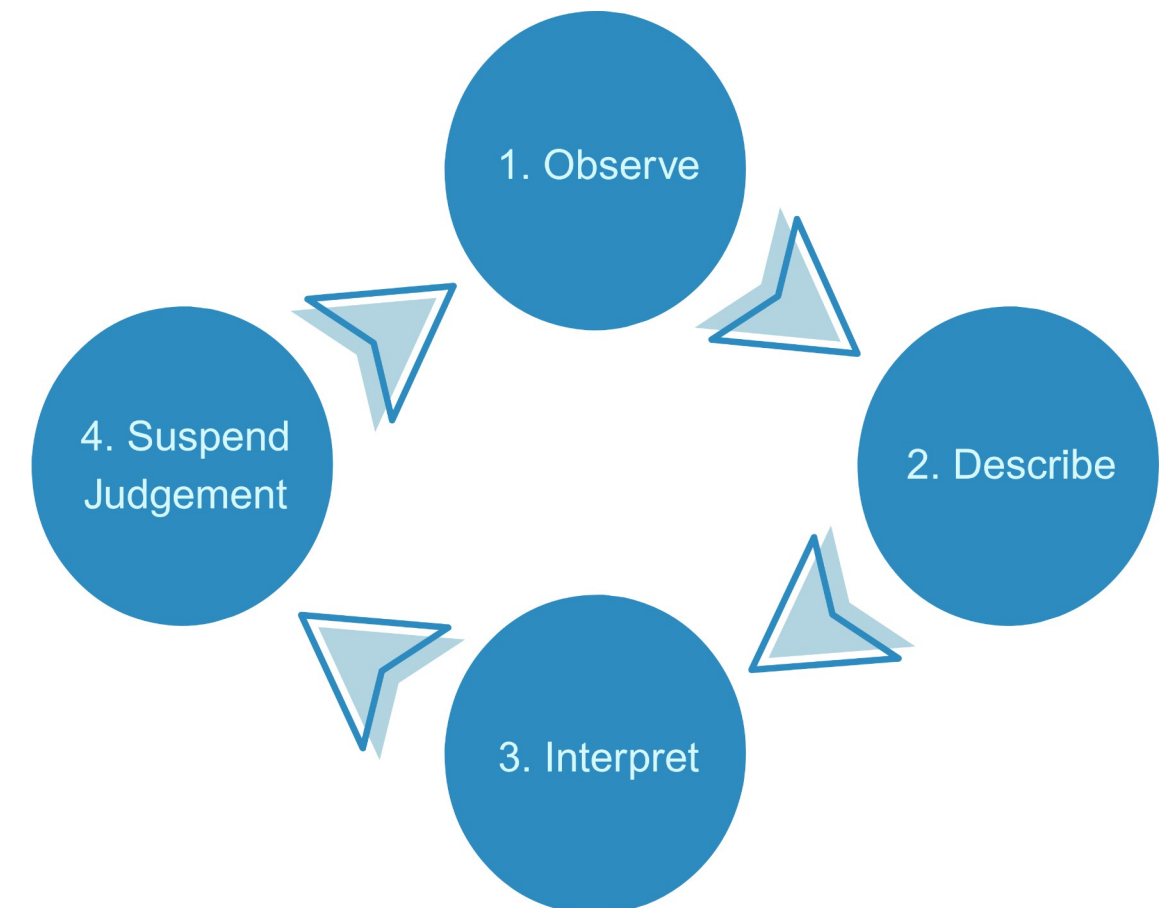
Spausdinta arba skaitmeninė ODIS modelio versija (žr. 1 paveikslą).

Savirefleksija:

- Ką sužinojau apie savo požiūrį į problemų sprendimą ir ką galėčiau pagerinti ateityje?

- Kaip galiu taikyti ODIS modelį savo kasdiniame gyvenime, kad spręstų problemas labiau organizuotu ir veiksmingu būdu?

3 priedas: ODIS modelis

3.1 pav. – Ting-Toomey (1999) O-D-I-S modelis

Įrankis 04. Ką žinau apie Europos vertybes ir tapatybę?

Įrankio tikslas

LO2.1A: Suprasti ir paaiškinti kultūros, tapatybės ir galios struktūrų sąsajas žmogaus teisių įteisinimo kontekste bei jų poveikį švietimo sistemai.

Įrankio naudojimo aprašymas

Prieš gilinantis į Europos vertybių ir tapatybės temą, verta patikrinti, kaip mokytojas supranta šią temą. Žinios paprastai formuojasi remiantis jau turimomis žiniomis. Šis įrankis leis mokytojui greitai ir lengvai patikrinti, kokį supratimą apie Europos vertybes ir tapatybę jis atsineša į klasę, ir įvertinti temas, kurias vertėtų giliau išnagrinėti.

Pagrindinė šio įrankio paskirtis – palengvinti jūsų savirefleksijos procesą.

Internetinėje platformoje (taip pat galima naudoti popierinę versiją) rasite 5 teiginių sąrašą, kuriuos galima įvertinti kaip teisingus arba klaidingus. Jūsų užduotis – pasirinkti atsakymą, kuris geriausiai atspindi jūsų nuomonę ir supratimą.

Pasirinkę atsakymą, galite patikrinti, ar pasirinkote tinkamiausią variantą, ir perskaityti paaiškinimą, kodėl kai kurie atsakymai laikomi tinkamesniais už kitus.

Šis įrankis gali būti talpinamas internetinėje aplinkoje (pavyzdžiui, „Google Forms“), arba galima naudoti popierinę versiją. Pavyzdžiui, kiekvienas teiginys gali būti užrašytas ant kortelės. Vienoje kortelės pusėje yra klausimas su dviem atsakymų variantais, o kitoje pusėje – pateiktas atsakymas su paaiškinimu.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Pavyzdys internete: <https://forms.gle/68QSx4wxF8g3GAdLA> Jei naudojama internetinė priemonės versija:

- Kompiuteris arba išmanusis telefonas
- Internetas

Jei naudojama popierinė priemonės versija:

- Iš anksto paruoštas ir atspausdintas sąrašas su 5 teiginiais „teisinga“ arba „klaidinga“
- Iš anksto parengtas ir atspausdintas sąrašas su kiekvieno teiginio paaiškinimu

Savirefleksija

- Kiek mano supratimas apie Europos vertybes ir tapatybę daro įtaką mano kasdieniam darbui mokykloje? Jei daro, kaip?
- Kaip vertinu savo žinias šia tema? Ar esu įsitikinęs tuo, ką žinau?
- Kokius jausmus man sukelia užduotis (ar užduotys) šia tema? Malonius (smalsumą, susidomėjimą, džiaugsmą...)? Nemalonius (pasipriešinimą, nuobodulį, pyktį...)? Kodėl aš taip jaučiuosi?
- Ką būtų galima padaryti – arba ką galėčiau padaryti – kad ši tema man taptų įdomesnė ir motyvuotų toliau ją gilinti?

Penki teiginiai

1 *Tapatybę Europoje lemia tik etninė priklausomybė ir pilietybė (Tiesa ar melas?)*

Neteisinga. Tapatybė Europoje yra sudėtinga sąvoka, kurią formuoja įvairūs veiksniai, įskaitant etninę priklausomybę, pilietybę, religiją, kalbą, lytį, socialinę klasę ir kt. Europos visuomenės yra įvairiapusiškos, o tapatybę veikia daugybė kultūrinių, politinių ir istorinių veiksnių, kurie savo ruožtu daro įtaką tam, kaip asmenys vertina europines vertybes.

2 *Žmogaus teisių užtikrinimas yra įtraukties Europos mokyklose pagrindas (Tiesa ar melas?)*

Tiesa. Žmogaus teisių principu grindžiamas požiūris pabrėžia lygybę ir nediskriminavimą, o tai sudaro įtraukties mokyklose pagrindą. Tai reiškia, kad visos Europos švietimo sistemos, grindžiamos žmogaus teisių apsauga, turi būti sukurtos taip, kad apimtų žmones, turinčius skirtingą kilmę, lytį, gebėjimus ir socialinį bei ekonominį statusą.

3 *Europos visuomenių galios struktūros neturi įtakos švietimui (Tiesa ar melas?)*

Neteisinga. Valdžios struktūros, įskaitant politines, ekonomines ir socialines hierarchijas, gali turėti didelę įtaką kai kurių mokinių ar mokinių grupių galimybėms gauti kokybišką švietimą. Pavyzdžiui, mokiniai iš socialiai atskirtų grupių, tokių kaip tautinės, seksualinės ar religinės mažumos, dažnai susiduria su kliūtimis, pavyzdžiui, diskriminacija ar išteklių trūkumu, kurios atspindi platesnes galios dinamikas visuomenėje. Dažnai valdžios struktūras lemia vyraujantys visuomenėje paslėpti išankstiniai nusistatymai.

4 *Europos Sąjunga tvirtai remia žmogaus teisių integravimą į švietimą visose valstybėse narėse (Tiesa ar melas?)*

Tiesa. Europos Sąjunga skatina žmogaus teisėmis grindžiamą švietimo turinį ir praktiką kaip vieną iš savo pagrindinių vertybių. Ji skatina valstybes nares įtraukti žmogaus teisių principus ir temas į savo mokymo programas, padėdama mokiniams suprasti savo teises ir kitų teisių gerbimo svarbą įvairiose ir demokratinėse visuomenėse.

5 *Tapatybės aspektai, tokie kaip socialinė klasė ir lytis, neturi įtakos mokinio patirčiai švietimo sistemoje (Tiesa ar melas?)*

Neteisinga. Tapatybės aspektai, tokie kaip socialinė klasė, lytis ir etninė priklausomybė, gali turėti didelės įtakos mokinio patirčiai švietimo sistemoje. Visuomenės galios struktūros dažnai lemia nevienodą elgesį su mokiniais ir nevienodas galimybes, priklausomai nuo jų socialinės tapatybės, taip stiprindamos esamas nelygybes.

Įrankis 05. (Ne)lygybė mokyklose

Priemonės tikslas

LO2.2A Padėti mokytojams apmąstyti, geriau suprasti ir priimti kitus žmones kaip lygiaverčius asmenis.

Įrankio naudojimo aprašymas

Šis įrankis sukurtas tam, kad padėtų jums giliau apmąstyti, kaip suvokiate tam tikras su tapatybe susijusias konfliktines situacijas mokykloje. Šis užsiėmimas gali padėti jums išnagrinėti esamus šališkumus ir nuomones apie tai, kaip geriausiai reaguoti situacijose, kai mokyklos bendruomenės nariai gali jausti, kad pažeidžiami jautrūs jų tapatybės aspektai.

Įrankis gali būti talpinamas internetinėje platformoje, pvz., „Google Forms“, ir jūs galite analizuoti situacijas savarankiškai.

Jums bus pasiūlyta išnagrinėti penkis scenarijus, kurie galėtų įvykti mokyklos aplinkoje, ir paprašyta iš trijų galimų variantų pasirinkti tinkamiausią atsakymą kiekvienu atveju. Kai apsvarstysite ir atsakysite į visus scenarijus, galėsite peržiūrėti siūlomų atsakymų sąrašą kartu su paaiškinimais, kodėl vienas variantas gali būti labiau ar mažiau tinkamas nei kiti.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Pratimo pavyzdys: <https://forms.gle/hn5aGpRSmoXyavug9> Jei

naudojama internetinė priemonės versija:

- Kompiuteris arba išmanusis telefonas
- Internetas

Jei naudojama popierinė priemonės versija:

- Iš anksto paruoštos ir atspausdintos penkios situacijos (žr. priedą);
- Iš anksto paruoštas ir atspausdintas sąrašas su tinkamais atsakymais ir kiekvienos situacijos paaiškinimais.

Savirefleksija

- Kuris iš scenarijų jums sukėlė didžiausią nepatogumą ir kodėl, jūsų nuomone, taip atsitiko?
- Kaip jūsų vertybės paveikė sprendimus, kuriuos priėmėte kiekvienu atveju?
- Ar buvo kokių nors situacijų, kai jums buvo sunku pasirinkti tinkamiausią veiksmą? Kas padarė sprendimą sudėtingą?
- Ar kuris nors iš rekomenduojamų atsakymų paaiškinimų paneigė jūsų prielaidas ar ankstesnį mąstymą?
- Kokias išvalgas gavote apie savo, kaip mokytojo, vaidmenį skatinant tokias europines vertybes kaip lygybė, pagarba įvairovei ir įtrauktis klasėje?
- Kokias emocijas patyrėte, apmąstydami situacijas, susijusias su diskriminacija ar neteisingu elgesiu su mokiniais? Kaip šios emocijos gali paveikti jūsų mokymą?
- Kokį konkretų veiksmą ar pokytį ketinate įgyvendinti savo klasėje, kad ateityje galėtumėte geriau puoselėti pagarbos, lygybės ir įtraukties vertybes?
- Kaip šis užsiėmimas padeda geriau suprasti lygybę? Ar panašūs užsiėmimai galėtų būti taikomi su mokiniais kasdieniame mokyklos gyvenime? Jei taip, kaip juos būtų galima integruoti?

Priedo priemonė Nr. 5: KETURIOS SITUACIJOS

Situacija 1. Mokyklos kieme vienas mokinys šaukia rasistinius įžeidimus kitam mokiniui.

Mokytojas nėra šalia, bet vis dar yra pakankamai arti, kad galėtų įsikišti.

Variantas A: Ignoruoti situaciją ir nueiti.

Variantas B: Nedelsiant priartėti prie šaukusio mokinio ir įsikišti, kad sustabdytų tokį elgesį.

C variantas: Palaukti, kol bus galima pasikalbėti su abiem mokiniams neutraliomis aplinkybėmis.

1 situacijos paaiškinimai

A variantas: Ignoruoti situaciją ir nueiti.

Paaiškinimas: Situacijos ignoravimas reiškia neapykantos kupino elgesio toleravimą ir kenkia pastangoms sukurti įtraukią mokyklos aplinką.

Variantas B: Nedelsiant kreiptis į šaukusį mokinį ir įsikišti, kad sustabdytumėte tokį elgesį.

Paaiškinimas: Teisingas. Būtina reaguoti į neapykantos kalbas iš karto, kad būtų išvengta žalos, skatinamas pagarba ir pabrėžta, kad toks elgesys yra nepriimtinas.

C variantas: Palaukti, kol bus galima pasikalbėti su abiem mokiniams neutraliomis aplinkybėmis.

Paaiškinimas: Nors privatus pokalbis gali būti vertingas, veiksmų atidėjimas leidžia įžeidžiančiam elgesiui likti nepastebėtam tuo metu, o tai siunčia klaidingą žinią.

2 situacija: Studentas atsisako dalyvauti grupiniame projekte dėl religinių skirtumų.

Variantas A: Gerbti studento pasirinkimą ir skirti individualų darbą.

Variantas B: Reikalauti, kad studentas prisijungtų prie grupės projekto, nepaisant jo nepatogumo.

Variantas C: Skatinti diskusiją tarp studento ir grupės, sutelkiant dėmesį į pagarbą įvairovei ir bendrą interesų paiešką.

2 situacijos paaiškinimai:

A variantas: Gerbti studento pasirinkimą ir skirti individualų darbą.

Paaiškinimas: Leidžiant studentui dirbti vienam, išvengiama konflikto, tačiau prarandama galimybė skatinti įtrauktį ir supratimą.

Variantas B: Reikalauti, kad studentas prisijungtų prie grupės projekto, nepaisant jo nepasitenkinimo.

Paaiškinimas: Priversti dalyvauti nesprendžiant pagrindinės problemos gali sukelti nepasitenkinimą ir sustiprinti susiskaldymą, o ne abipusę pagarbą.

C variantas: Skatinkite diskusiją tarp mokinio ir grupės, akcentuodami pagarbą įvairovei ir bendrą taškų paiešką.

Paaiškinimas: Teisingas. Dialogo skatinimas padeda mokiniams suprasti ir gerbti vieni kitų skirtumus dirbant kartu, o tai atitinka Europos tolerancijos ir įtraukties vertybes.

Situacija 3: Matematikos pamokos metu mokytojas išgirsta, kaip grupė berniukų juokais sako: „Matematika yra berniukams“, kai mergaitė netyčia suklydo sprendžiant užduotį prieš visą klasę.

A variantas: Ignoruoti situaciją, nes tai nekenksmingas erzinimas.

Variantas B: Įsikišti ir paaiškinti, kad tokie komentarai įtvirtina žalingus stereotipus ir prieštarauja mokyklos vertybėms.

C variantas: Palaukti ir lyties stereotipų klausimą aptarti per kitą pamoką.

3 situacijos paaiškinimai:

A variantas: Ignoruoti situaciją, nes tai nekenksmingas erzinimas.

Paaiškinimas: Ignoruojant tokį elgesį, stiprinami žalingi lyčių stereotipai ir mergaitės gali būti atgrasomos nuo dalykų, kuriuose tradiciškai dominuoja berniukai, pavyzdžiui, matematikos ar gamtos mokslų.

Variantas B: Įsikišti ir paaiškinti, kad tokie komentarai įtvirtina žalingus stereotipus ir prieštarauja mokyklos vertybėms.

Paaiškinimas: Teisingas. Įsikišimas padeda griauti stereotipus ir skatina lyčių lygybę, ragindamas visus mokinius laisvai siekti savo interesų.

C variantas: Palaukti ir lyčių stereotipų klausimą aptarti per būsimą pamoką.

Paaishkinimas: Nors šios temos aptarimas pamokoje yra vertingas, norint sustabdyti žalingą elgesį, kai jis pasireiškia, būtina nedelsiant įsikišti.

Situacija 4: Mokytojas išgirsta, kaip mokiniai juokiasi iš klasės draugo aprangos, sakydami, kad ji atrodo „pigi“.

A variantas: Nepaisyti, manydamas, kad tai tiesiog įprastas bendraamžių bendravimas.

Variantas B: Nedelsiant kreiptis į mokinius ir paaishkinti, kokią žalą daro kitų vertinimas pagal materialų turtą.

C variantas: Palaukti vėlesnio laiko, kad bendroje klasės diskusijoje aptarti ekonominę nelygybę ir išvaizdą.

4 situacijos paaishkinimai:

A variantas: Nepaisyti, manydami, kad tai tiesiog įprastas bendraamžių bendravimas.

Paaishkinimas: Ignoruojant tokias pastabas, gali būti įtvirtinamos socialinės hierarchijos ir patyčios dėl ekonominių skirtumų, o tai prieštarauja lygybės vertybėms.

B variantas: Nedelsiant kreiptis į mokinius ir paaishkinti, kokią žalą daro kitų vertinimas pagal materialinę gerovę.

Paaishkinimas: Teisinga. Mokinių ugdymas empatiškumo ir pagarbos skirtingoms socialinėms bei ekonominėms aplinkybėms srityje yra būtinas lygybės skatinimui.

C variantas: Palaukti, kol vėliau bendroje klasės diskusijoje bus aptariama ekonominė nelygybė ir išvaizda.

Paaishkinimas: Atsakymo atidėjimas leidžia žalingam elgesiui tęstis be jokių kliūčių.

Įrankis 06. Kultūrinės įvairovės veiksniai

Priemonės tikslas

LO2.3A. Paaiškinti kultūrinę įvairovę ir jos sudedamąsias dalis / veiksnius (pvz., socialinę kilmę, lytį, etninę priklausomybę, religiją ir kt.).

Priemonės naudojimo aprašymas

Ši priemonė padės jums geriau įvertinti savo supratimą apie kultūrinę įvairovę ir žinias apie veiksnius, kurie apibrėžia kultūrą.

Šis įrankis gali būti talpinamas internetinėje platformoje, pavyzdžiui, „Google Forms“. Užduotis apima kultūrinę įvairovę apibūdinančių veiksnių ar aspektų nustatymą ir atrinkimą iš pateikto sąrašo.

Sąrašą sudaro dvylika veiksnių, iš kurių reikia atrinkti aštuonis, teisingai apibūdinančius kultūrinės įvairovės aspektus.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Nuoroda testui: <https://forms.gle/MoKYdP5ygCCNbQUF7> Jei

naudojama internetinė priemonės versija:

- Kompiuteris arba išmanusis telefonas;
- Internetas

Savirefleksija

- Ar lengva nustatyti, kas sudaro kultūrinę įvairovę? Kodėl (arba kodėl ne)?
- Ar kultūrinė įvairovė yra tema, apie kurią dažnai mąstote ar svarstote, ypač mokymo kontekste? Kodėl taip arba kodėl ne?
- Kokie kultūrinės įvairovės aspektai buvo lengviausiai atpažįstami ir kodėl, jūsų nuomone, taip yra?
- Ar buvo kokių nors kultūrinės įvairovės aspektų, kurie jus nustebino arba kurių iš pradžių nebuvote apsvarstę?
- Ar abejojote ar svarstėte dėl kokių nors aspektų, nustatydami jų svarbą kultūrai?

- Kaip pastebite kultūrinės įvairovės įtaką savo klasėje ar mokymo aplinkoje?
- Kokių veiksmų galite imtis, kad gilintumėte savo supratimą apie kultūrinę įvairovę ir ją lemiančius veiksnius, siekdami tobulinti savo mokymą? Kokios profesinio tobulėjimo galimybės, klasės strategijos ar refleksyvios praktikos galėtų padėti jums toliau tobulėti šioje srityje?

Priedas 06: Dvylika ir aštuoni kultūrinės įvairovės veiksniai

Štai dvylikos veiksnių sąrašas:

- Kalba Etninė priklausomybė
- Fizinė būklė
- Lytis
- Muzikiniai pomėgiai
- Religija Amžius
- Geografinė vieta
- Ekonominė klasė
- Socialinių tinklų naudojimas
- Pilietybė
- Tradicijos ir papročiai

Aštuoni kultūrinės įvairovės veiksniai:

- Kalba Etninė priklausomybė
- Lytis Religija
- Geografinė vieta
- Ekonominė klasė
- Tautybė
- Tradicijos ir papročiai

Įrankis 07. Diskriminacijos, išankstinio nusistatymo ir stigmatizacijos

Šio įrankio tikslas

LO3.1A. Apibūdinti diskriminacijos, išankstinio nusistatymo ir stigmos mechanizmą bei šaltinius švietimo procesuose / švietimo kontekste, siekiant paaiškinti netinkamas reakcijas ir požiūrį švietimo kontekste.

Įrankio naudojimo aprašymas

Norėdami pasiekti šį mokymosi rezultatą, turėtumėte:

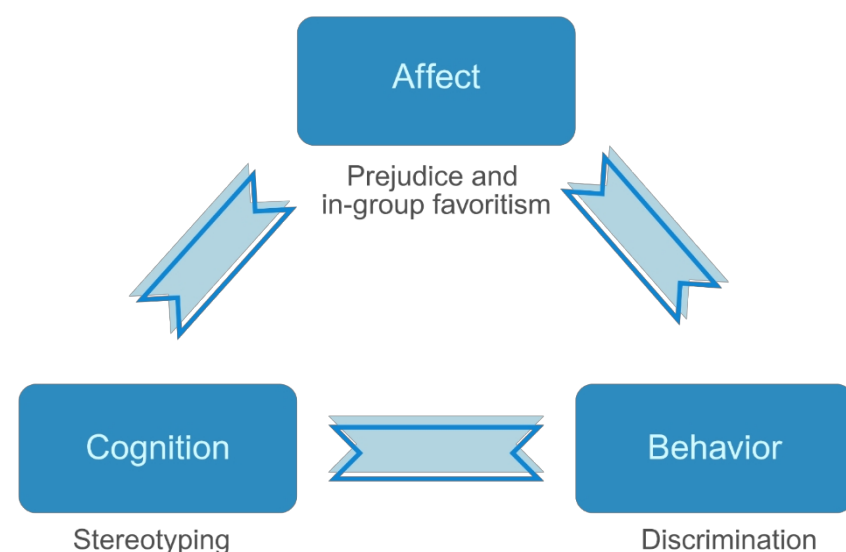
1 žingsnis: Atidžiai perskaitykite aprašymą, pateiktą skyriuje „Medžiaga ir ištekliai“, suprasti šališko mąstymo ir diskriminacijos mechanizmus bei šaltinius.

2 žingsnis: Apsvarstykite šiuos aprašymus ir nurodykite konkrečius pavyzdžius iš švietimo konteksto.

3 žingsnis: Parašykite paaiškinimą apie šališko mąstymo ir diskriminacijos mechanizmus bei šaltinius, kurie lemia 2 žingsnyje nustatytas netinkamas reakcijas ir požiūrį. Stenkitės aptarti visas mechanizmų ir šaltinių kategorijas.

Reikalingos medžiagos ir ištekliai

Priešingų nuostatų ir diskriminacijos mechanizmai

7.1 pav. Šališkumo ir diskriminacijos ABC

Paimta iš <https://opentextbc.ca/socialpsychology/part/stereotypes-prejudice-and-discrimination>

1.1. Išankstinio mąstymo ir diskriminacijos mechanizmai

1. Kognityviniai šališkumai:

- Stereotipizavimas: polinkis pernelyg apibendrinti savybes, bruožus ir elgesį, priskiriant juos visai grupei.
- Patvirtinimo šališkumas: polinkis ieškoti, interpretuoti ir prisiminti informaciją taip, kad ji patvirtintų asmens išankstines nuostatas.
- Šališkumas savo grupės atžvilgiu: pirmenybės teikimas savo grupės nariams, o ne kitos grupės nariams išorės.
- Prieinamumo euristika: įvykių tikimybės vertinimas remiantis tuo, kaip lengvai Pavyzdžiai ateina į galvą, dažnai paveikti žiniasklaidos vaizdinių ir asmeninės patirties.

2. Socialiniai ir kultūriniai veiksniai:

- Socialinis mokymasis: išankstinio nusistatymo ir diskriminacinio elgesio įgijimas stebint ir imituojant kitus, ypač autoritetus ir bendraamžius.
- Kultūrinės normos: bendri įsitikinimai ir vertybės, kurie formuoja požiūrį į skirtingas grupes ir daro įtaką diskriminaciniams veiksams.
- Socialinės tapatybės teorija: teorija, pagal kurią asmenys tapatybės jausmą ir savigarbą semiasi iš priklausymo grupei, o tai gali lemti palankesnę požiūrį į savo pačių grupę.

3. Emociniai mechanizmai:

- Baimė ir nerimas: Baimė prieš nežinomą ar nepažįstamą gali sukelti išankstinį mąstymą ir diskriminaciją tų atžvilgiu, kurie suvokiami kaip kitokie.
- Atsakomybės perkėlimas: Kaltinimas grupės dėl visuomeninių problemų kaip būdas susidoroti su asmenine ar kolektyvine frustracija.

4. Ekonominiai ir politiniai veiksniai:

- Konkurencija dėl išteklių: Suvokiama ar reali konkurencija dėl darbo vietų, būsto ir kitų išteklių gali prisidėti prie išankstinio nusistatymo ir diskriminacinio elgesio.
- Galia ir dominavimas: Asmenys ar grupės, užimantys galios pozicijas, gali naudoti diskriminaciją, siekdami išlaikyti savo statusą ir kontrolę kitų atžvilgiu.

1.2. Šališko mąstymo ir diskriminacijos šaltiniai

1. Šeima ir auklėjimas:

- Šeimos įsitikinimai ir požiūriai labai formuoja asmens nuomonę ir elgesį skirtingų grupių atžvilgiu.
- Tėvų įtaka ir socializacija ankstyvoje vaikystėje atlieka lemiamą vaidmenį formuojant išankstinius nusistatymus.

2. Švietimas:

- Mokyklų mokymo programos, mokytojų požiūris ir bendraamžių tarpusavio santykiai – visa tai prisideda prie išankstinio mąstymo formavimosi arba mažinimo.
- Nepakankamas susipažinimas su įvairiomis perspektyvomis gali sustiprinti stereotipus ir diskriminacinius požiūrius.

3. Žiniasklaida:

- Televizija, filmai, naujienos ir socialinė žiniasklaida dažnai pateikia stereotipinius vaizdus ir pasakojimus, kurie stiprina išankstinį mąstymą.
- Žiniasklaida taip pat gali iššaukti ir sumažinti išankstinį nusistatymą, pateikdama įvairius ir tikslus skirtingų grupių atvaizdus.

4. Institucinės struktūros:

- Įstatymai, politika ir praktika institucijose, pavyzdžiui, mokyklose, darbo vietose ir teisingumo sistemoje, gali įtvirtinti diskriminaciją.
- Sisteminė diskriminacija, įskaitant rasinį profiliavimą ir nevienodą galimybių prieinamumą, stiprina išankstinius nusistatymus.

5. Istorinis kontekstas:

- Istoriniai įvykiai bei kolonializmo, vergovės ir kitų priespaudos formų palikimas formuoja šiuolaikinius išankstinius nusistatymus ir diskriminacijos modelius.
- Kolektyvinė atmintis ir vyraujantys istoriniai naratyvai daro įtaką tam, kaip tam tikros grupės yra suvokiamos ir kaip su jomis elgiamasi.

6. Bendraamžių įtaka:

Socialiniai rateliai ir bendraamžių grupės daro didelę įtaką asmeniniams požiūriams ir elgesiui.

Grupės normos ir socialinis spaudimas gali sustiprinti arba paneigti išankstinį mąstymą.

Savirefleksija

1 žingsnis: Peržiūrėkite šį pavyzdį ir apmąstykite jį: <https://www.youtube.com/watch?v=ge7i60GuNRg>

2 žingsnis: Parašykite trumpą 10 eilučių komentarą.

3 žingsnis: Parašykite rekomendaciją kolegoms ir mokyklos vadovams, pabrėždami, kodėl šis užsiėmimas yra vertingas ir kaip jį galima panaudoti siekiant skatinti įtraukesnę mokyklos aplinką.

Alternatyvus taikymas

Vietoj to, kad naudotumėte šį įrankį individualiai, gali būti naudingiau dirbti poromis arba mažomis grupėmis.

Norėdami tai padaryti, atlikite 1 ir 2 žingsnius, kaip aprašyta aukščiau „Įrankio naudojimo instrukcijose“. 3 žingsnis gali būti bendras apmąstymas, pagrįstas individualiais apmąstymais ir pavyzdžiais. Grupė turėtų nustatyti panašumus ir skirtumus, kuriuos galima užrašyti „Padlet“ lentelėje. Ši bendra lentelė gali būti atnaujinama laikui bėgant, kai pastebima ir analizuojama daugiau pavyzdžių.

Įrankis 08. Nediskriminavimo kelias ir socialiniai išankstiniai nusistatymai

Įrankio tikslas

LO3.2A. Apibūdinti sąveikos su skirtingo socialinio sluoksnio žmonėmis poveikį savo įsitikinimams, požiūriui, emocinėms ir elgesio reakcijoms, siekiant geriau priimti kultūrinę įvairovę ir gerbti kitus žmones kaip lygiaverčius asmenis.

Ekonominė gerovė, religija, socialinė aplinka ir individuali asmenybė gali formuoti skirtingas asmenines vertybes. Šis įrankis padeda suprasti, kaip vertybės įtakoja požiūrį į įvairius gyvenimo aspektus.

Įrankio naudojimo aprašymas

1 žingsnis: Asmeninis vertybių reitingas

- Jūs rasite skaitmeninį dokumentą, kuriame pateikiamos 10 visuotinių žmogiškųjų vertybių: religija, pagarba tėvams, ištikimybė šeimai, paklusnumas, svetingumas, geri manierai, geras išsilavinimas, savo nuomonės gynimas, savarankiškumas ir pasitikėjimas savimi.
- Pagal savo asmeninius įsitikinimus išdėstykite šias 10 vertybių korteles nuo svarbiausios iki mažiausiai svarbios.
- Apmąstykite savo prioritetus ir pagalvokite, kaip jie įtakoja sprendimus, kuriuos priimate įvairiose gyvenimo srityse.

2 žingsnis: Peržiūrėkite savo vertybių hierarchiją ir apmąstykite šiuos aspektus:

- Kaip, jūsų nuomone, jūsų auklėjimas (jūsų gyvenimo istorija) paveikė šią hierarchiją?
- Kaip, jūsų nuomone, kultūra, kurioje užaugote, formavo šią hierarchiją?
- Kaip kitokia gyvenimo istorija ar kultūra galėtų pakeisti šią hierarchiją? Kodėl?

3 žingsnis: Pasekmės santykiams ir bendravimui

- Kaip skirtingos asmeninės vertybės gali paveikti santykius?
- Kaip skirtingos asmeninės vertybės gali paveikti bendravimą?

Reikalingos medžiagos/ištekliai

- Kortelės su 10 visuotinių žmogiškųjų vertybių.

Įrankis 08. Nediskriminavimo kelias ir socialiniai šališkumai

- Ant kortelių išspausdintos vertybės yra religija, pagarba tėvams, ištikimybė

Šeima, paklusnumas, svetingumas, geri manierai, geras išsilavinimas, gebėjimas ginti savo nuomonę, savarankiškumas ir pasitikėjimas savimi.

Savirefleksija

- Kaip jūsų asmeninis vertybių sąrašas atspindėjo jūsų kultūrinę kilmę, auklėjimą ar gyvenimo patirtį? Ar jus nustebino vertybių prioritetų eiliškumas?
- Kaip, jūsų nuomone, išoriniai veiksniai – tokie kaip ekonominė padėtis, religija ar socialinė aplinka – paveikė jūsų vertybių reitingą? Ar jūsų vertybių prioritetai galėtų pasikeisti kitomis aplinkybėmis?
- Kaip ši užduotis paveikė jūsų supratimą apie kitų žmonių požiūrį? Ar ji padėjo jums ugdyti didesnę empatijos jausmą ar subtilesnį kultūrinių ir individualių skirtumų suvokimą?
- Baigę šią užduotį, kaip galėtumėte pritaikyti įgytas žinias, kad ateityje pagerintumėte savo bendravimą, sprendimų priėmimą ar sąveiką su žmonėmis iš skirtingų kultūrinių aplinkų?

Alternatyvus pritaikymas

Šį užsiėmimą galima atlikti grupėse, taip sudarant galimybę palyginti vertybių hierarchijas ir užmegzti gilesnį ryšį.

4–5 žmonių pogrupiai iš skirtingų šalių ar kultūrinių aplinkų lygina savo vertybių reitingus.

Jie aptaria šiuos klausimus:

- Ar grupės narių reitingai yra panašūs ar skiriasi?
- Kokie skirtumai pastebimi reitinguose?
- Kodėl, jūsų nuomone, egzistuoja šie skirtumai?
- Kaip jų pačių kultūrinės orientacijos galėjo paveikti vertybių reitingavimą?

Grupinės diskusijos metu kokie vertybių reitingų skirtumai jums labiausiai įstrigo ir kaip šie skirtumai iššaukė ar sustiprino jūsų pačių požiūrį į visuotines žmogiškąsias vertybes?

Priedas 08

- Autonomija
- Pasitikėjimas savimi
- Geras išsilavinimas
- Ginti savo nuomonę
- Pagarba tėvams
- Geros manieros
- Paklusnumas
- Ištikimybė šeimai
- Svetingumas
- Religija

Įrankis 09. Konsensusas ~ Raskime geriausią sprendimą!

Šio įrankio tikslas:

LO3.3A. Suprasti ir paaiškinti, kaip pasiekiamas konsensusas įvairiapusiškoje grupėje, nustatant, suprantant ir derantis dėl skirtingų požiūrių.

Konsensusas įvairiapusiškoje grupėje reiškia bendro sprendimo priėmimą, kuris ne tik yra pagrįstas, bet ir yra įtraukaus bei teisingo sprendimų priėmimo proceso rezultatas. Konsensusas nereiškia, kad sprendimas yra idealus visiems; jis greičiau atspindi kolektyvinę grupės valią ir įkūnija kiekvieno asmens laisvą bei sąmoningą pasirinkimą.

Yra keletas sąlygų, kurios yra būtinos ir palengvina konsensuso formavimąsi grupėje:

- Reikia spręsti svarbų klausimą ar priimti sprendimą.
- Grupė turi bendras pagrindines vertybes.
- Yra pakankamai laiko aptarti, analizuoti ir priimti sprendimą.
- Yra atvirumo ir pagarbos skirtingiems požiūriams kultūra.

Šis įrankis padeda ugdyti gebėjimą pasiekti sutarimą tarp asmenų, turinčių skirtingus tikslus ar kultūrinį pagrindą. Nors jį galima naudoti individualiai kaip refleksijos pratimą, paprastai jis suteikia daugiau įžvalgų ir daro didesnę poveikį, kai atliekamas grupėje.

Įrankio naudojimo aprašymas:

Šis įrankis yra konsensuso pagrindu sukurtas sprendimų priėmimo šablonas. Nors jį iliustruosime konkrečiu scenarijumi, procesą galima pritaikyti įvairioms situacijoms.

Scenarijus

Grupė, atstovaujanti įvairioms socialiai remtinų mokinių kategorijoms, turi išanalizuoti ir nuspręsti, kuriam lygybės ir įtraukties projektui turėtų būti skiriamas jų mokyklos ar įstaigos finansavimas. Kadangi turimas biudžetas yra ribotas, gali būti pasirinktas tik vienas projektas. Į galutinį svarstymo etapą pateko trys projektai.

1

Pradėkite nuo kiekvieno projekto privalumų ir trūkumų įvertinimo. Šiame etape kiekvienas grupės narys gali apmąstyti projektus ir apsvarstyti įvairias grupės narių išsakytas nuomones.

2 žingsnis: Sukurkite sprendimų priėmimo matricą:

		1 variantas (pirmasis projektas)	2 variantas (Projektas Nr. 2)	3 variantas (Projektas 3)
Kriterijai	Svoris / svarba			
Aktualumas				
Sąnaudos				
Tvarumas				
Poveikis				
Iš viso				

Kairėje skiltyje pateikiami atrinkti kriterijai, pagal kuriuos vertinama kiekvieno projekto vertė. Šie kriterijai gali apimti išlaidas, numatomas pajamas/naudą socialiai remtiniams studentams, taip pat ilgalaikį projekto poveikį ir tvarumą. Tačiau vienas iš svarbiausių kriterijų yra numatomi rezultatai bendruomenei. Būtent čia glūdi tikroji projekto vertė, nes jis gali padaryti didelį poveikį bendruomenei. Projektui vertinti turėtų būti naudojami nuo trijų iki aštuonių kriterijų. Tada grupė turėtų priskirti svorį kiekvienam kriterijui, pradedant nuo svarbiausio iki mažiausiai svarbaus.

3 etapas:

Šis etapas apima balsavimą ir yra pagrindinė vertinimo proceso dalis. Kiekvienas grupės narys gauna tris korteles, pažymėtas skaičiais 1, 2 ir 3. Kiekvienam kriterijui dalyviai skiria balus projektams:

- 3 balus projektui, kuris geriausiai atitinka kriterijų
- 2 balai – už antrą geriausią
- 1 balas – mažiausiai atitinkančiam

Tada kiekvieno projekto balai sumuojami ir dauginami iš tam kriterijui priskirto svorio koeficiento. Taip gaunamas svertinis balas pagal tą konkretų kriterijų.

Įvertinus visus kriterijus, apskaičiuojami kiekvieno projekto bendri balai. Finansavimą gaus projektas, surinkęs didžiausią bendrą balų skaičių. Jūsų aktyvus dalyvavimas

Šioje procedūroje yra būtinas, siekiant užtikrinti, kad sprendimas atspindėtų bendrą grupės nuomonę.

Savirefleksija:

- Kokie buvo įdomiausi atradimai, kuriuos padariau dirbdamas šioje grupėje?

Apie pagrindines temas ar problemas? Apie save? Apie kitus?

- Kokie buvo sudėtingiausi šio proceso momentai ir kodėl jie tokie buvo?
- Kada supratau, kad pasiekiau galutinį, geriausią sprendimą?
- Kaip mano sprendimas siejasi su realiomis situacijomis ir problemomis?
- Kiek veiksminga buvo grupės komunikacija ir sąveika? Kas pavyko, o kas ne?

Kodėl?

- Ar mano tikslai ir interesai buvo iš esmės pasiekti? Jei nukrypau nuo jų, tai

kokiu mastu? O kaip dėl mano vertybių?

- Kaip aš panaudosiu tai, ką išmokau, ateityje?

10 priemonė. Emocijų žemėlapis ir autoportretas

Įrankio tikslas:

LO4.1A. Apibūdinti savęs sampratos kilmę ir struktūrą, siekiant parodyti jos ryšį su asmeninėmis emocijomis ir elgesiu.

Įrankis „Jausmų žemėlapis ir autoportretas“ sukurtas siekiant pagilinti emocinį sąmoningumą ir padėti žmonėms suprasti ryšį tarp jausmų ir juos lemiančių poreikių. Naudodamiesi kūrybine saviraiška, pavyzdžiui, piešimu ar koliažu, galime tyrinėti savo emocijas ir savęs suvokimą struktūruotu, refleksyviu procesu, pagrįstu Neprievartinio bendravimo (NVC) principais. Šis pritaikomas įrankis gali būti naudojamas individualiai arba grupėje, suteikiant vertingų išvalgų apie emocinį intelektą ir bendravimą, tuo pačiu skatinant empatiją ir savęs supratimą. Jis tinka asmeniniam tobulėjimui, užsiėmimams klasėje ar profesiniam bendradarbiavimui.

Ši priemonė padeda gilinti emocinį sąmoningumą ir savęs suvokimą, skatindama atpažinti savo jausmus ir poreikius. Meninė raiška, naudojama šiame užsiėmime, skatina empatiją ir padeda susieti emocijas su jų pagrindiniais poreikiais, laikantis Nenaudojančios prievartos komunikacijos (NVC) principų.

Įrankio naudojimo aprašymas

1 žingsnis: Pasirengimas

- Pasirūpinkite dailės reikmenimis, pvz., popieriumi, spalvotais pieštukais, žymekliais ar koliažo medžiagomis. Užtikrinkite, kad aplinka būtų tyli ir palanki savirefleksijai.

2 žingsnis: Jausmų atpažinimas

- Pradėkite nuo apmąstymų apie neseniai patirtą situaciją, kuri sukėlė stiprius jausmus. Nustatykite ir užrašykite patirtus jausmus, remdamiesi NVC jausmų sąrašu.

3 žingsnis: susiekite jausmus su poreikiais

- Išnagrinėkite šių jausmų priežastis – nepatenkintus poreikius, remdamiesi NVC poreikių sąrašu. Tai galite vaizdžiai pavaizduoti savo kūrinyje, nupiešdami arba susiejdami jausmus su atitinkamais poreikiais.

4 žingsnis: Sukurkite autoportretą

- Naudodamiesi dailės priemonėmis, sukurkite autoportretą, kuris simbolizuotų jūsų emocijas

būseną ir poreikius, kuriuos nustatėte. Tikslas nėra meninis tobulumas, o autentiškas saviraiškos ir emocinis aiškumas.

5 žingsnis: Atspindėjimas ir dalijimasis (neprivaloma)

- Baigę savo kūrinį, skirkite laiko apmąstymams apie šį procesą. Grupėje dalyviai gali nuspręsti pasidalinti savo portretais ir išvalgomis su kitais, skatindami empatiją ir emocinį ryšį.

Savianalizė (idėjos, padedančios toliau tobulėti ir augti).

- Ką išmokau apie savo jausmų atpažinimą ir supratimą?
- Kiek aiškiai sugebu atpažinti poreikius, slypinčius už mano emocijų?
- Kaip meninė raiška padėjo man geriau suvokti savo jausmus ir pagerinti bendravimo įgūdžius?
- Kaip galėčiau pritaikyti šią veiklą savo mokiniams ar kolegoms?

Pasiūlymai, kaip pritaikyti šį įrankį

Šis įrankis gali būti pritaikytas įvairioms aplinkybėms, įskaitant klasės veiklą, individualius susitikimus ar profesinį bendradarbiavimą:

- Pritaikyti klasėje (su vaikais)

Jaunesniems mokiniams užduotį galima supaprastinti, naudojant jų amžiui tinkamą kalbą ir sąvokas. Vietoj to, kad gilintųsi į sudėtingas emocijas, vaikai galėtų sutelkti dėmesį į pagrindinius jausmus, pavyzdžiui, džiaugsmą, liūdesį ar pyktį, ir susieti juos su paprastais poreikiais, tokiais kaip draugystė, supratimas ar saugumas. Menas gali būti galinga priemonė, padedanti vaikams išreikšti emocijas, kurių jie dar negali apibūdinti žodžiais.

- Tėvų ir mokytojų susitikimai

Šis įrankis gali būti naudojamas tėvų ir mokytojų susitikimuose, siekiant skatinti abipusį supratimą. Mokytojai gali pakviesti tėvus apmąstyti savo jausmus ir poreikius, susijusius su jų vaiko mokymosi patirtimi. Bendras šio įrankio naudojimas gali padėti sukurti bendrą supratimą ir empatiją.

- Bendradarbiavimas su kolegomis

Profesinėje aplinkoje šis įrankis gali pagerinti bendravimą ir empatiją tarp kolegų. Komandos formavimo sesijų metu darbuotojai gali apmąstyti savo emocines reakcijas į bendrą iššūkį. Autoportreto kūrimas gali tapti prasmingo dialogo apie komandos dinamiką ir individualias perspektyvas pradžia.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

- Dailės reikmenys: popierius, spalvoti pieštukai, akvarelės, žurnalai iškarpoms, klijai, žirklys ir kt.
- Aplinka: rami ir patogiai erdvė apmąstymams ir kūrybiniam saviraiškui.
- Pagalbinė medžiaga: NVC jausmų ir poreikių sąrašai

Įrankis Nr. 11. **Empatijos prizmė** **Įrankio tikslas**

LO4.2A. Apibūdinti informacijos šaltinius, padedančius nustatyti kitų žmonių emocijas būsenas ir ketinimus, siekiant išvengti išankstinių nuomonių ir prisitaikyti prie įvairių socialinių situacijų.

Šio įrankio tikslas – padėti jums atskirti faktus nuo vertinančių nuomonių ir vertinimų.

Empatijos lęšis yra praktinis įrankis, sukurtas emociniam sąmoningumui stiprinti, atskiriant faktinius stebėjimus nuo asmeninių vertinimų. Sutelkdami dėmesį į žodinių ir nežodinių signalų interpretavimą, nedarydami prielaidų, galime geriau suprasti kitų žmonių – pavyzdžiui, mokinių, kolegų ir tėvų – jausmus ir ketinimus. Šis įrankis skatina gilesnę empatiją, gerina bendravimą ir padeda kurti įtraukesnę bei palaikančią aplinką švietimo įstaigose.

„Empathy Lens“ pritaikoma įvairioms situacijoms, skatina refleksyvų elgesį ir pateikia scenarijus, kurie stiprina empatiją kasdieniuose santykiuose.

Šis įrankis padeda mums stebėti kitų žmonių emocinę būseną be išankstinių nuostatų ar prielaidų, todėl socialinėse situacijose galime reaguoti tinkamiau. Jo pagrindinis tikslas – padėti mums atskirti stebėjimą nuo vertinimo, kad galėtume geriau suprasti kitų žmonių jausmus ir poreikius.

Įrankio naudojimo aprašymas

1 žingsnis: Pasirengimas

- Pasirinkite ramia, susikaupimui palankią aplinką, pavyzdžiui, klasę, dirbtuves ar susitikimų salę. Paruoškite spausdintas versijas arba skaitmeninius skaidres su trumpais socialiniais scenarijais, kuriuose yra žodiniai ir nežodiniai emociniai išraiškos būdai. Paruoškite rašymo priemones ar įrenginius, kad dalyviai galėtų užrašyti savo atsakymus.

2 žingsnis: Scenarijų nagrinėjimas

- Atidžiai perskaitykite kiekvieną socialinį scenarijų. Stebėkite tiek žodinius, tiek neverbalinius signalus, kurie gali atskleisti susijusio asmens emocinę būseną. Tai gali būti kūno laikysena, balso tonas, žodžių pasirinkimas ar kontekstiniai užuominai.

- 3 žingsnis: Pasirinkite vieną iš dviejų interpretacijų

Kiekvienu atveju jums siūlomi du atsakymo variantai:

- Vienas atspindi vertinimu pagrįstą interpretaciją (pvz., etiketizavimą, kaltinimą, prielaidų apie ketinimus darymą).
- Kitas atspindi empatija pagrįstą interpretaciją, grindžiamą objektyviu stebėjimu ir prisitaikymu prie paslėptų jausmų bei poreikių.

Jūsų užduotis – pasirinkti variantą, kuris geriausiai atspindi emocinį sąmoningumą ir nesmerkiantį supratimą.

4 žingsnis: Gaukite grįžtamąjį ryšį ir apmąstykite

- Po kiekvieno pasirinkimo iš karto pateikiamas grįžtamasis ryšys, paaiškinantis, kuris variantas labiau atitinka Neprievarinės komunikacijos (NVC) principus ir kodėl. Tai padės jums giliau suprasti emocinį intelektą ir tarpasmeninį jautrumą.

5 žingsnis: Asmeninė refleksija ir pritaikymas

Apsvarstykite savo bendravimo įpročius, remdamiesi tokiais klausimais kaip:

- Kiek dažnai kasdieniame bendravime sąmoningai atsižvelgiu į kitų jausmus?
- Ar galiu atskirti kito asmens tikrąsias emocijas nuo savo prielaidų?
- Kaip šis įgūdis galėtų pagerinti mano klasės atmosferą ar profesinius santykius?
- Kaip galiu pritaikyti šią veiklą, kad padėčiau savo mokiniams ar kolegų emocinį augimą?

Pasiūlymai, kaip pritaikyti šį įrankį:

- Vaidmenų žaidimas klasėje

Mokytojai gali naudoti šią priemonę dirbdami poromis arba mažose grupėse, kad inscenizuotų įvairius scenarijus, lavintų emocinį sąmoningumą ir mokytųsi realiuoju laiku suprasti kitų ketinimus. Kiekviena grupė gali apmąstyti savo pastebėjimus ir išmokti atskirti faktus nuo vertinimų.

- Tėvų ir mokytojų susitikimai

Šis įrankis gali būti pritaikytas padėti mokytojams suprasti tėvų jausmus ir poreikius susitikimų metu. Scenarijai gali būti skirti tėvų rūpesčių atpažinimui ir empatiškam, nevertinančiam bendravimui.

- Bendradarbiavimas su kolegomis

Scenarijai gali būti pritaikyti darbo vietos kontekstui, padėdami darbuotojams geriau suprasti ir reaguoti į kolegų atsiliepimus, emocijas ar rūpesčius. Tai gali skatinti sveiką bendravimą ir stipresnius bendradarbiavimo ryšius komandose.

Ši priemonė yra pakankamai lanksti, kad ją būtų galima naudoti tiek skaitmeniniu, tiek spausdintu formatu. Internetu mokytojai gali naudotis tokia mokymosi platforma kaip „Moodle“, kad užrašytų savo išvalgas ir gautų atsiliepimus apie savo pasirinkimus. Scenarijų korteles taip pat galima naudoti popieriniu formatu vykstant tiesioginiams seminarams ar profesinio tobulinimosi užsiėmimams.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

- Internetinė versija: kompiuteris arba išmanusis telefonas, interneto ryšys ir „Moodle“ arba panaši mokymosi valdymo sistema.
- Spausdinta versija: scenarijų kortelės, kurių vienoje pusėje yra du skirtingi aiškinimai, o kitoje – teisingas atsakymas ir paaiškinimas.

11 priedas: Scenarijų kortelės

Scenarijus 1: Mokinių įsitraukimas

Situacija: Vienas iš jūsų klasės mokinių pamokos metu sėdi tyliai, nuolat žiūri žemyn. Kol kiti mokiniai aktyviai dalyvauja, šis mokinys visiškai nekalba.

1 variantas: „Šis mokinys yra tingus ir nesidomi šiuo dalyku.“

2 variantas: „Šis mokinys galbūt sunkiai išreiškia savo mintis arba nesijaučia saugus klasėje.“

Teisingo atsakymo paaiškinimas:

2 variantas grindžiamas stebėjimu. Tai, kad mokinys žiūri žemyn ir tyli, yra tiesiog stebėjimo duomenys. Vietoj to, kad skubotai spręstume, jog jis yra tingus, pripažindami, kad už tokio elgesio gali slypėti nesaugumo jausmas ar sunkumai išreikšti save, galime labiau įsijausti į mokinio emocinius poreikius.

2 scenarijus: Bendradarbiavimas su kolegomis

Situacija: Mokytojų susirinkimo metu vienas iš jūsų kolegų iš karto kritikuoja jūsų pasiūlytą projektą ir reaguoja neigiamai.

1 variantas: „Šis kolega visada yra neigiamas ir man priešinasi.“

2 variantas: „Šis kolega galbūt turi abejonių dėl projekto, ir man reiktų jį geriau suprasti.“

Teisingo atsakymo paaiškinimas:

2 variantas atspindi labiau stebėjimo požiūrį. Priimti kolegų kritiką be vertinimų ir bandyti suprasti jo susirūpinimą, prieš pradėdant laikytis neigiamos nuostatos, yra empatiško bendravimo dalis.

3 scenarijus: Tėvų ir mokytojų susirinkimas

Situacija: Susitikimo metu vienas iš tėvų nerimastingai kalba apie savo vaiką, pakeldamas balsą ir kalbėdamas greitai.

1 variantas: „Šis tėvas yra labai agresyvus ir nori su manimi ginčytis.“

2 variantas: „Šis tėvas ar motina gali jaudintis dėl savo vaiko ir patirti emocinių sunkumų.“

Teisingo atsakymo paaiškinimas:

2 variantas tėvų elgesį interpretuoja labiau empatiškai. Vietoj to, kad manytumėte, jog tai agresija, pripažinkite, kad pakeltas balsas ir greita kalba gali būti susirūpinimo dėl vaiko išraiška, o tai padeda užmegzti sveiką bendravimą.

4 scenarijus: Klasės dinamika

Situacija: Jūsų klasėje vienas mokinys nuolat pertraukia kitą ir iš jo tyčiojasi. 1 variantas: „Šis mokinys yra grubus ir mėgsta trukdyti kitiems.“

2 variantas: „Šis mokinys galbūt bando atkreipti dėmesį arba pasirodyti, nes nori jaustis priimtas.“

Teisingo atsakymo paaiškinimas:

2 variantas grindžiamas supratimu apie galimą emocinę motyvaciją, slypinčią už mokinio elgesio. Vietoj to, kad manytumėte, jog jis elgiasi grubiai, pripažindami jo poreikį būti priimtam ar sulaukti dėmesio, skatinate labiau empatišką požiūrį į situaciją.

5 scenarijus: Atsiliepimas iš priežiūros

Situacija: Mokyklos direktorius kritikuoja jūsų klasėje vykdomą veiklą ir siūlo geresnį metodą. Jo tonas rimtas ir kritiškas.

1 variantas: „Mokyklos direktorius mane nuolat kritikuoja ir nepatinka mano darbas.“ 2

variantas: „Mokyklos direktoriaus pasiūlymas gali būti skirtas veiklai tobulinti ir veiksmingesniam požiūriui rasti.“

Teisingo atsakymo paaiškinimas:

2-asis variantas leidžia nepriimti kritikos kaip asmeninio vertinimo, o vertinti ją kaip konstruktyvią atsiliepimą. Kritikos tikrosios intencijos supratimas atitinka „Nesmurtinės komunikacijos“ empatinį požiūrį.

Įrankis 12. Pasirinkite aiškesnį variantą!

Įrankio tikslas:

LO 4.3A: Apibūdinti stebėjimų ir vertinimų skirtumą, siekiant paaiškinti aiškių prašymų svarbą bendraujant su kitais.

Šis įrankis skirtas geriau suprasti aiškių prašymų svarbą bendraujant su kitais. Mokymo proceso metu mokytojai duoda mokiniams daug nurodymų ir prašymų. Kuo aiškesni šie nurodymai, tuo sklandesnis bendravimas ir tuo mažesnė įtampos ar painiavos tikimybė.

Ši priemonė padės jums geriau suprasti ir įvertinti savo gebėjimą atskirti tinkamus ir mažiau tinkamus nurodymus bei įvertinti jų veiksmingumą klasėje.

Jį galima lengvai pritaikyti kaip internetinę priemonę ir pritaikyti naudojimui klasėje ar kasdienėse situacijose, pakeičiant pateiktą teiginių turinį.

Įrankio naudojimo aprašymas

Internetinėje platformoje (taip pat galima naudoti popierinę versiją) pateikiamas trumpų aprašymų, susijusių su dažniausiai švietimo įstaigose pasitaikančiomis situacijomis, sąrašas.

Jūsų užduotis – iš dviejų galimų atsakymų pasirinkti tinkamiausią reakciją klasėje. Pasirinkę atsakymą, galėsite patikrinti, ar pasirinkote tinkamiausią variantą, ir perskaityti paaiškinimą, kuriame išdėstomi optimalaus sprendimo motyvai.

Savirefleksija (idėjos, padedančios toliau tobulėti ir augti)

- Kiek dėmesio skiriu tam, kaip aiškiai formuluoju prašymus klasėje?
- Ar galiu įvardyti tris priežastis, kodėl svarbu duoti aiškius, konkrečius

nurodymus?

- Ar galėčiau savo mokiniams paaiškinti, kaip svarbu aiškiai bendrauti, norint palaikyti veiksmingą dialogą?

- Ar galėčiau šio užduoties pavyzdį pritaikyti savo mokiniams ar jų tėvams? Jei ne, kokia pagalba ar ištekliai man padėtų tai padaryti?

Pasiūlymai, kaip pritaikyti priemonę:

Šis įrankis gali būti lengvai pritaikytas įvairioms auditorijoms, pavyzdžiui, mokiniams, tėvams ar kolegoms. Jį taip pat galima modifikuoti, kad jis tiktų skirtingiems kontekstams, sukuriant alternatyvius scenarijus, atspindinčius konkrečių grupių patirtį ir poreikius.

Įrankį galima naudoti internete (pavyzdžiui, „Moodle“ platformoje) arba spausdintą versiją. Spausdintoje versijoje kiekvienas scenarijus gali būti pateiktas atskiroje kortelėje: priekyje pateikiamas scenarijus ir du atsakymų variantai, o kitoje pusėje – teisingas atsakymas ir paaiškinimas.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Internetinė veikla:

- Kompiuteris arba išmanusis telefonas
- Interneto ryšys
- Prieiga prie mokymosi valdymo platformos (pvz., „Moodle“)

Popierinei užduočiai:

- Iš anksto paruoštos ir atspausdintos klausimų ir atsakymų kortelės
- 12 priedo priemonė

12 priedo priemonė „Pasirinkite aiškesnį“ užduočių lapas

Įsivaizduokite, kad esate mokytojas aprašytoje situacijoje. Kuris prašymo tipas labiau atitinka tvarios komunikacijos principus?

Atviruko priekinė pusė

Kortelės pusė

Situacija Nr. 1:

Jums reikia spręsti chaotiško elgesio klasėje problemą. Kokį prašymą pasirinktumėte?

- A. „Nebūkite tokie triukšmingi, liaukitės!“
- B. „Prašau, nustokite kalbėti ir susikoncentruokite į užduotį.“

Geresnis atsakymas: b) „Prašau, nustokite kalbėti ir susikoncentruokite į užduotį.“

Šis prašymas aiškiai apibūdina mokytojo lūkesčius, suteikdamas mokiniams tikslią žinią apie tai, ko iš jų reikalaujama: nustoti kalbėti ir susikaupti prie užduoties.

2 situacija:

Turite paaiškinti mokiniams, kaip elgtis pamokoje. Kokį prašymą pasirinktumėte?

- A. „Jei turite klausimų ar pastabų, pakelkite ranką ir palaukite, kol aš jums suteiksiu žodį“
- B. „Jei pamokos metu turėsite klausimų, tiesiog man pasakykite“

Geresnis atsakymas: a) „Jei turite klausimų ar pastabų, pakelkite ranką ir palaukite, kol aš jums duosiu žodį“

Šis atsakymas suteikia studentams aiškias gaires, ko iš jų tikimasi, kai jie nori užduoti klausimą ar pateikti pastabą. Pasirinkimo b) frazė „tiesiog praneškite man“ yra pernelyg neaiški ir gali sukelti nereikalingą sumaištį.

Situacija Nr. 3:

Jums reikia paprašyti mokinių elgtis mandagiai. Kokį prašymą pasirinktumėte?

- A. „Nebūkite grubūs vieni kitiems!“
- B. „Prašau kreiptis į klasės draugus vardais ir vartoti žodžius „prašau“, „ačiū“ ir „atsiprašau“.“

Geresnis atsakymas: b) „Prašau kreiptis į klasės draugus vardais ir vartoti žodžius „prašau“, „ačiū“ ir „atsiprašau“.“

Šis prašymas yra konkretesnis, nes aiškiai apibrėžia, kokio mandagaus elgesio tikimasi iš mokinių. Pasirinkimas a) yra pernelyg nekonkretus ir gali sukelti nesusipratimus, nes tai, kas laikoma „nemandagu“, gali skirtis priklausomai nuo vaiko patirties, kultūros ir kilmės.

Įrankis 13. Kaip aš klausausi?

Įrankio tikslas

LO5.1A. Taikyti empatijos ir aktyvaus klausymosi įgūdžius, siekiant pagerinti tarpusavio supratimą.

Aprašymas, kaip naudoti šią priemonę

Šis įrankis padės jums geriau suvokti, kaip jūs klausotės kitų (arba kaip kiti klausosi jūsų), ir kokie yra to privalumai bei trūkumai. Jis padės jums lavinti aktyvaus ir empatinio klausymosi įgūdžius bei sąmoningai juos taikyti tam tikrose situacijose.

Šis įrankis yra tarsi dvigubas veidrodis jums pačiam. Vienoje pusėje rasite aktyvaus klausymosi ir empatijos klausymosi bruožus, kitoje pusėje – kitus klausymosi būdus. Aktyvus klausymasis ir empatijos klausymasis suteikia skirtingų privalumų žmonių santykiuose. Jų tikslas – užmegzti ryšį su kitu žmogumi, būti empatiškiems ir iš tikrųjų suprasti kitą žmogų (jo perspektyvą). Užduodami klausimus, atkreipdami dėmesį į jausmus ir poreikius bei būdami visiškai susikoncentravę, tiek jūs, tiek kitas žmogus galite jaustis tikrai išklaustyti ir suprasti. Šie klausymosi būdai skatina jus sąmoningiau reaguoti į tai, kas sakoma. Šie klausymosi būdai skatina sąmoningesnį ir apgalvotą atsakymą į tai, kas sakoma. Kiti klausymosi būdai, tokie kaip patarimų davimas, užuojauta ar guodimas, gali atlikti svarbias funkcijas, tačiau dažnai nesukuria tokio paties ryšio lygio. Kai kuriose situacijose jie netgi gali neigiamai paveikti santykius, nukreipdami dėmesį nuo kalbėtojo.

Klausymosi veidrodžius galite naudoti pokalbiuose, kuriuose aktyviai bendraujate su kitais. Po pokalbio skirkite laiko apmąstymams ir įvertinkite, kokį klausymosi stilių taikėte – tai padės jums geriau suvokti savo įpročius klasėje ar platesniame mokyklos kontekste.

Veidrodį taip pat galima naudoti pokalbių metu kaip realaus laiko gairę, padedančią aktyviai ir empatiškai klausytis. Jį galima naudoti individualiai arba bendradarbiaujant – pavyzdžiui, su kolega, susitikimų ar diskusijų metu, siekiant įvertinti, kaip žmonės klausosi. Arba kolega galėtų stebėti ir padėti jums, kai praktikuojate aktyvų, empatišką klausymąsi, pabrėždamas tiek stipriąsias puses, tiek tobulintinas sritis.

Pasiūlymai, kaip pritaikyti priemonę skirtingiems lygmenims (ikimokyklinis, Pradinė, vidurinė mokykla)

Šis įrankis pirmiausia skirtas savirefleksijai ir suaugusiųjų profesiniam tobulėjimui. Todėl paprastai nebūtina skirstyti pagal amžiaus grupes. Tačiau, tinkamai supaprastinus ar panaudojus vizualinę pagalbą, šio įrankio aspektus būtų galima įtraukti į viduriniojo ugdymo aplinką, ypač siekiant ugdyti emocinį intelektą ir bendravimo įgūdžius.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Du klausymosi veidrodžiai: galite atsispausdinti šiuos lapus abiejose pusėse (recto verso).

- Priekyje: „Kaip galiu klausytis aktyviai arba empatiškai?“
- Ant kitos pusės: „Įvairūs klausymosi būdai, naudojant galvą.“

Šiuos veidrodžius galima laminuoti arba pritvirtinti prie kartono, kad juos būtų galima naudoti pokalbių metu arba po jų, siekiant skatinti refleksiją ar bendraamžių stebėjimą.

Priedas 13. Kaip klausytis – veidrodis 1

KAIP GALIMA KLAUSYTIS AKTYVIAI ARBA EMPATIŠKAI 19 klausymosi atspalvių				
1 Pokalbio metu aiškiai naudoju veido išraiškas, kad ką nors paaiškinčiau (mirktelėjimas, šypsena, akių sukiojimas, antakių raukymas...) 	2 Aš apibendrinu arba pateikiu argumentų, situacijos apžvalgą... 	3 Atsakydamas į klausimus, atspindžiu kito asmens jausmus. 	4 Klausausi širdimi. 	5 Aš įsivaizduoju kito žmogaus perspektyvą.
6 Būdamas savimi, sklaidžiu teigiamus garsus („taip“ arba „mhm“) 	7. Aš paklausiu, ar jis/ji teisingai suprato kitą asmenį (visada klausiu, nepriimu prielaidų) 	8 Spėju, kokie yra kito asmens jausmai, padedu išreikšti kito asmens jausmus žodžiais (pvz., „taigi tu liūdnas..., jauti nerimą...?“) 	9 Spėju, ko kitas žmogus nori. Padedu išreikšti kito žmogaus poreikius žodžiais (pvz., „tau reikia..., ar tai tau suteiktų...?“) 	10 Aš esu čia, šiuo metu, nemąstydamas apie praeitį ar ateitį, aš sąmoningas.
11 Aš tiesiog pakartoju žodį arba (dalį) sakinio. 	12 Aš užduodu atvirą klausimą (Kaip? Kodėl? Kas? ...). 	13 Tikiu, kad kitas žmogus pats ras sprendimą. 	14 Leidžiu kitam kalbėti, netrukdydamas. Suteikiu laiko. 	15 Nenoriu keisti kito žmogaus ar situacijos.
16 Aš perfrazuoju (pakartoju savo žodžiais) 	17 Prašau paaiškinti, konkretizuoti. 	18 Palieku tylą. (Nekalbu) 	19 Man iš tiesų įdomi kito žmogaus istorija. 	© VIVES Kortrijk Charlotte Viane Els Callens

Priedo priemonė 13 Kaip aš klausausi – veidrodis 2

AŠ KLAUSAU GALVA		
1 Aš duodu patarimus. 	2 Pasakoju savo istoriją; savo prisiminimus, susijusius su istorija, kurią girdžiu. 	3 Aš išsakau savo nuomonę (manau, kad ...).
4 Aš klausinėju; užduodu klausimus apie situaciją. 	5 Aš sustabdyku ir sumenkinu. 	6 Aš užjaučiu (Aš tave girdžiu..., aš tave suprantu...).
7 Aš vertinu (kito asmens elgesį). 	8 Nusimėgauju, bet iš tikrųjų neklausau. 	9 Aš guodžiu ką nors (bandau, kad kitam žmogui taptų geriau).
10 Aš pareiškiu, paaiškinu. 	© VIVES Kortrijk Charlotte Viane Els Callens	

14 priemonė. Aš ir mano dėžutė

Įrankio tikslas

LO5.2A. Išlaikyti ryšį, klausantis sudėtingų pranešimų ar turinio, nesmerkdamas savęs ir nekritikuodamas savęs.

Šio įrankio naudojimo aprašymas

Ši priemonė padeda išlaikyti ryšį su savimi, kai gaunate sudėtingą žinią, leidžia jums iš tikrųjų išklausti, ką kitas žmogus bando išreikšti. Ši vidinė būseną sudaro atviro, prasmingo dialogo pagrindą.

Būti susietam su savimi reiškia būti sąmoningam savo jausmų ir poreikių atžvilgiu pokalbio ar tam tikros situacijos metu. Tai yra esminis pirmasis žingsnis kuriant autentiškus ryšius su kitais. Tačiau išlaikyti ryšį su savimi gali būti sudėtinga – ypač tada, kai išgirstame kažką, kas sukelia stiprias emocijas ar reakcijas. Tokiais momentais dažnai reaguojame impulsyviai, remdamiesi savo mintimis, prielaidomis ar vertinimais. Šios greitos reakcijos gali sukelti nesusipratimus ar konfliktus.

Sustoję ir susipažinę su savo vidine būseną – savo jausmais ir poreikiais – suteikiame sau erdvės reaguoti sąmoningiau, su empatija ir aiškumu.

Dėžutės žuvies metafora

Šiame įrankyje „dėžinė žuvis“ naudojama kaip metafora. Viena iš jos būdingų reakcijų, kai ji jaučiasi grėsmės, yra išsipūsti ir tvirtai uždaryti burną. Kai gauname sudėtingą žinią, „dėžinė žuvis“ mums primena, kad turime elgtis panašiai – neatsiriboti, o sustoti tyloje, leisti žiniai nusėsti ir susieti ją su tuo, ką ji sukelia mumyse.

Užuot reagavę iš karto, mes įsiklausome į save ir pastebime savo emocinę reakciją, savo poreikius ir įvairius būdus, kaip galėtume reaguoti, – nedarydami to iš karto. Tai padeda mums pereiti nuo reakcingumo prie sąmoningo, empatiško bendravimo.

Pavyzdys: sudėtinga situacija

Įsivaizduokite tokią situaciją: jūs pateikėte studentui išsamius atsiliepimus apie

užduotį, kad ji galėtų tobulėti. Vėliau ji jums pasako – jau trečią kartą – kad ji neskaitė atsiliepimo.

Jums gali kilti neigiamų emocijų ir jūs galite pagalvoti: „*Kokia nedėkinga studentė. Ji nesivargina perskaityti mano pastabų. Ar ji nesupranta, kiek pastangų į tai įdėjau? Kitą kartą nesivarginsiu taip atidžiai tikrinti jos darbo. Tegul pati susitvarko.*“

Ir galbūt pasakytumėte: „*Tu esi tingus ir nenori mokytis.*“

Dėžinė žuvis kviečia jus vietoj to sustoti. Akimirką pabūkite tyloje. Įsiklausykite į savo jausmus – galbūt jaučiate nusivylimą, frustraciją ar nusiminimą – ir paklauskite savęs, kokie poreikiai jumoje dabar yra aktualūs. Pavyzdžiui, galbūt trokštate bendradarbiavimo, pripažinimo arba noro jausti, kad jūsų pastangos yra prasmingos ir pastebimos.

Ši pauzė padeda pereiti nuo reakcijos prie ryšio. Vietoj to, kad teistumėte, galite pasakyti: „*Kai sakote, kad neskaitėte atsiliepimo, jaučiuosi nusivylęs, nes vertinu bendradarbiavimą ir tikrai noriu padėti jums mokytis.*“

Savirefleksija

- Kokius privalumus ar trūkumus pastebiu, kai elgiuosi kaip dėžutė – kai tyliu ir susipažįstu su savo jausmais bei poreikiais?
- Kaip aš augu kaip „dėžinė žuvis“? Kaip aš tobulėju, reaguodamas sąmoningiau?
- Ką man reikia daryti daugiau?
- Ko turėčiau daryti mažiau?
- Kaip sąmoningesnis reagavimas veikia mane?
- Kaip sąmoningesnis reagavimas veikia kitą žmogų?
- Kaip tai paveikia ryšį tarp manęs ir kito asmens?

Pasikalbėkite su kolegomis apie „dėžutės žuvies“ metaforą ir kartu atlikite pratimą.

Pasiūlymai, kaip pritaikyti šį įrankį skirtingiems mokymosi lygiams (ikimokyklinis, pradinis, vidurinis)

Dėžutės žuvies metafora pirmiausia skirta mokytojams – jų savimonės ir emocinio reguliavimo ugdymui. Ji padeda mokytojams išlaikyti ryšį, suteikdama laiko ir erdvės sąmoningiau apdoroti kitų (pvz., tėvų, kolegų, mokinių) reakcijas.

Nors šis įrankis skirtas suaugusiųjų savirefleksijai, metaforą galima pritaikyti vyresniems mokiniams (pvz., vidurinės mokyklos) pamokose apie emocinį intelektą, savimonę ar konfliktų sprendimą. Jaunesniems mokiniams metaforą galima supaprastinti iki pasakojimo ar vaizdinės priemonės, kad būtų pristatyta idėja „pauzėti prieš reaguojant“.

Kontekstas: kas yra „Boxfish“?

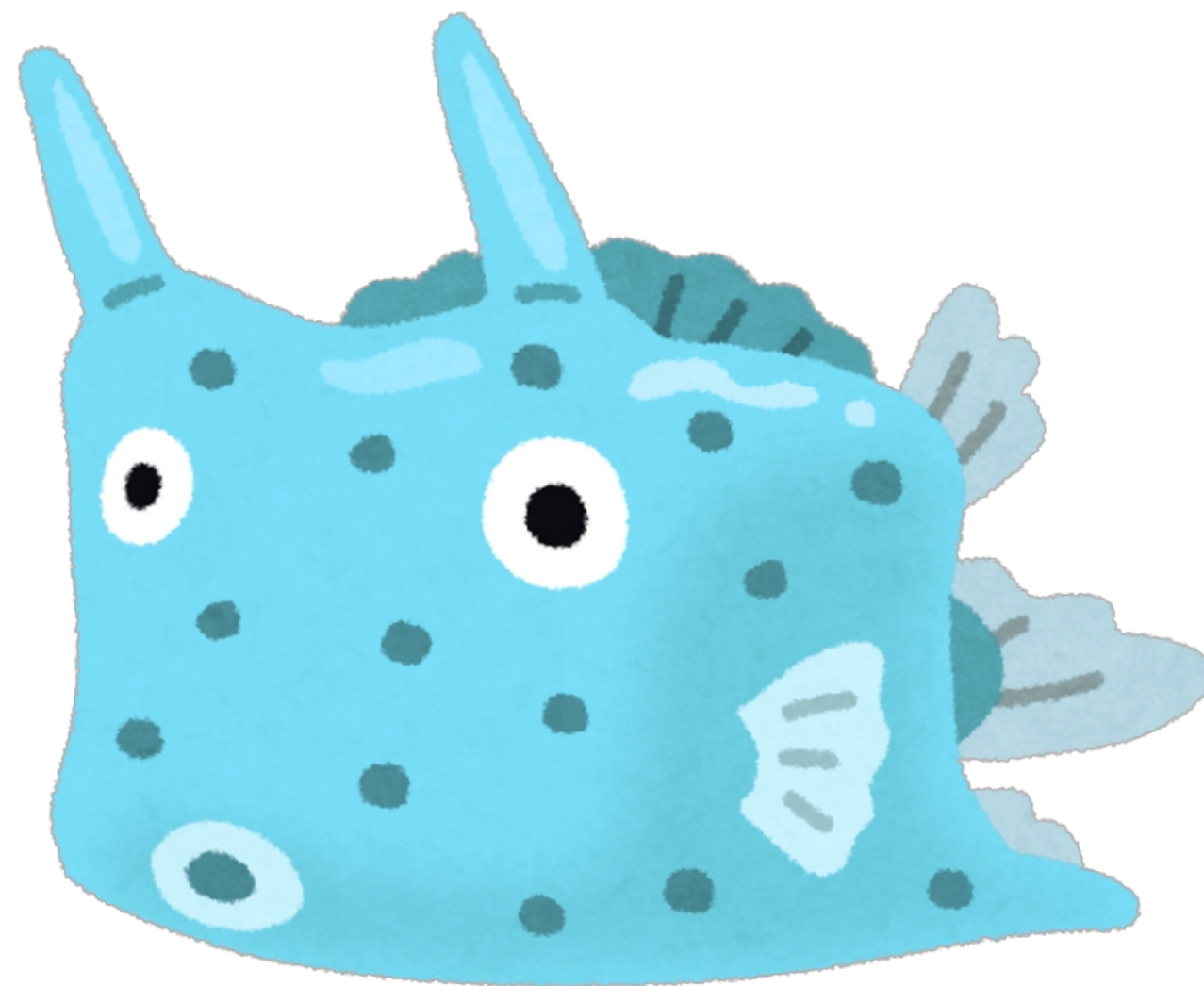
Ostraciidae (taip pat žinomi kaip Ostracientidae) – tai kvadratinų formų kaulinių žuvų šeima, priklausanti Tetraodontiformes būriui, artimai susijusi su jūrų ežiais ir pjūklapėmis. Įprasti pavadinimai: dėžutėžuvis, skryniosžuvis, karvėžuvis ir bagažinėžuvis. Šiai šeimai priklauso apie 23 išlikusios rūšys, suskirstytos į 6 išlikusius gentis.

Pakabinkite dėžutinių žuvų plakatą ar nuotrauką savo darbotvarkėje, klasėje ar biure kaip vizualų priminimą apie aukščiau aprašytus principus: sustokite, susiejkite ir sąmoningai reaguokite.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Dėžinės žuvies nuotrauka (Priedas)

Priedas 14 „Aš ir mano dėžutėžuvis“

Įrankis 15. Mano proaktyvus ratas: žingsnis po žingsnio

Priemonės tikslas

LO5.3A. Taikyti empatijos klausymosi ir sąžiningo kalbėjimo įgūdžius, siekiant geriau suprasti skirtingas nuomones.

Priemonės naudojimo aprašymas

Proaktyvus ratas – tai struktūrizuotas bendravimo metodas, kurio metu mokiniai įsitraukia į empatišką klausymąsi ir atvirą kalbėjimą, siekdami skatinti tarpusavio supratimą, užkirsti kelią konfliktams bei atkurti ar sustiprinti tarpusavio ryšius. Pagrindinis tikslas – sukurti saugią erdvę pagarbiam dialogui, ugdyti empatiją ir skatinti konstruktyvias diskusijas, vedančias prie gilesnio supratimo ir sutarimo.

Vienas iš pagrindinių proaktyvaus rato privalumų yra tai, kad kiekvienas kalbėtojas gali laisvai dalytis mintimis be pertraukimų ar kitų rato narių iškartinės reakcijos. Tai skatina pasitikėjimą ir dėmesingumą.

Proaktyvus ratas gali būti naudojamas pamokos pradžioje arba pabaigoje, priklausomai nuo jūsų ugdymo tikslo – pavyzdžiui, siekiant sukurti grupės ryšį, apmąstyti mokymąsi arba paruošti emocinę atmosferą tam, kas bus toliau.

Šie septyni žingsniai papildoma trijų žingsnių metodą, aprašytą Ligand knygoje „Samen wijs!: herstelgericht werken op school“ (2014), kuris apima:

1. Mokytojas (arba mokinys) parodo programą.
2. Mokiniai gauna galimybę atsakyti pačiam.
3. Susitariama dėl pagrindinių taisyklių.

Toliau pateikta septynių žingsnių versija siūlo išsamesnę struktūrą, skirtą naudoti klasėje.

1. Pradėkite nuo susipažinimo ar energizuojančios veiklos

Pradėkite nuo trumpos veiklos, skirtos mokiniams susipažinti. Tai padeda išvengti, kad mokiniai visada sėdėtų šalia savo geriausių draugų, ir skatina platesnį socialinį bendravimą. Galite panaudoti greitą žaidimą arba atsitiktine tvarka išdalinti medžiagą, kad nustatytumėte sėdėjimo vietas.

2. Peržiūrėkite ir paaiškinkite susitarimus

Peržiūrėkite susitarimus ar taisykles, padedančias užtikrinti sklandų ratelio veikimą (pvz., „Tu gauni žodį“, „Savo sakinį pradėk žodžiu „Aš“ (Aš esu...“, „Naudok teigiamą (kūno) kalbą“, „Neteik atsiliepimų apie

atgalinį ryšį“, „Gali sėdėti išoriniame rate“, „Kas pasakys šį rate, lieka šiame rate, išskyrus...“)

3. Užtikrinkite, kad visi suprastų ir sutiktų

Įsitikinkite, kad visi mokiniai supranta susitarimus, ir paprašykite jų sutikimo. Tai ugdo bendrą atsakomybę ir atskaitingumą.

4. Pristatykite temą arba klausimą

Pradėkite ratą nuo aiškaus klausimo ar diskusijos temos. Tai suteikia pokalbiui kryptį ir tikslą.

5. Pradėkite ratą

Paklauskite, kas norėtų pradėti, ir perduokite kalbėjimo lazdelę tam mokiniui. Pirmasis kalbėtojas tada pasirenka, kas kalbės toliau, perduodamas kalbėjimo lazdelę. Tęskite, kol kiekvienas turės galimybę prisidėti.

6. Įvertinkite kiekvieno mokinio indėlį

Padėkokite kiekvienam mokiniui už jo indėlį. Tai padės įtvirtinti mintį, kad jų nuomonė yra svarbi ir kad ratas yra tarpusavio pagarbos erdvė.

7. Pakvieskite prisidėti mokinius, kurie iš pradžių atsisakė

Pabaigoje grįžkite prie tų mokinių, kurie anksčiau nusprendė nepasakyti, ir pasiūlykite jiems pasakyti dabar, jei jie to nori. Tai užtikrina, kad kiekvienas turės paskutinę galimybę dalyvauti.

„Rato“ priemonės naudojimas

„Rato“ priemonė yra fizinė arba vizualinė pagalba, padedanti laikytis kiekvieno aktyvaus rato metodo žingsnio.

- Sukite įrankį (pvz., ratą ar diską), kol anga sutaps su žodžiu „Pradėti“.
- Toliau sukite, kad atsiskleistų ir atlikite kiekvieną žingsnį eilės tvarka, nuo 1 iki 7 žingsnio.
- Naudokite šį įrankį kiekvieną kartą, kai vedate proaktyvų ratą, kol struktūra taps jūsų antra prigimtimi.

Savirefleksija

- Kaip šis įrankis jums padėjo vedant proaktyvų ratą?
- Ar dabar galite savarankiškai organizuoti ir vadovauti proaktyviam ratui?
- Kaip šio įrankio naudojimas padėjo ugdyti empatišką klausymąsi?
- Kaip jis padėjo atvirai išreikšti mintis?
- Kaip jis padėjo geriau suprasti vieniems kitus?

Pasiūlymai, kaip pritaikyti priemonę skirtingiems lygmenims

(ikimokyklinis, pradinis, vidurinis)

Ikimokyklinis lygis

- Pradėkite nuo mažų trijų vaikų grupių, kad ugdytumėte jų pagrindinius klausymosi ir eilės laikymosi įgūdžius.
- Naudokite paprastą ir vizualų kalbėjimo objektą (pvz., minkštą žaislą ar didelę spalvotą lazdelę), kad būtų aišku, kas turi teisę kalbėti.
- Palaipsniui didinkite grupės dydį, kai metai bėga ir vaikai tampa vis drąsesni.

Pradinė mokykla

- Pleiskite ratą, kai vaikai pripranta ir susipažįsta su formatu.
- Nuolat naudokite „kalbėjimo lazdelę“ ar kitą daiktą, kad skatintumėte klausytis ir bendrauti pagarbiai bendravimą.
- Įtraukite paprastus, amžiui pritaikytus klausimus apmąstymams (pvz., „Kas tave šiandien pradžiugino?“ arba „Kas tau šią savaitę buvo sudėtinga?“).

Vidurinė mokykla

- Ratai gali būti organizuojami su didesnėmis grupėmis, dažnai nereikia fizinės „kalbėjimo lazdelės“, nes mokiniai jau gali suprasti socialinius signalus, kada reikia kalbėti.
- Apsvarstykite gilesnes, amžiui tinkamas diskusijų temas (pvz., gerovė, santykiai, mokyklos dinamika).

Reikalingos medžiagos ir priemonės

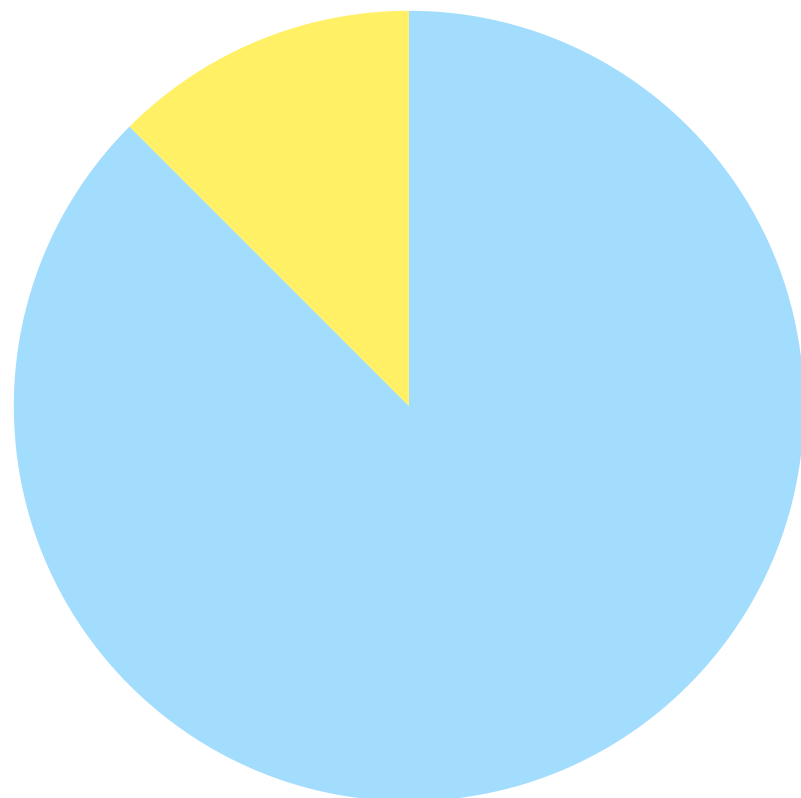
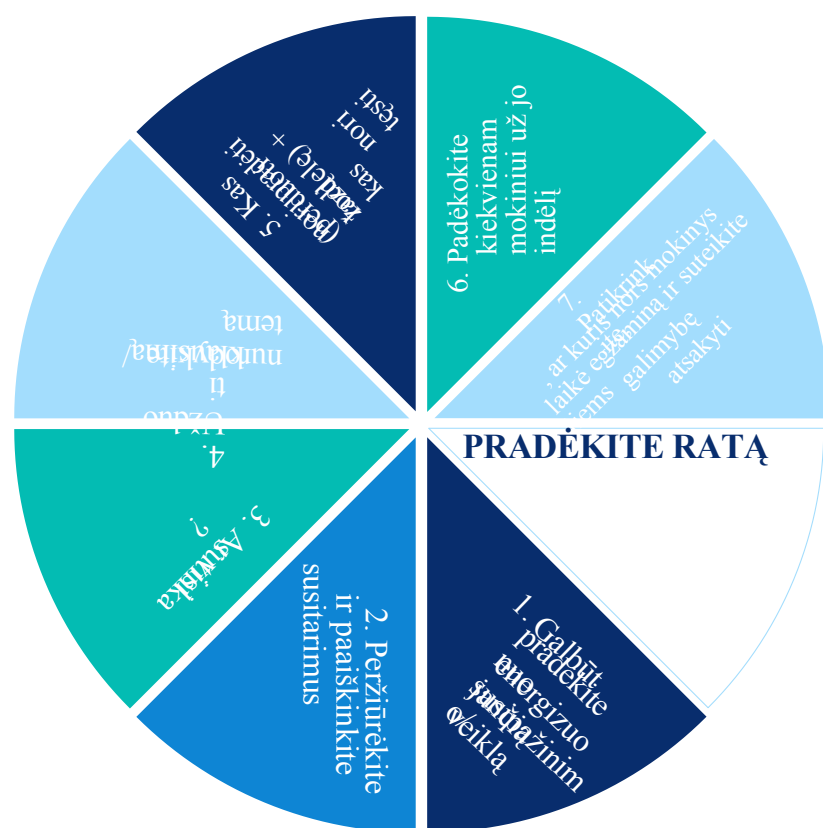
- Pakankamai didelė erdvė, kad būtų galima susidaryti ratą (naudokite kėdes, pagalvėles arba sėdėkite ant grindų, priklausomai nuo amžiaus ir patogumo).
- Pasirinktinai: „kalbėjimo lazdelė“ arba daiktas (pvz., mažas kamuolys, minkštas žaislas arba su tema susijęs daiktas).
- Diskusijos tema ar klausimas (gali būti paruoštas iš anksto arba sukurtas kartu su mokiniais).
- „Pagalbos rato“ priemonė – ją naudoja vedėjas, kad padėtų atlikti 7 žingsnius.

Sukamojo atraminio apskritimo įrankio kūrimas (Priedas):

- Išspausdinkite abu apskritimo šablonus (apskritimas 1 ir apskritimas 2) spalvotai.
- Atsargiai iškirpkite abu apskritimus.
- Iš 2-ojo apskritimo iškirpkite geltoną segmentą (taip sukuriamas „langelis“, per kurį matysite žingsnius).
- Abu apskritimus laminuokite, kad jie būtų patvaresni.
- Uždėkite 2-ąjį apskritimą ant 1-ojo, suderindami jų centrus.
- Sujunkite juos viduryje naudodami smeigtuką arba popieriaus segtuvą, kad viršutinis ratas galėtų sukis ir atskleisti kiekvieną sekos žingsnį.

Priedas Nr. 15 Mano aktyvus ratas: žingsnis po žingsnio – paramos ratas

Įvadas į B klasę

B lygis yra lemiamas etapas, kuriame didžiausias dėmesys skiriamas žinių ir kompetencijų praktiniam pritaikymui švietimo kontekste. Pagrindinis dėmesys sutelkiamas į praktinį pritaikymą ir veiklos kompetenciją. Mokytojai skatinami taikyti sąvokas realiose arba imituojamose situacijose, lavindami problemų sprendimo, bendradarbiavimo, nesmurtinio bendravimo ir etiško sprendimų priėmimo įgūdžius.

Tai atspindi perėjimą nuo žinojimo prie veikimo, kai profesinis tobulėjimas apima taikomasias strategijas ir priemones.

Module 1 Universal human values and human rights	Tool 16 “Wish tree of motivation”	Tool 17 “Empathy Mapping”	Tool 18 “The Walt Disney method”
Module 2 EU values and identity	Tool 19 “Democratic teacher in a class”	Tool 20 “Inclusivity challenges and opportunities”	Tool 21 “Universal design in learning (UDL) or traditional education?”
Module 3 Non-discrimination and equity	Tool 22 “The impact of discrimination, prejudice, and stigma on educational processes or contexts”	Tool 23 “Reflection on and support for gender diversity”	Tool 24 “Consensus ~ Let’s listen!”
Module 4 Understanding ourselves and others	Tool 25 “Reframing perspectives through empathy”	Tool 26 “Exploring cultural mindsets”	Tool 27 “Grounded empathy mapping”
Module 5 Dialogue	Tool 28 “Keep a dialogue going on”	Tool 29 “The six thinking hats for setting boundaries”	Tool 30 “Consent-based decision making model (CDMM)”

10 pav. Mokytojų priemonių rinkinys, B laipsnis. Priemonės nuo 16 iki 30

16 priemonė. Motivacijos norų medis

Įrankio tikslas

LO1.1B Apibūdinti žmogaus teisių gynimo ir švietimo plėtros santykį, aiškiai ir pagrįstai analizuojant prieigos, lygybės ir kokybės švietime raidą žmogaus teisių judėjimo kontekste.

Šio įrankio tikslas:

- padėti jums apmąstyti savo profesines motyvacijas, siekius ir iššūkius, ypač susijusius su žmogaus teisių principais ir tuo, kaip jie formuoja jūsų darbą švietimo srityje. Naudodami šią priemonę, galite giliau suprasti savo asmeninius tobulėjimo tikslus ir ieškoti būdų, kaip tobulinti savo mokymo praktiką, laikantis žmogaus teisių principų, tokių kaip prieinamumas, lygybė ir kokybė.
- suteikti jums refleksyvų ir kūrybinį įrankį, padėsiantį nustatyti, išreikšti ir vizualizuoti jūsų profesinius siekius.
- išsiaiškinti, kaip jūsų asmeninės motyvacijos dera su platesniais žmogaus teisių principais, ypač sutelkiant dėmesį į prieigą prie švietimo, lygybę ir kokybę. Sukurdami vizualų savo norų ir tikslų atvaizdą, galite aiškiau suprasti savo profesinio tobulėjimo poreikius, nustatyti įgyvendinamus tikslus ir ugdyti savarankiškumo jausmą, kad galėtumėte aktyviai siekti tobulėjimo.
- įkvėpti jus susieti savo individualius tikslus su platesne misija – sukurti įtraukią, teisingą ir kokybišką švietimo patirtį visiems mokiniams.

Įrankio naudojimo aprašymas

1 žingsnis: apmąstykite savo profesinius siekius:

Pradėkite nuo to, kad suraskite ramų kampelį, kuriame galėtumėte pasinerti į apmąstymus. Skirkite šiek tiek laiko apmąstymams apie savo, kaip mokytojo, darbą ir apie tai, kaip žmogaus teisių principai – tokie kaip prieinamumas, lygybė ir kokybė – veikia jūsų kasdienę veiklą, jūsų mokinius ir jūsų pačių profesinę kelionę. Apsvarstykite tokius klausimus kaip:

- Kas mane motyvuoja tobulinti savo mokymo įgūdžius?
- Kaip žmogaus teisių principai (pvz., prieinamumas, lygybė, kokybė) formuoja mano darbą kaip mokytojo?
- Kokius profesinio tobulėjimo tikslus turiu, kad galėčiau remti šiuos principus?
- Kaip noriu prisidėti prie teisingesnės mokymosi aplinkos kūrimo visiems mokiniams?

Ant kiekvieno lapelio, turinčio lapo formą, užrašykite vieną motyvuojančią norą arba profesinį tikslą, atspindintį jūsų dabartinius siekius. Jie gali būti susiję su jūsų, kaip mokytojo, tobulėjimu arba su jūsų platesne švietimo sistemos vizija. Pavyzdžiui:

- „Norėčiau geriau patenkinti įvairius savo mokinių mokymosi poreikius.“
- „Tikiuosi, kad savo pamokas įtraukti daugiau įtraukiančių mokymo strategijų.“
- „Noriu geriau suprasti, kaip žmogaus teisės daro įtaką švietimui.“
- „Noriu dalyvauti seminaruose apie diferencijuotą mokymąsi.“

2 žingsnis: Sukurkite savo medį:

„Virtualus“ medis	Popierinis medis
Suskirstykite savo norus skaitmeninėje platformoje pagal temas ar kategorijas, pavyzdžiui: • Asmeninis tobulėjimas: tikslai, susiję su jūsų pačių mokymo tobulinimu. • Mokinių lygybė: Norai, susiję su visų mokinių lygių galimybių užtikrinimu. • Kokybiškas švietimas: idėjos, kaip pagerinti teikiamo švietimo kokybę.	prikabinkite kiekvieną norą (lapą) prie savo „medžio“ suskirstykite lapus pagal temas ar kategorijas, pavyzdžiui: • Asmeninis tobulėjimas: tikslai, susiję su jūsų pačių mokymo tobulinimu • Mokinių lygybė: norai, susiję su visų mokinių lygių galimybių užtikrinimu • Kokybiškas švietimas: idėjos, kaip pagerinti jūsų teikiamo švietimo kokybę teikiate

3 žingsnis: apmąstykite norus:

Kai medis bus užpildytas, atsitraukite ir apžvelkite bendrą vaizdą. Skirkite akimirką apmąstymams apie šiuos dalykus:

- Kokie norai man labiausiai išsiskiria?
- Ar yra bendrų temų, pavyzdžiui, noras gilinti profesines žinias, didinti mokinių įsitraukimą ar gerinti darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą?
- Kaip šie norai siejasi su žmogaus teisių principais, ypač kalbant apie galimybę gauti išsilavinimą, lygybę ir jo kokybę?
- Kaip mano profesinis tobulėjimas dera su šiais norais?

4 žingsnis: Sukurkite asmeninius veiksmų planus:

Iš savo medžio norų pasirinkite 2–3, kuriems norėtumėte skirti daugiausia dėmesio artimiausioje ateityje. Kiekvieną pasirinktą norą suskirstykite į mažus, pasiekiamus veiksmus.

Pavyzdžiui:

- Jei norite „išplėsti savo supratimą apie žmogaus teisių įtaką švietimui“, jūsų veiksmas galėtų būti vienos knygos perskaitymas arba dalyvavimas internetiniame seminare apie žmogaus teises ir švietimą.
- Jei norite „geriau patenkinti įvairius savo mokinių mokymosi poreikius“, veiksmai galėtų apimti diferencijuoto mokymo metodų tyrimą arba dalyvavimą profesinio tobulinimosi sesijoje apie įtraukujį mokymą.

Savirefleksija:

„Norų medis“ nėra vienkartinis užsiėmimas. Reguliariai grįžkite prie jo, kad įvertintumėte savo pažangą siekiant profesinių norų. Pridėkite naujų norų, kai keičiasi jūsų tikslai, arba pakoreguokite esamus, remdamiesi nauja patirtimi ir išvalgomis.

Naudokite savo dienoraštį arba planavimo lapą, kad užfiksuotumėte savo pažangą, apmąstytumėte, kas pasiteisino, ir nustatytumėte sritis, kuriose jums reikia daugiau paramos ar išteklių.

„Norų medžio“ nauda saviugdai:

- Aiškesnis tikslų nustatymas: padeda konkrečiai apibrėžti ir vizualizuoti savo profesinius siekius.
- Dėmesys tobulėjimui: skatina sutelkti dėmesį į artimiausius ir ilgalaikius tikslus, kartu apmąstant, kaip jie siejasi su žmogaus teisių principais.
- Savirefleksija: skatina giliai apmąstyti savo motyvaciją ir tai, kaip ją suderinti su savo mokymo praktika.
- Įgalinimas: suteikia jums autonomiją kontroliuoti savo tobulėjimą, nustatant tikslus ir stebint pažangą be išorinio vadovavimo ar struktūros.
- Vizualinė motyvacija: Augantis „medis“ tarnauja kaip vizualus priminimas apie jūsų profesinius siekius ir žingsnius, kurių reikia jiems pasiekti.

Reikalingos medžiagos

- Galite rinktis iš skaitmeninių arba analoginių medžiagų

Skaitmeninės medžiagos	Analoginės medžiagos
• internetinė bendradarbiavimo priemonė, pvz., „Padlet“, „Miro“ ar „Trello“, skirta sukurti skaitmeninį norų medį • virtualūs „lapai“ arba „kortelės“	• didelis „medžio“ iškirptas iš popieriaus ar kartono (arba sieninis plakatas). • maži lapelių formos popieriaus lapeliai arba lipniosios užrašų kortelės (po vieną kiekvienam norui). • žymekliai arba rašikliai • virvelė, sąvaržėlės arba lipni juosta, kad lapelius būtų galima pritvirtinti prie medžio. • dienoraštis arba sąsiuvinis, kuriame galėsite užrašyti savo mintis ir tikslus.

Įrankis 17. Empatijos žemėlapis

Įrankio tikslas

LO1.2B Veiksmingai taikyti nesmurtinio bendravimo metodus skaitmeninėse žiniasklaidos platformose, kuriant žmogaus teisių gynimo veiksmus švietimo aplinkoje.

Empatijos žemėlapis – tai Dave'o Gray'aus sukurta priemonė, padedanti įsijausti į kito žmogaus padėtį.

Tai reiškia įsivaizduoti ar stebėti jų mintis, jausmus ir elgesį, siekiant geriau suprasti jų poreikius ir sunkumus.

- siekiant giliau suprasti kitų žmonių patirtis, požiūrį ir emocijas
- padėti kurti komunikacijos strategijas, kuriose akcentuojamas

supratimas ir bendradarbiavimas

- skatinti pagarbų dialogą, ypač švietimo ar interesų gynimo kontekste
- stiprinti empatiją grindžiamus požiūrius, skirtus iššūkiams spręsti ir įtraukims

sprendimams kurti.

Kaip naudoti šį įrankį

1 žingsnis: Nustatykite savirefleksijos tikslą

Pasirinkite konkretų kontekstą ar iššūkį, kurį norite ištirti (pvz., mokiniai, susiduriantys su švietimo iššūkiais, santykių gerinimas, neseniai kilusio konflikto valdymas).

2 žingsnis: Paruoškite savo empatijos

žemėlapį. Naudokite šabloną, susidedantį

iš šių šešių dalių:

- **MATYTI**
- **GIRDĖTI**
- **MĄSTYTI IR JAUSTI**
- **SAKYTI IR DARYTI**
- **SKAUSMAI**
- **LAIMĖJIMAI**

Naudokite didelį popieriaus lapą, dienoraščio puslapį arba skaitmeninį drobę. Viduryje nupieškite galvą ir padalinkite ją į šešias dalis (arba žr. priedo 17 priemonę)

Įrankis 17. Empatijos žemėlapis

3 žingsnis: užpildykite žemėlapį (klausimai, skatinantys pažvelgti į save)

4 žingsnis: apmąstykite ir analizuokite

- Ieškokite dėsniumų. Ar jūsų veiksmai atitinka jūsų mintis ir jausmus?
- Ar yra išorinių veiksnių (dalykų, kuriuos girdite ar matote), kurie sukelia vidinį konfliktą?
- Kokias sritis galite pakeisti ar pakoreguoti, kad sukurtumėte teigiamus pokyčius?

5 žingsnis: Nustatykite augimo

strategijas Remdamiesi savo

įžvalgomis, užrašykite:

- Vieną dalyką, kurį ir toliau darysite (ir kuris prisideda prie jūsų gerovės).
- Vieną dalyką, kurio nustosite daryti (nes jis daro žalą arba trukdo).
- Vieną naują strategiją ar elgesį, kurį pradėsite įgyvendinti (remiantis empatijos įžvalgomis).

6 žingsnis: Patikrinkite ir įvertinkite iš naujo

- Kas savaitę arba kas mėnesį peržiūrėkite savo empatijos žemėlapį.
- Stebėkite emocinius pokyčius ir elgesio pasikeitimus.
- Džiaukitės pažanga ir prireikus peržiūrėkite strategijas.

Nauda asmeniniam tobulėjimui

- Ugdo savęs empatiją ir savigailą
- Stiprina sprendimų priėmimą ir emocinę savikontrolę
- Gerina bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius
- Ugdo atsparumą, skatindamas veikti remdamasis įžvalgomis
- Skatina reguliarią savirefleksiją ir tikslų suderinimą

Pasiūlymas, kaip naudoti šį įrankį žmogaus teisių švietime: 1 žingsnis:

Nustatykite kontekstą

- Apibrėžkite konkrečią žmogaus teisių problemą, kurią ketinate spręsti (pvz., nelygybė naudojantis skaitmeninėmis technologijomis, lyčių nelygybė švietime arba socialiai atskirtų grupių įtrauktis).

- Nustatykite tikslinę grupę (pvz., mokinius, tėvus, pedagogus ar bendruomenės narius), kurios perspektyva bus nagrinėjama naudojant empatijos žemėlapį.

2 žingsnis: Paruoškite empatijos žemėlapio šabloną

- Naudokite skaitmeninį arba fizinį empatijos žemėlapio šabloną su šiomis sekcijomis: MATYTI, GIRDĖTI, MĄSTYTI IR JAUSTI, SAKYTI IR DARYTI, SKAUSMAI ir NAUDA.
 - Užtikrinkite, kad žemėlapis būtų prieinamas visiems mokymo dalyviams.
- 3 žingsnis: Rinkite informaciją ir išvalgas
- Organizuokite idėjų generavimo sesijas su mokiniais arba ištirkite tikslinės grupės patirtis naudodamiesi apklausomis, interviu ar diskusijomis.
 - Naudokite kiekvieno skirsnio klausimus, kad nukreiptumėte dalyvių įnašus:
 - **MATYTI:** Ką grupė gali pastebėti savo aplinkoje, susijusio su šia problema?
 - **GIRDĖTI:** Kokias žinutes ar atsiliepimus jie gauna iš bendraamžių, pedagogų ar visuomenės?
 - **MĄSTYKITE IR JAUSKITE:** Kokias mintis ir emocijas jie gali turėti apie problema?
 - **SAY & DO:** Kaip jie išreiškia save žodžiais ir veiksmais?
 - **SKAUSMAI:** Su kokiomis kliūtimis ar nusivylimais jie gali susidurti?
 - **NAUDA:** Kokius tikslus ar rezultatus jie vertintų?

4 žingsnis: Skatinkite apmąstymus ir analizę

- Bendradarbiaukite su mokymo dalyviais, kad užbaigtumėte žemėlapi, užtikrindami, kad jame būtų atstovaujamos įvairios perspektyvos.
- Nustatykite pasikartojančias temas ir išvalgas, atspindinčias grupės iššūkius, poreikius ir siekius.

5 žingsnis: Parengti komunikacijos strategijas

- Naudokite išvalgas iš empatijos žemėlapio, kad parengtumėte pritaikytus pranešimus, kuriuose būtų taikomi nesmurtinės komunikacijos (NVC) principai:
 - Aiškiai išdėstykite pastebėjimus be vertinimų.
 - Parodykite empatiją, pripažindami kito jausmus ir poreikius.
 - Teikite praktinius prašymus, kurie skatina bendradarbiavimą ir supratimą.

6 žingsnis: Taikykite strategijas skaitmeninėje advokatūroje

- Naudokitės skaitmeninėmis platformomis (pvz., socialiniais tinklais, elektroninio pašto kampanijomis ar mokymosi

Skyrius	Refleksijos klausimai
ŽIŪRĖTI	Ką pastebiu savo aplinkoje? Kokie vaizdai ar situacijos daro įtaką mane?
GIRDĖTI	Ką girdžiu iš kitų, viduje ar išorėje? Ar yra kokių nors pasikartojančių pranešimai ar triukšmas?
MĄSTYK & JAUSK	Kokios mintys man sukasi galvoje? Kokias emocijas jaučiu?
SAKYK & DARYK	Ką sakau ar darau šioje situacijoje? Kaip elgiuosi ar reaguojau?
SKAUSMAI	Kokias baimes, nusivylimus ar kliūtis patiriu?
LAIMĖJIMAI	Ko tikiuosi pasiekti? Kaip atrodytų sėkmė ar sprendimas man?

valdymo sistemas), kad pasidalintumėte pritaikytais pranešimais.

- Skatinkite atvirą ir pagarbų dialogą, per šiuos pranešimus puoselėdami empatiją ir tarpusavio supratimą.
- Pateikite auditorijai praktinius veiksmus, kuriais ji galėtų paremti ar prisidėti prie šios iniciatyvos veikloje (pvz., dalyvavimas internetiniuose seminaruose, peticijų pasirašymas ar išteklių dalijimasis).

7 žingsnis: stebėkite ir apmąstykite veiksmingumą

- Įvertinkite komunikacijos strategijų poveikį naudodami atsiliepimus ir įsitraukimo rodiklius (pvz., auditorijos reakcijas, dalyvavimo lygį).
- Apsvarstykite, ar pranešimai skatino supratimą, sprendė iššūkius ir skatino bendradarbiavimą.
- Remiantis šiuo vertinimu, peržiūrėkite ir patobulinkite strategijas.

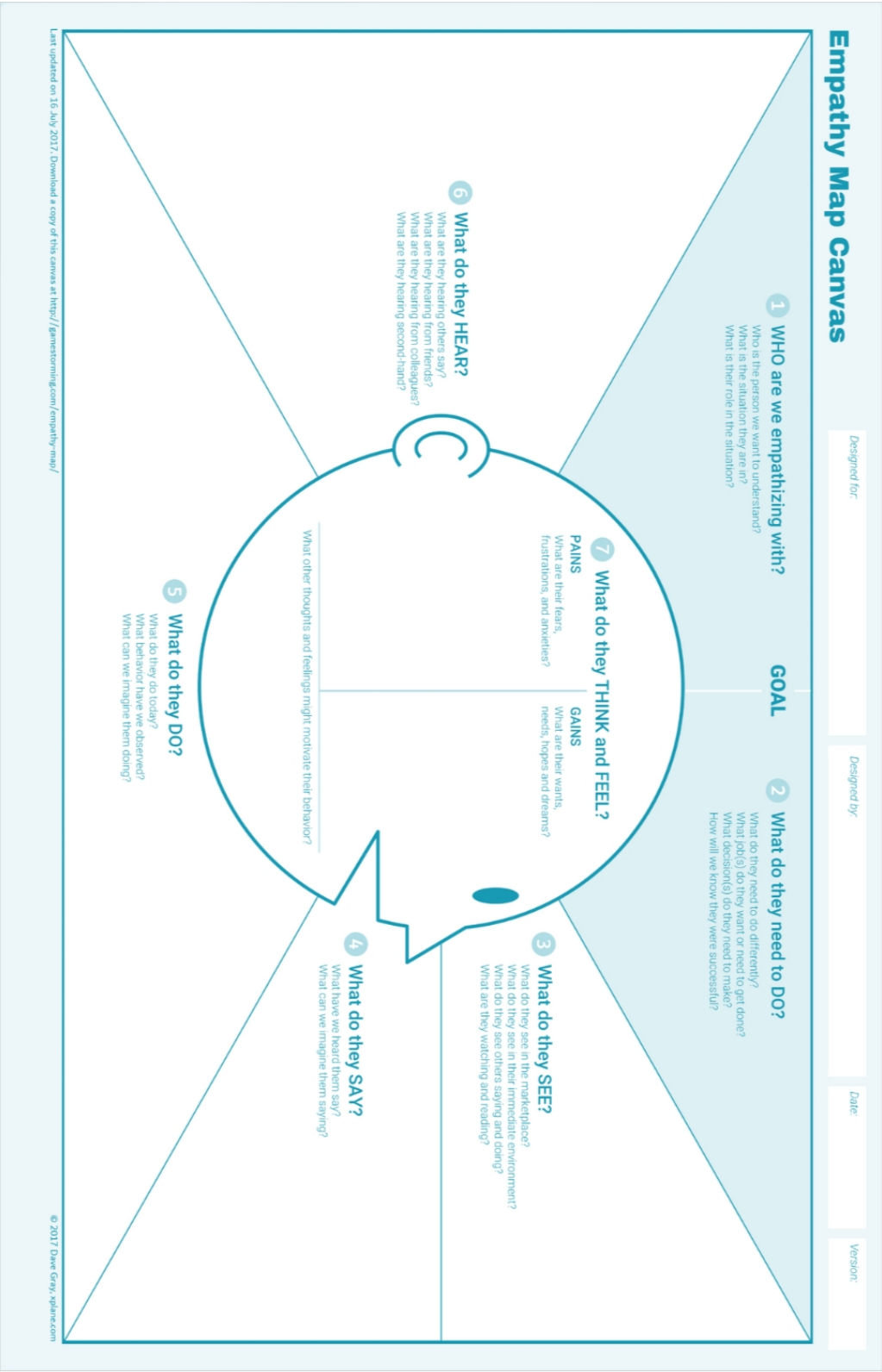
Reikalingos medžiagos

- lipniosios užrašų kortelės, žymekliai arba teksto langeliai.
- iš anksto nubraižytas arba atspausdintas empatijos žemėlapio šablonas.

17 priedo priemonė Empatijos žemėlapio piešimas

<https://medium.com/@davegray/updated-empathy-map-canvas-46df22df3c8a>

Įrankis 18. Volto Disnėjaus metodas

Priemonės tikslas

LO1.3B. Analizuoti ir taikyti veiksmingas bendradarbiavimo ir problemų sprendimo strategijas, siekiant spręsti šiuolaikines žmogaus teisių problemas švietimo kontekste.

Šio įrankio tikslas:

- skatinti novatorišką mąstymą, siekiant spręsti sudėtingas žmogaus teisių problemas švietimo kontekste.
- kūrybines idėjas paversti įgyvendinamais planais, pritaikytais realiam taikymui mokyklose ar mokymosi bendruomenėse, leidžiančiais pedagogams veiksmingai ir tvariai spręsti žmogaus teisių iššūkius
- nustatyti ir sumažinti su siūlomais sprendimais susijusius pavojus ar iššūkius, užtikrinant tvirtą ir tvarų požiūrį į žmogaus teisių klausimus.
- suteikti mokytojams struktūrizuotą sistemą, skirtą bendradarbiaujant ir savarankiškai analizuoti bei spręsti žmogaus teisių klausimus.
- kad pedagogai galėtų kurti ir įgyvendinti sprendimus, skatinančius lygybę, įtrauktį ir žmogaus teisių supratimą

Įrankio aprašymas

„Walt Disney“ metodas susideda iš trijų pagrindinių etapų (žr. priedo 15 priemonę)

1. Svajotojas (kūrybinio mąstymo etapas):

* **Tikslas:** „Svajotojo“ etapas skatina laisvą mąstymą be apribojimų, siekiant ištirti visas galimas idėjas, nesvarbu, kiek jos atrodytų nerealios ar „netradicinės“. Tai idėjų generavimo etapas, kurio metu mokiniai skatinami plačiai mąstyti apie nagrinėjamą klausimą.

* **Dėmesio objektas:** Pagrindinis tikslas – įsivaizduoti, kas galėtų būti, nesirūpinant apribojimais. Tikslas – įsivaizduoti idealų arba vizionierišką sprendimą.

2. Realistas (praktinio įgyvendinimo etapas):

* **Tikslas:** „Realisto“ etape „Svajotojo“ etape sugeneruotos idėjos vertinamos pagal jų įgyvendinamumą. Dalyviai pereina prie labiau į realybę orientuoto požiūrio ir klausia savęs: „Kaip galime tai įgyvendinti?“ Šiame etape dėmesys skiriamas konkrečioms žingsniams ir praktiniams sprendimams.

***Pagrindinis dėmesys:** Ši fazė susijusi su „kaip“. Ji skirta didžiųjų idėjų

ir paversti jas įgyvendinamomis, atsižvelgiant į logistiką, išteklius, terminus ir kitus praktiniai veiksniai.

3. Kritikas (vertinimo etapas):

* **Tikslas:** Kritiko etapas skirtas įvertinti idėjas, sukurtas svajotojo ir realisto etapuose, siekiant nustatyti galimas problemas, apribojimus ar riziką. Šis etapas leidžia mokymo dalyviams įgauti kritišką požiūrį, abejoti, ar sprendimai iš tiesų yra įgyvendinami ar tvarūs

***Dėmesio objektas:** Tikslas – išanalizuoti galimus iššūkius, kliūtis ir apribojimus, kurie galėtų trukdyti sėkmingai įgyvendinti siūlomas idėjas. Tai padeda patobulinti metodą ir padidinti jo bendrą veiksmingumą.

Aprašymas, kaip naudoti šį įrankį žmogaus teisių švietime:

1 žingsnis: „Svajotojo“ etapas (kūrybinis mąstymas)

• **Tikslas:** Surengti idėjų generavimo sesiją ir be jokių apribojimų sugalvoti visus galimus sprendimus, kaip spręsti jūsų nustatytą žmogaus teisių problemą.

• **Žmogaus teisių problema, kurią reikia spręsti:** (Trumpai apibūdinkite žmogaus teisių problemą, kurią norite spręsti švietimo kontekste, pvz., nelygybę naudojantis ištekliais, lyčių diskriminaciją klasėse ir pan.)

• **Novatoriškos idėjos (idėjų generavimas):** (Išvardykite visas kūrybiškas idėjas, kaip spręsti šią problemą. Jos turėtų būti plačios ir nevaržomos. Nė viena idėja nėra pernelyg neįtikima.)

• Pavyzdiniai klausimai:

• „Kaip atrodytų ideali švietimo aplinka, jei ši problema būtų išspręsta?“

• „Kokie novatoriški sprendimai galėtų pašalinti kliūtis žmogaus teisėms švietimo srityje?“

• **Ideali pasekmė:** Aprašykite geriausią scenarijų, kaip atrodytų sėkmė, jei ši problema būtų visiškai išspręsta.

2 etapas: Realistinis etapas (praktinis įgyvendinimas)

• **Tikslas:** Pasinaudoti „Svajotojo“ etapo idėjomis ir įvertinti jų įgyvendinamumą. Suplanuoti konkrečius veiksmus, kad šios idėjos taptų realybe.

• **Veiksmai:** Kiekvienai vizionieriškai idėjai iš „Svajotojo“ etapo sudarykite praktinių veiksmų, kuriuos reikėtų atlikti siekiant jas įgyvendinti, sąrašą. Atsižvelkite į reikalingus išteklius, laiką ir žmones. Pavyzdiniai klausimai:

- „Kokių išteklių mums reikia (finansavimo, mokymų, technologijų), kad tai įgyvendintume?“

- „Kaip galime įtraukti pagrindinius suinteresuotuosius asmenis (mokytojus, mokinius, tėvus, administratorius), kad tai taptų realybe?“

- **Laiko planas:** Nustatykite realistišką laiko planą kiekvienam plano žingsniui įgyvendinti.

- **Pagrindiniai veikėjai:** Nustatykite, kas jūsų švietimo kontekste bus atsakingas už skirtingus veiksmus – ar tai būtų mokytojai, mokyklos vadovybė, tėvai, ar išoriniai partneriai.

3 etapas: Kritinis etapas (vertinimas ir rizikos įvertinimas)

- **Tikslas:** kritiškai įvertinti idėjas ir planus, parengtus svajotojo ir realisto etapuose, nustatant galimas kliūtis ar iššūkius, kurie galėtų trukdyti pažangai.

- **Galimos kliūtys:** Išvardykite visas kliūtis, kurios galėtų sutrukdyti sėkmingai įgyvendinti jūsų sprendimus, pvz., išteklių trūkumas, pasipriešinimas pokyčiams ar sisteminės kliūtys švietimo srityje. Pavyzdiniai klausimai:

- „Su kokiais apribojimais susiduriame išteklių, politikos ar paramos atžvilgiu?“

- „Ar yra suinteresuotųjų šalių, kurios galėtų prieštarauti šiems pokyčiams, ir kodėl?“

- **Rizika ir iššūkiai:** Nustatykite riziką, kuri gali kilti įgyvendinant planą, ir strategijas, kaip ją sumažinti.

- **Sprendimo tobulinimas:** kaip galima pakeisti ar pritaikyti idėjas, kad būtų atsižvelgta į riziką ir užtikrintos didesnės sėkmės galimybės?

4 etapas: Atspindys ir tolesni veiksmai

- **Tikslas:** Baigus „Svajotojo“, „Realisto“ ir „Kritiko“ etapus, apmąstykite bendrą planą ir pasiruoškite veiksams.

- **Galutinis veiksmų planas:** Apibendrinkite labiausiai įgyvendinamus sprendimus ir jų įgyvendinimo būdus. Įtraukite vizionieriškas idėjas ir praktinius žingsnius, kartu atsižvelgdami į galimus iššūkius.

- **Nuolatinis stebėjimas ir vertinimas:** kaip bus stebima pažanga? Kokie yra sėkmės rodikliai?

- **Įsipareigojimas keistis:** Išvardykite veiksmus, kuriuos jūs ir jūsų komanda įsipareigojate atlikti, bei bet kokius tolesnius veiksmus, kuriais sieksite toliau spręsti žmogaus teisių klausimą.

Walt Disney metodo taikymo žmogaus teisių ugdyme privalumai:

- **Kūrybiškumas ir inovacijos:** „Svajotojo“ etapas skatina plačią mąstyseną, kuri gali padėti rasti novatoriškus sprendimus žmogaus teisių problemoms švietimo srityje spręsti.

- **Praktinis įgyvendinimas:** „Realisto“ etapas užtikrina, kad idėjos būtų įgyvendinamos, garantuodamas, jog sprendimai būtų pagrįsti realybe.

- **Kritinis vertinimas:** „Kritiko“ etapas padeda numatyti iššūkius, užtikrinant, kad siūlomi sprendimai būtų tvirti ir tvarūs.

- **Bendradarbiavimas:** šis metodas skatina įvairias perspektyvas, skatina komandinį darbą ir bendradarbiavimą tarp pedagogų ir kitų suinteresuotųjų šalių sprendžiant žmogaus teisių klausimus.

Reikalingos medžiagos

- parengti darbo lapai „Svajotojo“, „Realisto“ ir „Kritiko“ etapams

- refleksijos darbo lapas rezultatams ir veiksmų planams apibendrinti

- rašikliai, flomasteriai ar žymekliai idėjoms generuoti ir sisteminti

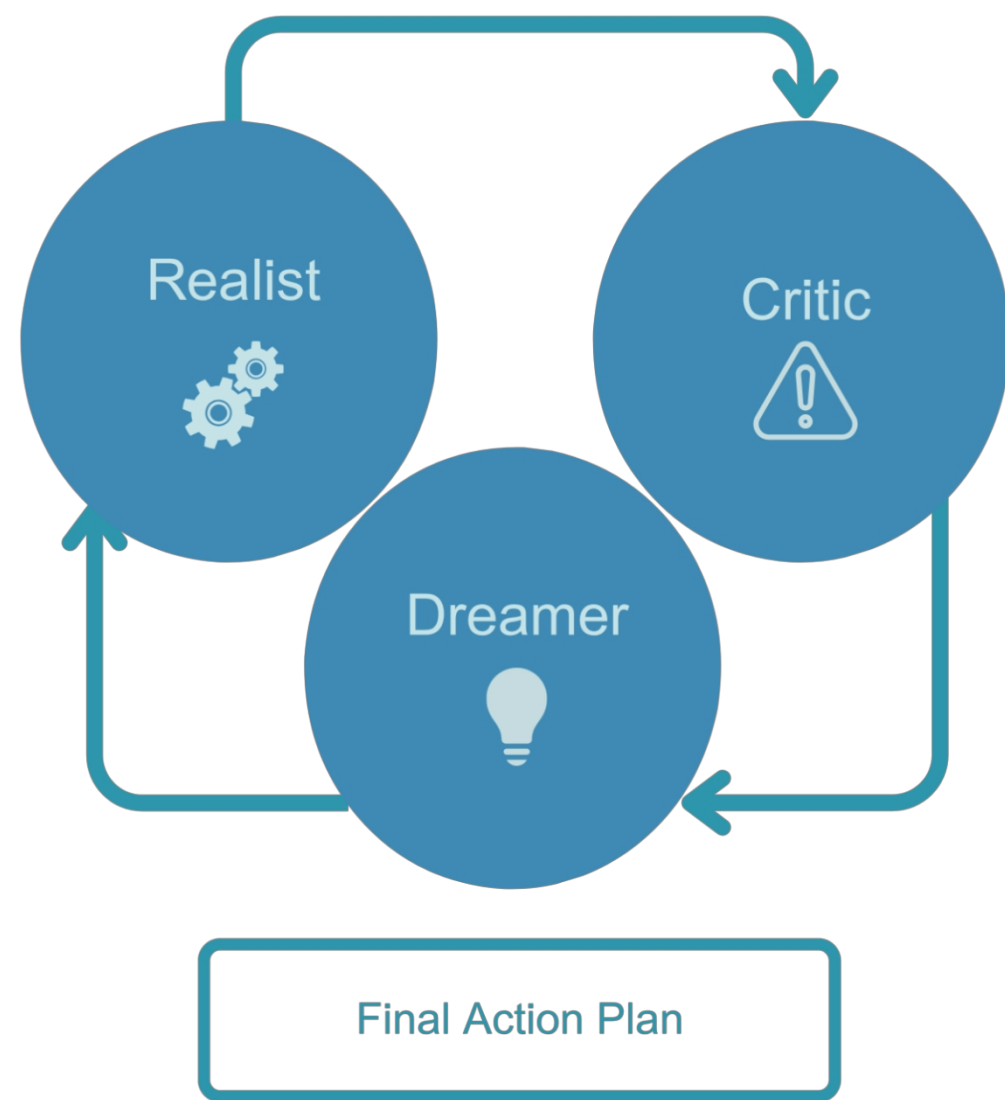
- Skaitmeniniai įrankiai (pasirinktinai):

- prezentacijų kūrimo programinė įranga (pvz., „Google Slides“, „Canva“ ar „Miro“), skirta vizualiai pavaizduoti tris etapus

- internetinės bendradarbiavimo platformos (pvz., „Jamboard“, „Trello“ ar „Padlet“) grupiniam darbui.

18 priedas: Volto Disnėjaus metodas

Įrankis 19. Demokratinis mokytojas klasėje

Įrankio tikslas

LO2.1B. Įgyvendinti žmogaus teisių principus atsižvelgiančias strategijas kultūriškai įvairiose klasėse.

Šis savirefleksijos pratimas skirtas padėti mokytojams įvertinti savo mokymo praktiką ir elgesį per demokratinį principų prizmę.

Įrankio naudojimo aprašymas

Jums bus pateiktas mišrus 10 savybių sąrašas: 5, atspindinčios demokratines savybes, ir 5, atspindinčios nedemokratinės tendencijas.

Jūsų užduotis – iš savybių sąrašo pasirinkti tas, kurios atspindi demokratišką mokytoją. Pasirinkę atsakymus, galite peržiūrėti siūlomą kiekvienos savybės interpretaciją. (Žr. priedą žemiau)

Savirefleksija

- Ar atpažįstu save šiose savybėse? Jei taip, kuo? Kokios tendencijos vyrauja mano mokymo stiliuje: demokratinės ar nedemokratinės? Kodėl?
- Kiek dažnai skatinu mokinius dalytis savo mintimis ir nuomonėmis?
- Kurias savybes (demokratines ar nedemokratinės) lengviau įgyvendinti klasėje? Kodėl?
- Kokių iš aukščiau išvardytų demokratinį bruožų man trūksta klasėje? Ką galiu padaryti, kad pagerinčiau padėtį? Ar jaučiu poreikį tai daryti?

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Jei naudojama internetinė priemonės versija:

- Kompiuteris arba išmanusis telefonas;
- Internetas
- Internetinė forma: <https://forms.gle/tpX2wvaWYEWwgZzo6>
- Jei naudojama popierinė priemonės versija:
- Iš anksto parengtas ir atspausdintas sąrašas su 10 mokytojo savybių;
- Iš anksto parengtas ir atspausdintas sąrašas su kiekvienos savybės paaiškinimu.

Priedo priemonė 19: Demokratinis mokytojas klasėje

Skatina mokinių balsą: skatina atvirą dialogą ir vertina mokinių nuomones, užtikrindamas, kad visi jaustųsi išklausyti ir gerbiami.

Atsakymas: Tai demokratiška.

Paaiškinimas: Skatinant mokinių balsą, skatinamas dalyvavimas, įsitraukimas ir priklausymo jausmas. Aktyviai įtraukiant mokinius į diskusijas ir sprendimų priėmimą, suteikiama jiems galių ir atspindimas demokratinis principas – pagarba įvairovei ir bendrai atsakomybei.

Laikosi sąžiningumo principo: nuosekliai ir skaidriai taiko taisykles bei lūkesčius.

Atsakymas: Tai demokratiška.

Paaiškinimas: Teisingumas kuria pasitikėjimą ir mažina šališkumo ar diskriminacijos jausmą. Pasipriešinimas nelygybei ar neteisybei atitinka demokratinį teisingumo idealą ir užtikrina, kad būtų apsaugotos visų teisės.

Skatina bendradarbiavimą: skatina komandinį darbą ir bendrą sprendimų priėmimą klasės veikloje.

Atsakymas: Tai demokratiška.

Paaiškinimas: Bendradarbiavimas padeda mokiniams ugdyti socialinius ir problemų sprendimo įgūdžius, tuo pačiu leidžia jiems jaustis mokymosi proceso dalimi. Aiškus minčių išreiškimas ir aktyvus klausymasis padeda spręsti konfliktus ir palengvina bendrą sprendimų priėmimą – abu šie dalykai yra esminiai demokratiniams santykiams.

Gerbia įvairovę: pripažįsta ir vertina kultūrų, poreikių, požiūrių ir gebėjimų skirtumus.

Atsakymas: Tai demokratiška.

Paaiškinimas: Pagarba įvairovei skatina įtrauktį ir abipusę pagarbą klasėje. Kultūrinių, nuomonės ir kilmės skirtumų pripažinimas ir vertinimas skatina įtrauktį ir lygybę. Demokratijoje kiekvienas turi lygias teises dalyvauti, nepriklausomai nuo savo tapatybės ar įsitikinimų.

Remia mokinių savarankiškumą: leidžia mokiniams rinktis, kaip mokytis, ir priimti atsakomybę už savo veiksmus.

Atsakymas: Tai demokratiška.

Paaishkinimas: Autonomija ugdo pasitikėjimą savimi, nepriklausomybę ir atsakomybę. Atsakomybės prisiėmimas už savo veiksmus užtikrina, kad asmenims ir lyderiams būtų taikomi vienodi standartai, o tai skatina pasitikėjimą ir sąžiningumą grupėje ar visuomenėje.

Griežtai laikosi taisyklių: griežtai laikosi politikos ir procedūrų, nesileidžia į lankstumą ir neatsižvelgia į individualias aplinkybes.

Atsakymas: Tai nedemokratiška.

Paaishkinimas: Per didelis dėmesys griežtam taisyklių laikymuisi gali trukdyti kūrybiškumui ir neatsižvelgti į unikalios mokinių poreikius. Griežtas taisyklių laikymasis, neatsižvelgiant į individualias aplinkybes, pažeidžia demokratines lankstumo ir teisingumo vertybes. Demokratija teikia pirmenybę teisingam elgesiui ir gebėjimui prisitaikyti prie unikalios aplinkybių, o ne aklai taisyklių laikymuisi.

Remiasi atlygio ir bausmių sistema: naudoja struktūrizuotas paskatas ir bausmes elgesiui ir pasiekimams valdyti.

Atsakymas: Tai nedemokratiška.

Paaishkinimas: Nors sistemos gali suteikti struktūrą, pernelyg didelis pasitikėjimas jomis gali slopinti vidinę motyvaciją ir gilesnį mokymąsi. Griežtas dėmesys išorinėms atlygių ir bausmių sistemoms slopina vidinę motyvaciją ir asmeninę autonomiją. Demokratiniai principai pabrėžia savireguliacijos ir asmeninio augimo skatinimą, o ne išorinę kontrolę.

Pirmenybę teikia nuoseklumui, o ne prisitaikymui: išlaiko nusistovėjusias rutinas ir mokymo metodus, net jei nauji metodai galėtų geriau pasitarnauti mokiniams.

Atsakymas: Tai nedemokratiška.

Paaishkinimas: Vertinant nuoseklumą, kartais galima praleisti galimybes tobulėti ar reaguoti į mokinių poreikius. Pirmenybės teikimas nuoseklumui, o ne prisitaikymui, gali slopinti naujoves ir reagavimą į įvairios grupės poreikius. Demokratija klesti dėl dinamiškų koregavimų, atspindinčių besikeičiančias aplinkybes ir kolektyvinį indėlį.

Skatina vienodus standartus: tikimasi, kad visi mokiniai atitiks vienodus lūkesčius, nepriklausomai nuo jų individualių gebėjimų ar kilmės.

Atsakymas: Tai nedemokratiška.

Paaishkinimas: Vienodi standartai gali neatsižvelgti į skirtingus mokinių privalumus ir sunkumus. Tikintis, kad visi atitiks identiškus standartus, nepaisoma individualių privalumų, poreikių ir gebėjimų įvairovės. Demokratija vertina įtrauktį ir individualizuotus metodus, siekdama užtikrinti lygias galimybes visiems.

Išlaiko vienvaldę sprendimų priėmimo teisę: visus sprendimus klasėje priima savarankiškai, manydamas, kad taip užtikrina tvarką ir efektyvumą.

Atsakymas: Tai nedemokratiška.

Paaishkinimas: Mokinių neįtraukimas į sprendimų priėmimą gali sumažinti jų savarankiškumo jausmą ir motyvaciją mokytis. Vienpusis sprendimų priėmimas neleidžia kitiems dalyvauti, o tai prieštarauja demokratiniam bendros valdžios ir bendradarbiavimo valdymo principui. Demokratijoje kolektyvinis indėlis ir konsensusas yra pagrindiniai teisėtumo ir teisingumo elementai.

20 priemonė. Įtraukties iššūkiai ir galimybės

Šio įrankio tikslas

LO2.2B. Profesinėje komunikacijoje ir santykiuose visus vertinti kaip vienodai vertingus.

Šis įrankis skirtas padėti mokymo dalyviams apmąstyti, kaip svarbu profesinėje komunikacijoje ir santykiuose visus vertinti vienodai

Įrankio naudojimo aprašymas

Čia pateikiamos 5 situacijos, susijusios su įtraukties iššūkiais mokykloje, ir jūsų nuomone, kiekvienoje situacijoje turite pasirinkti tinkamiausią atsakymą iš 3 pateiktų variantų.

Apsvarstę ir atsakę į visas situacijas, turėtumėte palyginti savo atsakymus su toliau pateiktais atsakymais ir paaiškinimais, kodėl vienas ar kitas atsakymas yra labiau ar mažiau tinkamas.

Savirefleksija

Kokie yra arba gali būti pagrindiniai įtraukiojo ugdymo iššūkiai mano mokykloje?

Ar sunku rasti tinkamiausius ir pagarbiausius sprendimus kiekvienoje įtemptinėje situacijoje, susijusioje su įtraukiojo ugdymu? Kodėl?

Kokie yra mano privalumai, kurie gali padėti geriau susidoroti su tokiomis situacijomis?

Kokiais ištekliais (žmonėmis, organizacijomis, priemonėmis...) galiu pasikliauti susidūręs su sudėtingomis situacijomis ir sprendimais?

Kaip mano asmeninės vertybės ir įsitikinimai daro įtaką tam, kaip aš sprendžiu įtraukties klausimus savo klasėje?

Ar galiu prisiminti situaciją, kai sudėtingomis aplinkybėmis man pavyko prisidėti prie įtraukties skatinimo? Ką padariau ir koks buvo rezultatas?

Ar kada nors dvejojau, ar imtis įtraukties klausimo, nes jis atrodė pernelyg prieštaringas ar nepatogus? Jei taip, kodėl?

Susidūręs su konfliktu, susijusiu su įtraukumu, ar teikiu pirmenybę harmonijos išlaikymui, ar teisingumo gynimui? Kodėl?

Kiek dažnai savo klasėje ar mokyklos bendruomenėje sudarau galimybes dialogui apie įvairovę ir įtrauktį?

20 priemonė. Įtraukties iššūkiai ir galimybės

Ar kada nors savo mokymo praktikoje netyčia ką nors atskyriau (pvz., per kalbą, veiklą ar prielaidos)? Kaip galėčiau tai spręsti ateityje?

Ar jaučiuosi pakankamai užtikrintai, įtraukdama tėvus ar kolegas į diskusijas apie įtrauktį? Kokias strategijas galėčiau taikyti, kad šie pokalbiai vyktų sklandžiau?

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Jei naudojama internetinė priemonės versija:

- Kompiuteris arba išmanusis telefonas;
- Internetas
- Pratimo pavyzdys: <https://forms.gle/ttNi9wLW2MJE69xa7>

Jei naudojama popierinė priemonės versija:

- Iš anksto parengtos ir atspausdintos 5 situacijos (žr. 20 priedą).
- Iš anksto paruoštas ir atspausdintas sąrašas su kiekvienos situacijos paaiškinimais.

Priedo priemonė Nr. 20: Įtraukties iššūkiai ir galimybės

1 scenarijus: Naujas mokinys iš Artimųjų Rytų

Į mokyklą ateina naujas mokinys iš Artimųjų Rytų. Nors mokiniai jį priima draugiškai, kai kurie tėvai atvirai ir agresyviai protestuoja, teigdami, kad mokinys ir jo šeima neteisėtai naudojami vietos ištekliais.

Kaip jūs, kaip mokytojas, reaguotumėte?

A. Ignoruoti situaciją, nes jūsų pareiga nėra tarpininkauti tarp tėvų nuomonių.

Tai nėra geriausias pasirinkimas.

Paaishkinimas: Ignoruojant šią problemą, nepaisoma mokytojo vaidmens skatinant įtrauktį ir kovojant su diskriminacija, o tai pažeidžia empatijos ir socialinės atsakomybės vertybes.

B. Viešai pasmerkti protestuojančius tėvus, pavadindamas jų elgesį rasistiniu ir nepriimtiniu.

Tai nėra geriausias pasirinkimas.

Paaishkinimas: Konfrontacija be dialogo kelia pavojų, kad konfliktas gali paastrėti, o suinteresuotosios šalys – nutolti, nes taip nesukuriama pagarbaus demokratinio dialogo pavyzdžio.

C. Skatinti visos mokyklos diskusiją apie įvairovę ir įtrauktį, pabrėžiant kultūrinių mainų privalumus.

Labiausiai tinkamas variantas.

Paaishkinimas: Šis požiūris skatina supratimą, šviečia bendruomenę ir puoselėja demokratinius dialogo, pagarbos ir įtraukties principus.

2 scenarijus: Neįgalus mokinys grupiniame darbe

Mokiniui su negalia sunku suspėti atlikti grupines užduotis, o kai kurie bendramoksliai skundžiasi, kad jis juos stabdo.

Kaip jūs, kaip mokytojas, reaguotumėte?

A. Paprašykite neįgalaus studento dirbti savarankiškai, kad išvengtumėte įtampos grupėje.

Tai nėra geriausias sprendimas.

Paaishkinimas: Mokinio izoliavimas įtvirtina atskirtį ir nelygybę, o tai prieštarauja įtraukties praktikoms ir teisingam elgesiui.

B. Skatinti grupę remti studentą, bet sumažinti lūkesčius dėl jo dalyvavimo.

Tai nėra geriausias sprendimas.

Paaishkinimas: Nors iš pirmo žvilgsnio tai atrodo kaip parama, lūkesčių mažinimas gali sustiprinti stereotipus ir atimti iš studento lygias galimybes prisidėti.

C. Suteikite grupei priemones veiksmingam bendradarbiavimui, pabrėždami įvairių indėlių vertę.

Labiausiai tinkamas variantas.

Paaishkinimas: Šis požiūris rodo įtraukties pavyzdį, parodydamas, kaip įvairūs privalumai stiprina bendradarbiavimą, atitinkant lygybės ir abipusės pagarbos principus.

3 scenarijus: LGBTQ+ atstovavimas mokyklos veikloje

Mokyklos spektaklio metu vienas mokinys pasiūlo įtraukti į siužetą tos pačios lyties porą. Kai kurie mokyklos darbuotojai mano, kad tai gali papiktinti konservatyvius tėvus.

Kaip jūs, kaip mokytojas, reaguotumėte?

A. Patarkite atsisakyti šios idėjos, teikdami pirmenybę bendruomenės harmonijai, o ne galimiems konfliktams.

Tai nėra geriausias variantas.

Paaishkinimas: Atstovavimo slopinimas siekiant išvengti konflikto pažeidžia demokratinę lygybės vertybę ir teisę būti matomam bei išklausytam.

B. Įtraukti šią idėją, neatsižvelgiant į galimą pasipriešinimą, manydamas, kad situacija išsispręs savaime.

Tai nėra geriausias variantas.

Paaishkinimas: Nors tai skatina atstovavimą, vengimas aktyvios komunikacijos kelia tolesnių konfliktų riziką ir neskatina konstruktyvaus dialogo.

C. Remti įtrauktį ir pasirengti bendradarbiauti su tėvais, paaishkinant, kaip atstovavimas atspindi įtrauktį ir įvairovę.

Labiausiai tinkamas variantas.

Paaishkinimas: Šis atsakymas puoselėja lygybės ir demokratijos principus, skatindamas atstovavimą ir ugdydamas supratimą per atvirą dialogą.

4 scenarijus: Kalbos barjerai bendraujant tėvams ir mokytojams Tėvas, kurio gimtoji kalba nėra anglų, sunkiai sekasi bendrauti tėvų ir mokytojų susirinkime. Kiti darbuotojai reiškia nusivylimą, teigdami, kad tėvas „turi išmokti anglų kalbą“.

Kaip jūs, kaip mokytojas, reaguotumėte?

A. Sutikčiau, kad tėvai turėtų išmokti anglų kalbą, kad galėtų geriau integruotis į mokyklos bendruomenę.

Tai nėra geriausias sprendimas.

Paaishkinimas: nors kalbos įsisavinimas gali padėti, toks požiūris ignoruoja neatidėliotiną prieinamos komunikacijos poreikį ir taip įtvirtina atskirtį.

B. Pasiūlyti perkelti susitikimą į kitą datą, kol tėvai galės atsivesti vertėją.

Tai nėra geriausias variantas.

Paaishkinimas: nors tai iš dalies yra prisitaikymas, diskusijos atidėjimas vilkina įtraukties procesą ir visą našta užkrauna tėvams.

C. Organizuokite vertimo paslaugas ir ieškokite kitų priemonių, kurios padėtų palaikyti nuolatinę komunikaciją.

Tinkamiausias variantas.

Paaishkinimas: Aktyvus kalbos barjero šalinimas užtikrina įtrauktį ir lygybę, atitinkančias demokratinius prieinamumo ir dalyvavimo principus.

5 scenarijus: Religinės praktikos mokyklos darbo valandomis

Musulmonų tikėjimo mokinys prašo leidimo melstis mokyklos darbo valandomis, tačiau kai kurie darbuotojai teigia, kad tai sutrikdo tvarkaraštį ir neturėtų būti leidžiama.

Kaip jūs, kaip mokytojas, reaguotumėte?

A. Atmesti prašymą, nes tai gali tapti precedentu kitoms pertraukoms.

Tai nėra geriausias sprendimas.

Paaishkinimas: Atmetus prašymą, mokinys tampa atskirtas ir nepaisoma jo teisės į religijos išraišką, kuri yra viena iš pagrindinių demokratinių vertybių.

B. Leisti mokiniui melstis, bet paprašyti, kad jis tai darytų slapta, siekiant išvengti ginčų.

Tai nėra geriausias variantas.

Paaishkinimas: Nors slaptumas ir padeda prisitaikyti, jis skatina stigmą ir nesudaro sąlygų skaidrumui bei pagarbai įvairovei.

C. Bendradarbiauti su mokykla, siekiant sukurti pagarbų požiūrį į malda, netrukdant mokymosi procesui.

Labiausiai tinkamas variantas.

Paaishkinimas: Šis atsakymas suderina įtrauktį su praktiškumu, gerbia religines laisves ir kartu skatina palankią aplinką.

21 priemonė. Universalios mokymosi dizainas (UDL) ar tradicinis švietimas?

Įrankio tikslas

LO2.3B Pritaikyti ir taikyti skirtingiems mokiniams tinkamus mokymo ir bendravimo būdus, atsižvelgiant į jų galimybes, poreikius ir lūkesčius

Įrankio naudojimo aprašymas

Šis įrankis padės jums geriau išanalizuoti universalaus dizaino mokymosi privalumus, palyginant universalaus dizaino principus su tradiciniais mokymosi principais.

Pratimas susideda iš 20 veiksmų sąrašo, iš kurio reikia pasirinkti 10 aspektų, apibūdinančių kultūrinę įvairovę. Įrankis gali būti talpinamas internetinėje platformoje, pvz., „GoogleForms“. Naudodamiesi nuoroda pateksite į pratimą. Jūsų tikslas – atskirti principus, atspindinčius universalųjį dizainą mokymosi procese, nuo principų, būdingų tradiciniam mokymuisi (švietimui).

Pratybos pavyzdys: <https://forms.gle/iWdMEXkmYZiZSCKa6>

Savirefleksija:

- Ar buvo sunku atskirti UDL principus nuo tradicinio švietimo principų? Kodėl taip buvo?
- Kokia yra mano asmeninė patirtis integruojant UDL principus į pamokas? Ar jaučiu, kad tai būtina? Ar matau naudą?
- Kiek dažnai pritaikau savo mokymo metodus, kad atsižvelgčiau į įvairius mokinių poreikius, ir kaip galėčiau padaryti savo klasę labiau įtraukia?
- Kokie visuotinio mokymosi dizaino (UDL) principai labiausiai atitinka mano dabartinę mokymo praktiką, o kuriuos įgyvendinti man atrodo sudėtinga? Kodėl?
- Ar savo pamokose teikiu pirmenybę mokiniams orientuotam mokymuisi ir lankstumui, ar labiau pasikliauju tradiciniais, mokytojų orientuotais metodais? Kaip tai veikia mano mokinius?
- Kaip vertinu savo mokinių mokymąsi – ar naudoju standartizuotus vertinimo metodus, ar siūlau mokiniams įvairius būdus, kaip parodyti savo supratimą?
- Planuodamas pamokas, ar iš anksto atsižvelgiu į galimas mokymosi kliūtis, ar sprendžiu problemas tik tada, kai jos iškyla? Kaip galėčiau planuoti efektyviau?
- Kokie yra UDL trūkumai? Kokie yra tradicinio švietimo trūkumai?
- Kokie yra UDL privalumai? Kokie yra tradicinio švietimo privalumai?

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Jei naudojama internetinė priemonės versija:

- Kompiuteris arba išmanusis telefonas;
- internetas.

Priedas 21: Universalusis mokymosi dizainas (UDL) ar tradicinis švietimas?

UDL ir tradicinio švietimo principų sąrašas:

1. Įvairios pateikimo priemonės: informaciją pateikite įvairiais būdais, kad atsižvelgtumėte į skirtingus mokymosi prioritetus.
2. Įvairios veiklos ir saviraiškos formos: siūlykite mokiniams įvairius būdus, kaip parodyti savo žinias ir įgūdžius.
3. Įvairios įsitraukimo priemonės: suteikite pasirinkimo galimybes, kad skatintumėte motyvaciją ir ilgalaikį susidomėjimą mokymusi.
4. Lankstumas: pritaikykite mokymo metodus ir medžiagą, kad jie atitiktų visų mokinių individualius poreikius.
5. Prieinamumas: užtikrinkite, kad visi mokiniai galėtų naudotis turiniu, nepriklausomai nuo jų fizinių, sensorinių ar kognityvinių gebėjimų.
6. Pagalbinių technologijų naudojimas: integruokite priemones, kurios padeda mokiniams su negalia ar specialiais poreikiais.
7. Dėmesys stipriosioms pusėms: sutelkite dėmesį į mokinių gebėjimus ir potencialą, o ne į jų ribotumus.
8. Nuolatinis grįžtamasis ryšys: teikite dažną ir praktiškai pritaikomą grįžtamąjį ryšį, kad padėtumėte studentams tobulėti.
9. Dėmesys procesui, o ne rezultatui: vertinkite mokymosi kelią tiek pat, kiek ir rezultatą.
10. Į mokinį orientuotas mokymasis: teikite pirmenybę individualių mokinių poreikiams, interesams ir tikslams.
11. Mokytojo orientuotas mokymas: mokytojas vadovauja visam mokymuisi, o mokiniai veikia kaip pasyvūs gavėjai.
12. Fiksuota mokymo programa: laikomasi iš anksto nustatytos mokymo programos, kuri yra mažai lanksti arba visai nelanksti.
13. Vienodas požiūris: visiems mokiniams taikomi tie patys mokymo metodai ir medžiaga.
14. Dėmesys atminties lavinimui: akcentuojamas mechaniškas mokymasis ir informacijos atgaminimas, o ne supratimas ir pritaikymas.

15. Standartizuotas vertinimas: mokinių pasiekimų vertinimui naudoti vienodus testus ir vertinimus.
16. Drausmė ir tvarka: teikite pirmenybę kontrolės išlaikymui ir taisyklių laikymosi užtikrinimui, o ne kūrybiškumo skatinimui.
17. Ribotas technologijų naudojimas: ribokite priemonių ir technologijų naudojimą, teikdami pirmenybę tradiciniams metodams.
18. Žinių perdavimas: mokytojas perteikia žinias, o iš mokinių tikimasi, kad jie jas įsisavins.
19. Dėmesys rezultatams: vertinami pažymiai ir egzaminų rezultatai, o ne asmeninis tobulėjimas ar procesinis mokymasis.
20. Autoritetas ir hierarchija: išlaikoma griežta struktūra, kurioje visą autoritetą turi mokytojas.

***1–10 principai atspindi UDL, o 11–20 principai – tradicinį švietimą.

Įrankis 22. Diskriminacijos, išankstinių nuostatų ir stigmatos poveikis švietimo procesai ar kontekstai

Šio įrankio tikslas:

LO3.1B. Lyginamai analizuoti socialinės ir kultūrinės įvairovės teigiamus ir neigiamus padarinius, sutelkiant dėmesį į vaikus švietimo kontekste, siekiant skatinti kultūrinės įvairovės priėmimą ir pagarbą kitiems žmonėms kaip lygiems žmonėms.

Įrankio naudojimo aprašymas

Norėdamas pasiekti šį mokymosi rezultatą, mokinys turi atlikti šiuos veiksmus: 1

žingsnis: Įgyti pagrindines žinias.

2 žingsnis: Atlikti refleksinę analizę

3 žingsnis: Patikrinti supratimą taikant žinias

Veiklos žingsniai:

1 žingsnis: Įgyti pagrindines žinias.

Norėdami **įgyti pagrindines žinias**, pirmiausia turite **studijuoti**: skaityti akademinius straipsnius, knygas ir atvejų tyrimus tokiomis temomis kaip diskriminacija, išankstinis nusistatymas, stigmatizacija ir jų pasekmės švietime. Rekomenduojami šaltiniai:

-UNESCO ir UNICEF ataskaitos apie įtraukų švietimą: <https://www.unesco.org/en/inclusion-education>

Paulo Freire straipsniai apie kritinę pedagogiką: <https://core.ac.uk/reader/234635740>

Moksliniai straipsniai apie socialinę psichologiją ir švietimą: <https://link.springer.com/journal/11218/articles>

Pagrindinės sąvokos, kurias reikia išmokyti:

Diskriminacijos rūšys (rasinė, dėl lyties, socialinė ir ekonominė ir kt.) https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/tackling-discrimination/-/asset_publisher/4a3esYbkst9/content/improving-well-being-at-school

Sankirtos ir jų poveikis švietimo rezultatams. [https://one.oecd.org/document/EDU/WKP\(2023\)17/en/pdf](https://one.oecd.org/document/EDU/WKP(2023)17/en/pdf)

Stigmatos teorija ir jos vaidmuo formuojant klasės dinamiką. <https://doi.org/10.1080/01612840.2024.2367147>

Susipažinkite su atvejų tyrimais ir realiais pavyzdžiais.

Turėtumėte rasti dokumentais pagrįstų pavyzdžių, kur diskriminacija ar stigma paveikė švietimo aplinką (pvz., mažumų marginalizacija, patyčios dėl išankstinio nusistatymo).

Apsvarstykite šių scenarijų rezultatus ir sisteminės priežastis.

Pavyzdžiai:

<https://school-education.ec.europa.eu/en/discover/news/creating-safe-and-inclusive-schools-lgbti-youth>

<https://www.euronews.com/video/2023/12/15/why-does-denmark-have-one-of-europes-lowest-rates-of-bullying>

2 žingsnis: Atlikite refleksinę analizę

Refleksyviai analizei galite naudoti dienoraštį, rašyti apmąstymus apie asmenines patirtis ar pastebėjimus apie diskriminaciją ar išankstinį nusistatymą švietimo kontekste.

Savirefleksija

Kaip išankstinis nusistatymas pasireiškia mokyklose ar klasėse?

Kokių vaidmenį vaidina stigmatizacija bendraujant su bendraamžiais ar mokytojų ir mokinių santykiuose? Kokie sisteminiai veiksniai prisideda prie šių problemų išlikimo ar jas sušvelnina?

Analitinių modelių naudojimas

- Bronfenbrennerio ekologinių sistemų teorija: ištirkite, kaip susikerta socialiniai, instituciniai ir individualūs
- veiksniai persipina.
- Kritinė rasės teorija: išnagrinėkite rasės ir sisteminio šališkumo vaidmenį švietimo rezultatuose.
- Socialinės tapatybės teorija: Analizuokite grupės dinamiką ir diskriminaciją dėl tapatybės.

Praktika

Turėtumėte taikyti šias sistemas, kad įvertintumėte konkrečias situacijas ar hipotetinius scenarijus.

ARBA

Simuliuokite realaus pasaulio scenarijus

- „Kas, jeigu“ analizė:
Tarkime, kad švietimo politika būtų pertvarkyta siekiant kovoti su konkrečiomis diskriminacinėmis praktikomis.

3 žingsnis: Supratimo patikrinimas taikant žinias

- Problemų sprendimas: remdamiesi savo žiniomis, parenkite strategijas, kaip spręsti diskriminacijos ar stigos problemas švietimo kontekste.
- Įvertinkite poveikį: apvarstykite, kaip šias strategijas būtų galima įgyvendinti, ir kokių rezultatų galima tikėtis.

Alternatyvus pritaikymas

Ilgį pagrindinių žinių ir atlikę atvejų tyrimų **analizę**, ieškokite alternatyvių, įvairių perspektyvų

- Žiūrėdami dokumentinius filmus arba skaitydami pasakojimus tų, kuriuos paveikė diskriminacija švietimo srityje (pvz., „**He Named Me Malala**“, pasakojimai apie mokyklų desegregaciją).
- Vykdydami neformalias diskusijas su bendraamžiais, pedagogais ar bendruomenės nariais, siekdami suprasti jų patirtis ir sugalvoti galimas problemų sprendimo strategijas.
- Sukurkite problemų sprendimo strategijas, kurias galėtumėte pritaikyti savo kontekste.

23 priemonė. Apmąstymai apie lyčių įvairovę ir jos rėmimas.

Šio įrankio tikslas

LO3.2B. Skatinti lygybę ir nediskriminavimą švietime ir bendruomenėje, ypač žmonių, turinčių sudėtingą socialinę ir ekonominę padėtį arba patiriančių lyčių diskriminaciją, siekiant išvengti netinkamo elgesio.

Šis įrankis skirtas sukurti mokyklas, kuriose kiekvienas jaustųsi įtrauktas ir gerbiamas. Svarbu suprasti lyties įvairovės įvairias puses. Lyties tapatybė, lyties išraiška, biologinė lytis ir seksualinė orientacija yra tarpusavyje susijusios ir formuoja tai, kaip mokiniai mato save ir bendrauja su pasauliu.

Įrankio naudojimo aprašymas

Čia pateikiama paprasta schema „Genderbread žmogus“, kuri padės jums apmąstyti situaciją ir suteikti paramą (žr. priedo 23 priemonę)

Instrukcija, kaip naudoti šį įrankį

1 žingsnis:

Lytinė tapatybė reiškia giluminį asmens jausmą dėl savo lyties, kuris gali sutapti arba nesutapti su lytimi, priskirta jam gimimo metu.

Savirefleksija:

- Ar suprantu, kad lyties tapatybė egzistuoja spektre ir gali apimti tapatybes, kurios nėra nei vyriškos, nei moteriškos (pvz., nebinariškos, genderqueer)?
- Ar aš kuriu aplinką, kurioje mokiniai jaučiasi saugūs tyrinėdami ir išreiškdami savo lyties tapatybę?
- Kaip elgtis situacijose, kai mokiniai abejoja savo lytine tapatybe?

Pagalbos strategijos:

- Visada gerbkite ir laikykitės mokinio pasirinktos lyties, vartodami jo pasirinktą vardą ir įvardijimo formas.
- Sukurkite galimybes klasėje mokytis apie įvairias lyties tapatybes per literatūrą, istoriją ir socialinius mokslus. Taip pat suteikite galimybę kreiptis į konsultantus ar paramos grupes, kurios specializuojasi lyties tapatybės ir LGBTQ+ klausimais.

2 žingsnis:

Lyties išraiška reiškia išorinį lyties pateikimą per aprangą, šukuoseną, elgesį, balsą ir kitas charakteristikas.

Savirefleksija:

- Kaip reaguojau į mokinius, kurių lyties išraiška prieštarauja visuomenės normoms ar lūkesčiams?
- Ar turiu kokių nors išankstinių nuostatų dėl to, kaip mokiniai „turėtų“ elgtis, atsižvelgiant į jų lytį?
- Ar mano mokykla leidžia mokiniams laisvai reikšti savo lytį, ar yra ribojančios taisyklės (pvz., aprangos kodeksas)?

Pagalbos strategijos:

- Rekomenduokite lanksčius aprangos kodus, kurie leistų mokiniams išreikšti savo lytį be baimės būti nubaustiems. Pabrėžkite, kad nėra „teisingo“ būdo atrodyti ar elgtis pagal lytį.
- Greitai ir veiksmingai reaguokite į patyčias ar erzinimus, susijusius su lyties išraiška, pabrėždami pagarbą individualumui.

3 žingsnis:

Biologinė lytis reiškia fizines savybes, tokias kaip chromosomos, hormonai ir reprodukcinė anatomija, tradiciškai klasifikuojamas kaip vyriška, moteriška arba interseksuali.

Savirefleksija:

- Ar suprantu skirtumą tarp biologinės lyties ir lytinės tapatybės?
- Kaip reaguojau į klaidingas nuostatas ar prielaidas apie biologinę lytį sveikatos ugdymo ar kitose disciplinose?
- Ar savo mokymo veikloje ar formuojant politiką atsižvelgiu į interseksualių asmenų patirtį?

Pagalbinės strategijos:

- Diskusijose apie biologiją naudokite įtraukią kalbą, pavyzdžiui, „žmonės su kiaušidėmis“ arba „žmonės su sėklidėmis“, o ne dvejetainius terminus.

- Įtraukite informaciją apie interseksualius asmenis į sveikatos ar biologijos pamokas, kad normalizuotumėte biologinės lyties įvairovę.

4 žingsnis:

Seksualinė orientacija reiškia, kas žmogui patinka emociškai, romantiškai ar seksualiai. Ji skiriasi nuo lytinės tapatybės ir išraiškos.

Savirefleksija:

- Ar aš puoselėju tokią klasės aplinką, kurioje mokiniai jaučiasi saugūs dalytis savo seksualine orientacija ar ją tyrinėti, jei to nori?
- Kaip reaguojau į homofobinius ar įžeidžiančius mokinių ar darbuotojų tarpe?
- Ar esu pasirengęs kovoti su stereotipais ar klaidingomis nuomonėmis apie seksualinę orientaciją, kai jos iškyla?

Pagalbinės strategijos:

- Įtraukite įtraukiančius įvairių šeimų ir santykių pavyzdžius į diskusijas klasėje ir mokymo medžiagą bei pateikite matomus paramos ženklus, pavyzdžiui, sąjungininkų lipdukus, saugios erdvės ženklus arba dalyvavimą informavimo kampanijose.
- Švęskite LGBTQ+ atstovavimą mokymo programose, pavyzdžiui, išskirdami istorines asmenybes, autorius ar mokslininkus, kurie priklausė LGBTQ+ bendruomenei.

Nuorodos:

Cavaria. (n.d.). Genderkoek. cavaria. <https://cavaria.be/genderkoek>

ILGA Portugal. (n.d.). Schools OUT. ILGA Portugal. <https://www.ilga-portugal.pt/projetos/schools-out>

Bilitis Resource Center. (n.d.). Mokyklos ciklas. Schools Out. <https://schools.bilitis.org/school-cycle>

Priedo priemonė 23: „Genderbread“ žmogus

The Genderbread Person

Gender doesn't always mean either / or; it can often be a mixture of different factors and characteristics. Here is a guide designed to help you understand a little more about gender identity.

Gender Identity

Gender identity refers to how you think about yourself. Rather than your biological sex. Some people may be born Male and prefer to identify as Female. Some people do not identify as any gender at all, and may refer to themselves as agender or non-gendered.

Gender Expression

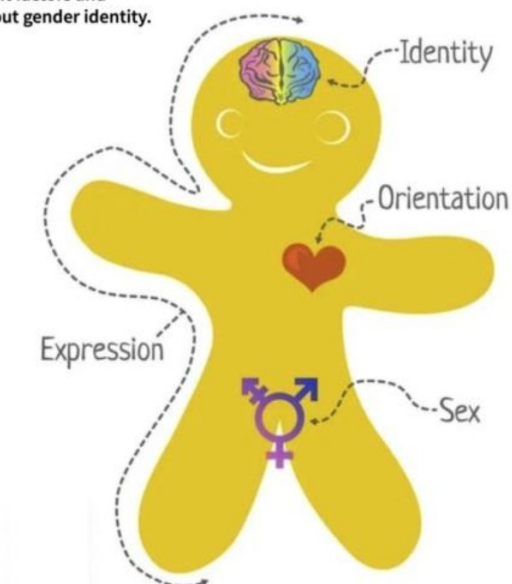
This is how your gender is presented through your physical appearance, actions and demeanor. This can often be based on "gender norms" or the way our society perceives gender.

Attraction

This is the type of person you are generally attracted to; this can determine your sexual orientation. Attraction can be emotional, sexual, physical and/or spiritual. Some people don't experience sexual attraction and may refer to themselves as asexual.

Biological Sex

This is usually determined by birth, based on observation of genitals. Chromosomes, hormones, genes and internal sex organs also contribute to the makeup of your biological sex.

Everyone is unique and nobody should be pressured into deciding their identity; identity can change throughout your life, so there is no need to panic or feel like you don't fit in. Everybody is different and this needs to be both respected and celebrated.

24 priemonė. Konsensusas ~ Klausykimės!

Įrankio tikslas

LO3.3B. Taikyti savirefleksijos ir derybų technikas, siekiant pasiekti konsensuą švietimo kontekste.

Šis įrankis skirtas konsensusui pasiekti, todėl proceso metu reikia praktikuoti aktyvų klausymąsi. Aktyvus klausymasis yra sudėtingas elgesys, reikalaujantis specifinių įgūdžių. Šis įrankis padės jums išugdyti tuos įgūdžius, kad galėtumėte palaikyti dialogą, iššifruoti pranešimą, sustiprinti santykius ir pasiekti bendrą supratimą.

Įrankio naudojimo aprašymas

Įrankis pagrįstas kinų piktograma, reiškiančia žodį „klausytis“. Kiekviena piktogramos dalis turi savo reikšmę, kurią galite tyrinėti ir praktikuoti.

1 žingsnis. Peržiūrėkite piktogramą ir susipažinkite su kiekviena jos dalimi. 2 žingsnis. Perskaitykite trumpą kiekvienos dalies apibrėžimą ir patarimus

3 žingsnis. Išbandykite tai kitoje pokalbio su kuo nors metu

Trumpas aprašymas

Klausymasis yra daugiau nei paprastas girdėjimas. Jis reikalauja įsitraukti į dialogą su pašnekovu, keistis žinutėmis ir atsiliepimais bei kurti bendrą prasmę. Kinų piktograma susideda iš penkių dalių, kiekviena iš jų turi būti įgyvendinta naudojant konkrečius įgūdžius ir veiksmus. Šios dalys yra:

- Ausys – gebėjimas dalyvauti pokalbyje
- Akys – neverbalinio elgesio ir reikšmių iššifravimas
- Neskaidomas dėmesys – gebėjimas nuraminti
- Širdis – empatijos ir pripažinimo įgūdžiai
- Karalius (intelektas) – pranešimų iššifravimas

Kitoje puslapyje galite susipažinti su kiekvienu aktyvaus klausymosi aspektu.

1. **Ausys.** Klausymasis prasideda nuo to, kad išklausote partnerį ir patvirtinate jam, kad esate čia, norėdami dalyvauti pokalbyje. Įsitraukimas į klausymosi santykį reiškia tam tikrų specifinių verbalinių ir neverbalinių elgesio modelių įsisavinimą. Taigi, pabandykite įsitikinti, ar esate sąmoningi:

- Atstumą tarp jūsų ir partnerio (daugumoje Europos šalių – ištiestos rankos ilgis);
- Kūno laikysena (atsipalaidavusi);
- Žvilgsnio kontaktą (nuolatinį);
- Savo veido išraišką (atitinkančią jūsų emocijas);
- Savo balsą (garsumą ir tempą);
- Jūsų veiksmai.

Pagrindinis tikslas – sukurti naudingą ir neagresyvų dialogą.

2. **Akių kontaktas.** Neverbalinis elgesys yra labai svarbus. Turėtumėte jį reguliariai stebėti ir bandyti pastebėti judesių bei gestų modelius. Turėkite omenyje, kad veido išraiška ir balso tonas perteikia daugiau informacijos nei žodžiai. Atkreipkite dėmesį į streso požymius, kurie gali signalizuoti apie konfliktą, ir pabandykite sušvelninti toną.

3. **Visiškas dėmesys.** Turime užtikrinti partnerį, kad esame čia, įsitraukę ir stengiamės rasti sprendimą. Taigi, turime perduoti žinutes, kurios palaiko dialogą. Derybų metu turime parodyti partneriams, kad juos suprantame ir vertiname teigiamai. Turime išreikšti tuos jausmus ir pateikti teigiamas pastabas. Pavyzdžiai raminančių teiginių: „Man patinka jūsų paaiškinimas!“, „Ačiū, kad tai pasakėte!“, „Matau, kad stengiatės rasti sprendimą“ arba „Žinau, kad jums sunku tai pasakyti!“. Visi šie teiginiai nėra sprendimo dalis, bet užtikrina partnerį, kad mes jo klausomės ir suprantame jo emocijas bei mintis.

4. **Širdis.** Bet koks asertyvus dialogas grindžiamas empatija ir patvirtinimu. Patvirtinimas reiškia, kad mes pripažįstame jų emocijas ir elgesį. Patvirtinantys teiginiai yra tie, kurie perteikia besąlygiško priėmimo ir nevertinančio požiūrio žinią. Sunku pasiekti sutarimą konfrontacinėje atmosferoje, kurioje partneriai jaučiasi nepaisomi ir neigiamai vertinami. Paprastai patvirtinantys pranešimai yra susiję su dekodavimo pranešimais (žr. pavyzdžius žemiau).

5. **Intelektas.** Žodinių pranešimų iššifravimas realiuoju laiku nėra lengva užduotis ir reikalauja didelio intelektualinio įsitraukimo. Teigiamo dialogo kontekste iššifravimas turi dvi reikšmes:

- Iššifruoti tai, kas pasakyta. Norint sukurti bendrą prasmę, naudinga perfrazuoti, apibendrinti ir užduoti klausimus. Perfrazavimas reiškia, kad jūs performuluojate klausimą ir prašote patvirtinimo. Apibendrinant galime tiesiogiai patikrinti, ar mūsų supratimas yra teisingas.
- Iššifruoti partnerio emocijas ir susieti jas su elgesiu ar žinute. Emocijų vaidmuo yra toks, kad mes naudojame modelį, kuriame elgesys (netgi verbalinis) yra pagrįstas emocijomis, kurias lemia (stresinė) situaciją apibūdinantis kognityvinis interpretavimas. Mes susiduriame tik su elgesiu, todėl turime pabandyti žengti žingsnį atgal, iššifruoti emociją ir patvirtinti mintį. Patvirtinimas nereiškia, kad mes priimame elgesį, bet kad mes suprantame jo motyvus iš partnerio perspektyvos. Kai kurie pavyzdžiai teiginių, kurie iššifruoja ir patvirtina:

1. Jūs jaučiatės nusivylęs, kad viskas nesiklosto taip, kaip turėtų
2. Atrodo, kad tave tai neramina. Aš suprantu, kas tau svarbu
3. Jaučiatės vienišas. Manote, kad niekas nesistengia, kad viskas veiktų

Pirmoji dalis reiškia emocijos iššifravimą. Antroji dalis – emocijos susiejimą su vyraujančiu mąstymu.

Savirefleksija.

Patarimai kitam pokalbiui:

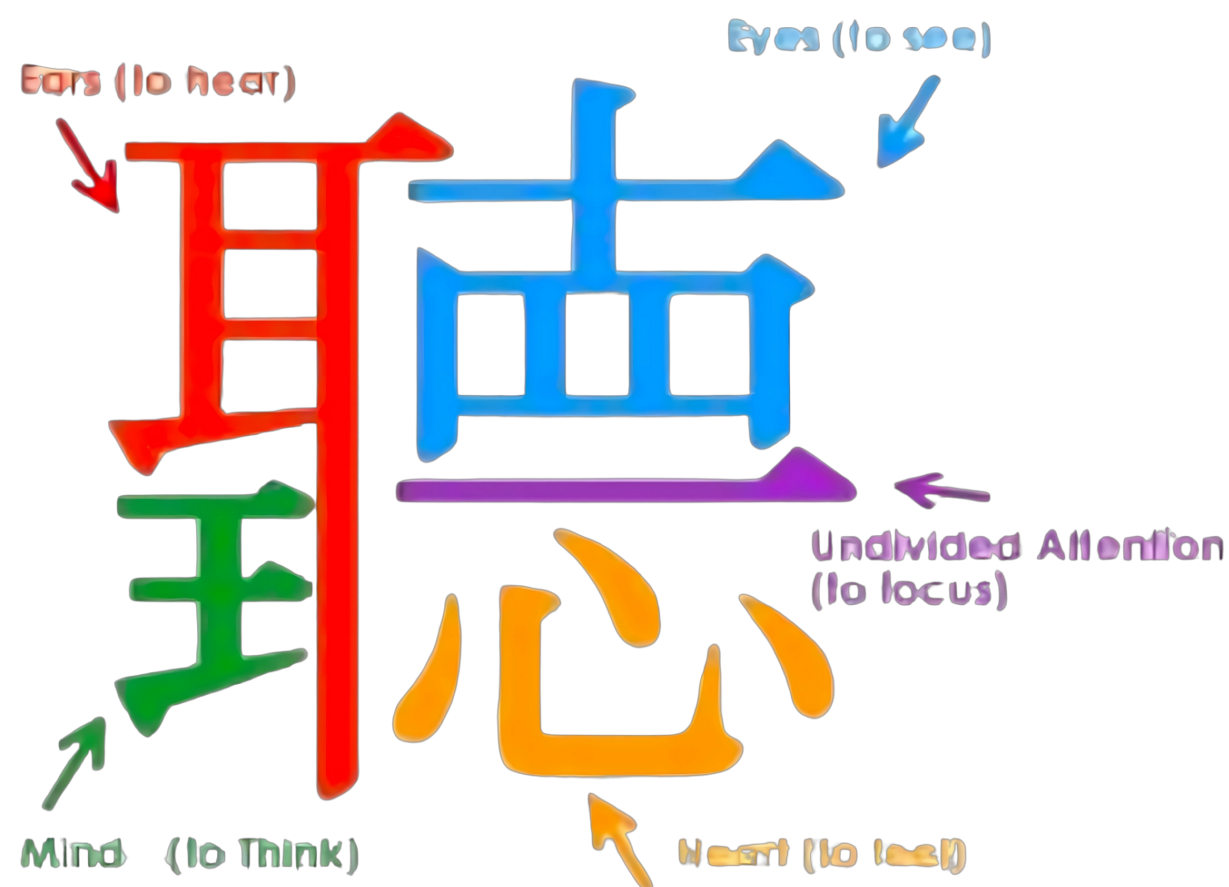
- Atkreipkite dėmesį į kontekstą.
- Pritaikyti savo laikyseną, gestus ir veido išraišką. Stengtis perteikti teigiamas žinutes.
- Užtikrinkite partnerį, kad esate įsitraukęs į dialogą, atsakydamas, teikdamas grįžtamąjį ryšį ir raminančius teiginius.
- Rodykite atvirą ir teigiamą požiūrį, pagrįstą besąlygišku priėmimu ir nevertinimu.
- Stenkitės iššifruoti ir patvirtinti žodinius pranešimus, nustatydami juos sukėlusias emocijas ir galimas kognityvines funkcijas.
- Perpasakokite ir performuluokite, kad patikrintumėte, ar teisingai supratote pranešimus.

Billington, S., & McKay, S. (2022). 4 skyrius: Kaip priversti auditoriją klausytis. Knygoje „Viešasis kalbėjimas“. SLCC Pressbooks. <https://slcc.pressbooks.pub/comm1020/chapter/chapter-4/>

Martins, J. (2025 m. gegužės 24 d.). Efektyvus aktyvus klausymasis: pavyzdžiai, metodai ir pratimai. Asana. <https://asana.com/resources/active-listening>

Priedo priemonė 24: Konsensusas „Klausykimės!“ Kinijos modelis

Įrankis 25. Perspektyvų keitimas per empatiją

Įrankio tikslas

LO4. 1B. Analizuoti įsitikinimų, poreikių, emocijų ir elgesio ryšius, siekiant paaiškinti žmonių reakcijų ir požiūrių skirtumus.

Tarp minčių, jausmų ir elgesio egzistuoja sudėtinga tarpusavio priklausomybė. Tam tikras situacijos interpretavimas sukelia konkrečius jausmus, kurie lemia tam tikrą elgesio reakciją.

Pirmosios, spontaniškos situacijų interpretacijos (automatinės mintys) priklauso nuo mūsų mąstysenos, mūsų suvokimo modelio, kurį nulemia mūsų įsitikinimų sistema. Skirtingi žmonės vaikystėje ir paauglystėje susiformuoja skirtingus įsitikinimus dėl skirtingų kultūrinių ir socialinių vertybių bei normų, auklėjimo papročių, švietimo ir drausminimo praktikų bei įvairių gyvenimo patirčių. Todėl jų interpretacijos to paties įvykio gali skirtis. Kai praktikuojame empatiją, suvokiame situaciją kito asmens perspektyva ir interpretuojame ją pagal jo mąstyseną. Tai gali sukelti kitokią emocinių ir elgesio reakcijų spektrą.

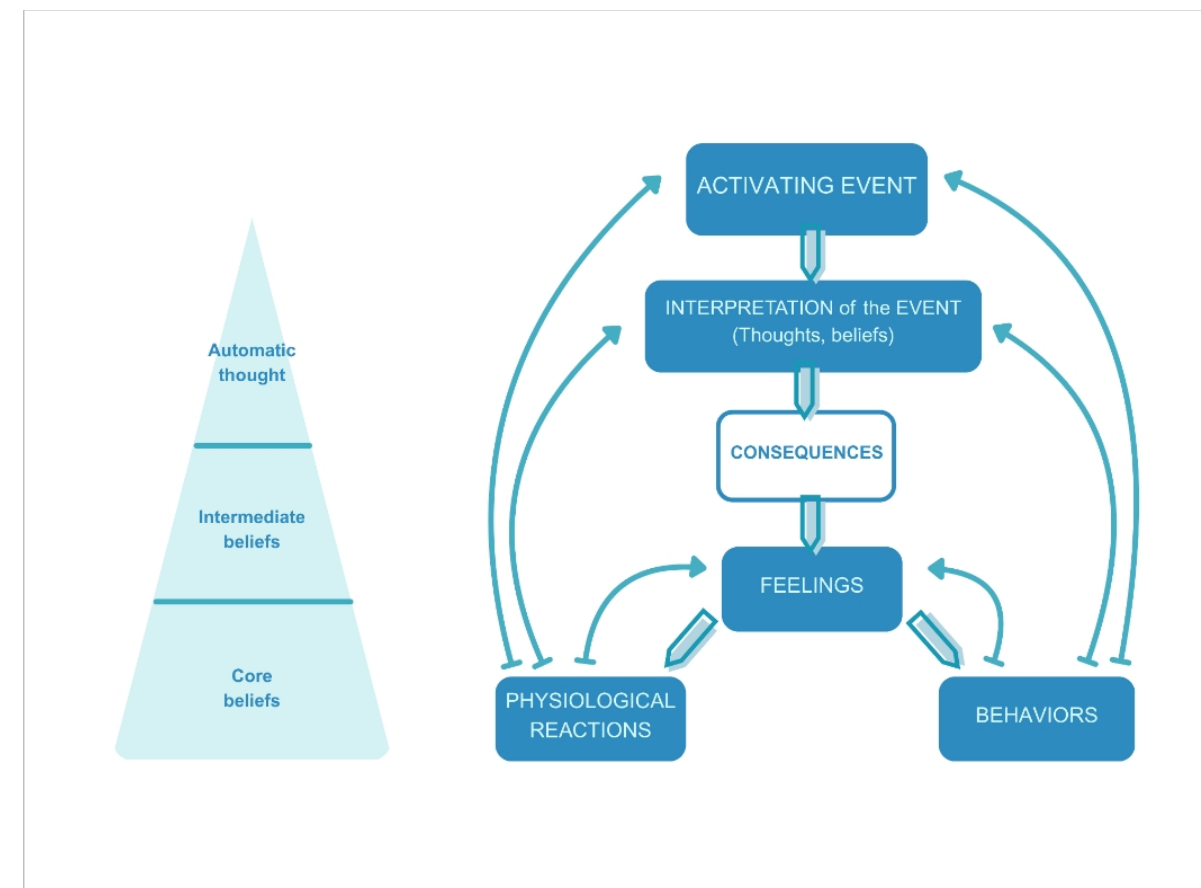
Šis įrankis moko, kaip tapti empatišku ir pažvelgti į situaciją iš kitų perspektyvų. Tai padės jums tapti lankstesniems, supratingesniems ir mažiau linkusiems į išankstinius nusistatymus bei diskriminaciją.

Įrankio naudojimo aprašymas

1 žingsnis: stresinė arba konfliktinė situacija su kitu asmeniu

Pasirinkite situaciją, kurioje turėjote stresinę ar konfliktinę sąveiką su kitu asmeniu. Naudokite toliau pateiktą modelį (1 pav.), kad peržiūrėtumėte tą situaciją ir prisimintumėte savo mintis, emocijas ir elgesį.

- A (sukeliantis įvykis): Kur? Kada? Kas? Ką?
- B (įsitikinimai): Kokios mintys ar vaizdai pirmiausia ateina į galvą?
- C (pasekmės):
- Jausmai: Kaip dėl to jautėtės?
- Fiziologinės reakcijos: Kaip tai jautėte savo kūne?
- Elgesys: ką padarėte?

Įrankis Nr. 25 – 1 pav.: Kognityvinis ABC modelis

2 žingsnis: Refleksijos klausimai:

Kodėl manote, kad jūsų pirminis situacijos vertinimas yra teisingas? Taip manote, nes žinote, kad esate ...

Taip manote, nes žinote, kad žmonės/vyrai/moterys yra... Taip manote, nes žinote, kad pasaulis/gyvenimas yra...

Ar jūsų interpretacija yra faktas ar nuomonė?

3 žingsnis: Pakeiskite perspektyvą (-as)!

• Ar jūsų interpretacija yra vienintelė įmanoma?

• Pagalvokite, ar jūsų pirminis vertinimas yra nulemtas jūsų asmeninių įsitikinimų, kultūrinių normų ar gyvenimo patirties.

- Paklauskite savęs: „Ar aš žiūriu į šią situaciją per kultūrinę prizmę, kuri gali skirtis nuo kitų?“

- **Ar kitas žmogus interpretuotą situaciją kitaip? Kodėl?**

- Pagalvokite, kaip tą patį įvykį galėtų suvokti asmuo, kilęs iš kitokios kultūrinės, socialinės ar asmeninės aplinkos.

- Pavyzdys: „Mano kultūroje tiesioginis akių kontaktas yra pagarbos ženklas, tačiau kitoje kultūroje tai gali būti suvokta kaip konfrontacija. Kaip šis skirtumas gali paveikti interpretacijas?“

- Kas galėtų lemti skirtingą interpretaciją ir reakcijas?

- Išnagrinėkite tokius veiksnius kaip:

- Kultūrinės normos: kaip visuomenės vertybės, tradicijos ir auklėjimas formuoja mūsų lūkesčius ir reakcijas?

- Socialiniai vaidmenys: kaip lytis, amžius ar profesiniai vaidmenys veikia mūsų požiūrį?

- Gyvenimo patirtis: kaip praeities patirtis gali lemti skirtingas emocijas ar elgesio reakcijas?

- Atspindžio klausimas:

- „Kokie kultūriniai ar asmeniniai šališkumai galėjo paveikti mano pradinį vertinimą?“

- „Kaip kito požiūrio supratimas galėtų man padėti reaguoti su didesniu empatijos jausmu ir lankstumu?“

4 žingsnis: Pajuskite skirtumą!

Pabandykite sutelkti dėmesį į kitokią, alternatyvų situacijos aiškinimą (supratimą) ir apmąstykite, kaip tai keičia jūsų jausmus ir elgesį.

Savirefleksija:

- Ką sužinojau apie savo pirminius vertinimus?
- Kaip alternatyvių požiūrių nagrinėjimas pakeitė mano jausmus ar elgesį?

26 priemonė. Kultūrinių mąstysenos modelių tyrinėjimas

Įrankio tikslas

LO4.2B. Paaiškinti, kaip skirtingi socialiniai ir kultūriniai kontekstai formuoja skirtingą mąstyseną ir vertybes, paaiškinančias žmonių požiūrių ir reakcijų skirtumus

Šis įrankis padeda jums pirmiausia apmąstyti savo kultūrinius modelius ir komunikacinius prielaidus, o tada sukurti empatiją pagrįstą gairių planą, padėsiantį suprasti žmogų iš kitokio kultūrinio konteksto. Jis skatina tarpkultūrinį sąmoningumą, gebėjimą įsijausti į kito žmogaus perspektyvą ir komunikacinį lankstumą.

Įrankio naudojimo aprašymas:

Šis įrankis susideda iš dviejų etapų:

1 etapas: Savo kultūrinio požiūrio suvokimas

Pirmasis etapas padės jums atpažinti savo modelius ir įsisavintus kultūrinius lūkesčius bendravime.

1 žingsnis: Pasirinkite kultūrinę sritį

Pasirinkite vieną iš šių kultūrinių dimensijų. Vėliau galėsite grįžti ir išnagrinėti kitas.

- Jausmų išraiška;
- Santykis su autoritetu/hierarchija;
- Tiesioginis ir netiesioginis bendravimo stilius.

2 žingsnis: Savęs vertinimo klausimynas

Įvertinkite save pagal kiekvieną iš toliau pateiktų teiginių, naudodami skalę nuo 1 (retai) iki 5 (visada):

Teiginiai	Vertinimas (1–5)
Suprantu, kad mano kultūrinis fonas daro įtaką tam, kaip bendrauju ir kaip suprantu kitus.	
Manau, kad kiti gali išreikšti rūpestį, pagarbą ar emocijas kitaip nei aš.	
Stengiuosi suprasti skirtumus, prieš juos vertindamas.	
Galiu pritaikyti savo bendravimo stilių atsižvelgdamas į kitų vertybes ar normas.	
Net ir nepatogiose situacijose, kai atsiranda kultūrinių skirtumų, stengiuosi išlaikyti ryšį.	

3 žingsnis: Refleksijos klausimai

Atsakykite į bent du iš šių klausimų:

- Kokios kultūrinės vertybės labiausiai formuoja mano bendravimo ir ryšių užmezgimo būdą?
- Kada aš linkęs kažką pavadinti „neteisingu“ ar „keistu“?
- Kokie asmeniniai poreikiai ar vertybės gali slypėti už tų vertinimų?

2 etapas: Empatijos kelionės į kitą kultūrą planavimas

Šiame antrajame etape parengsite planą, kaip su smalsumu ir rūpesčiu suprasti žmogų iš kitos kultūrinės aplinkos.

1 žingsnis: Pasirinkite kultūrą, kurią norite tyrinėti

Galite pasirinkti grupę pagal patirtį ar interesus, pavyzdžiui:

- Tėvų profilis (pvz., imigrantai, kaimo gyventojai, konservatoriai);
- Mokinio profilis (pvz., miesto gyventojas, mažumos atstovas, nepriimantis autoritetų);
- Kolegos ar komandos profilis (pvz., religingas, vyresnio amžiaus, tradicijas gerbiantis).

2 žingsnis: Sudarykite empatijos tyrinėjimo planą

Naudokite šias refleksijos temas, kad ištirtumėte kultūrą ir pasirengtumėte sąmoningiau su ja susieti:

Savirefleksijos tema	Jūsų atsakymas
Koks yra šios grupės istorinis/socialinis kontekstas?	
Kaip išreiškiamos tokios vertybės kaip pagarba, pagalba ir ribos?	
Kaip sprendžiami ar išvengiami konfliktai?	
Kaip paprastai jaučiuosi bendraudamas su šia kultūrine grupe?	
Kokias prielaidas ar išankstines nuostatas galiu turėti?	
Ką galiu perskaityti / paklausti / paklausti, kad geriau suprasčiau?	
Kokios mano vertybės gali padėti užmegzti prasmingą ryšį?	

3 žingsnis: Parašykite kultūrinės intencijos pareiškimą

„Norėdamas giliau susipažinti su šia kultūra, ketinu __kaip pagrindinį požiūrį. Tai padės man išlikti ištikimam vertybei _____, kartu atsižvelgdamas į poreikį ____.“

Pasiūlymai dėl naudojimo ir pritaikymo

Mokytojai gali naudoti šį įrankį kaip pagalbinę priemonę pasiruošimui ar apmąstymams prieš bendraujant su šeimomis ar bendruomenėmis, kurių kultūrinis kontekstas skiriasi nuo jų pačių. Jis taip pat gali būti naudingas profesinio tobulinimosi užsiėmimuose, skirtuose įtraukiam bendravimui ir kultūriškai jautriam mokymui.

27 priemonė. Į realybę įtvirtintas empatijos žemėlapis

Įrankio tikslas

LO4.3B. Taikyti komunikacijos strategijas, pagrįstas abipuse pagarba, nuoširdumu, besąlygišku priėmimu, aktyviu klausymusi ir empatija, siekiant sukurti sveikus, pasitikėjimu grindžiamus ir tvirtus santykius.

Ši priemonė skatina tiek emocinį ryšį, tiek fizinį sąmoningumą, integruodama Neprievartinio bendravimo (NVC) principus su kūno buvimu.

Įrankio naudojimo aprašymas

Pasirengimas:

- Raskite ramų kampelį, kur galėtumėte patogiai sėdėti arba stovėti. Jei įmanoma, pasirūpinkite, kad aplinkui būtų kuo mažiau trukdžių.
- Pasiruoškite pateiktas medžiagas: empatijos užduotis ir du tuščius lapus (arba, jei įmanoma, atsispausdinkite „Empatijos žemėlapiu“ užduočių lapą).

1 žingsnis: Įžeminimo pratimas (fizinis sąmoningumas):

- Pradėkite stovėdami arba sėdėdami, kojas tvirtai atsirėmę į žemę.
- Uždarykite akis ir tris kartus giliai įkvėpkite. Kiekvieną kartą įkvėpdami pajuskite ryšį tarp savo kūno ir žemės.
- Atkreipkite dėmesį į fizinius pojūčius: įtampą, atsipalaidavimą, šilumą ar vėsumą.

2 žingsnis: Empatijos žemėlapis:

- Naudokite pateiktus klausimus, kad išsiaiškintumėte šiuos dalykus:
 - Ką pastebiu kituose žmonėse? (Atskirti pastebėjimus nuo vertinimų.)
 - Kokius jausmus jis galėtų patirti?
 - Kokie poreikiai gali slypėti už tų jausmų?
 - Kaip galiu išreikšti savo supratimą su užuojauta?
- Atsistokite ir „įsijauskite į jo padėtį“, fiziškai pakeisdami savo padėtį arba trumpai paeidami. Įsivaizduokite, kaip jaustųsi jo vietoje. Vėl naudokite šiuos klausimus kitam asmeniui.

3 žingsnis: Asmeninė refleksija:

- Grįžkite į pradinę padėtį.
- Apmąstykite savo jausmus ir poreikius bendravimo metu. Naudokite savęs empatiją, kad suprastumėte savo perspektyvą, tuo pačiu išlaikydami ryšį su kito asmens patirtimi.

4 žingsnis: Veiksmų planas:

- Užrašykite vieną įgyvendinamą strategiją, kaip parodyti empatiją kitoje sąveikoje.

Savirefleksija:

- „Ką pastebėjau apie ryšį tarp fizinio įsitvirtinimo ir emocinio sąmoningumo?“
- „Kaip įsijautimas į kito asmens perspektyvą pakeitė mano supratimą?“
- „Ką kitą kartą darysiu kitaip, kad sustiprinčiau empatiją bendraudamas?“

Medžiaga/ištekliai:

- Empatijos žemėlapiu užpildymo lapas: Jame yra skyriai „Pastebėjimai“, „Jausmai“, „Poreikiai“ ir „Prašymai“.
- Pasirinktina: balso įrašas, skirtas įsitvirtinimo užduotims
- Pasirinktina: mažas veidrodėlis, skirtas veido išraiškų stebėjimui savirefleksijos metu.
- Priedas

AS MYSELF			
How can I express my understanding with compassion?	What needs might underlie those feelings?	What feelings might they be experiencing?	What am I observing in the other person?
REQUEST	NEEDS	FEELINGS	OBSERVATIONS

AS OTHER			
How can I express my understanding with compassion?	What needs might underlie those feelings?	What feelings might they be experiencing?	What am I observing in the other person?
REQUEST	NEEDS	FEELINGS	OBSERVATIONS

Įrankio tikslas

LO5. 1B Išreikšti atvirumą (ryšį) ir sąžiningus santykius, siekiant skatinti nuoširdų dialogą.

Įrankio naudojimo aprašymas

Įvadas

Visi esame patyrę, kad tam tikri kito žmogaus žodžiai mus paveikia. Kolega, tėvas, mokinys... gali pasakyti jums kažką, kas sunku išgirsti. Po to ne visada lengva toliau klausytis aktyviai ir empatiškai, nes galite priimti žinią pernelyg asmeniškai, galite reaguoti impulsyviai ir gynybiškai, nepalikdami kito asmens galimybės toliau kalbėti atvirai, išreikšti savo jausmus ir poreikius. Sunku išlaikyti dialogą ir tikrai suprasti vieni kitus.

Šio įrankio tikslas – padėti jums tokiose situacijose, kad dialogas tęstųsi. Jis padeda jums atlikti **savikontrolę** ir suvokti, kaip jūs klausotės žinios arba kaip ji jus veikia. Jis padeda jums pabandyti patirti ir suprasti savo jausmus bei poreikius (savęs empatija). Šis vidinis procesas leidžia geriau reguliuoti atsakymus ir išvengti impulsyvių ar gynybinių reakcijų. Jis skatina gebėjimą sustoti ir apmąstyti prieš atsakant, leidžiant mums pateikti apgalvotesnius atsakymus. Be to, jis padeda **pakviesti kitą asmenį kalbėti atvirai**, remdamasis savo jausmais ir poreikiais, bei iš tiesų juos suprasti (empatija).

Įrankio naudojimo aprašymas

Naudokite šį įrankį savianalizei. Apmąstykite situaciją, kai kas nors pasakė kažką, kas jums buvo sunku išgirsti. Buvo sunku tęsti pokalbį. Vadovaukitės plakate nurodytais žingsniais, kad apmąstytumėte šią situaciją. Naudodamiesi plakatu, turėkite omenyje:

- Šakalio ir žirafos atvaizdus naudojame kaip metaforą, atspindinčią mūsų bendravimo būdą.
- Šakalas yra linkęs teisti, kritikuoti, gintis, elgiasi impulsyviai. Žirafa bendrauja iš širdies ir siekia užmegzti ryšį.
- Šis pratimas skatina jus atkreipti dėmesį į 4 galimus būdus, kaip išgirsti žinutę ^{ge}, pereidami nuo šakalo kalbos, arba kaltinimo savęs ir (arba) kito, prie

^a Remiantis Maršalo B. Rosenbergo „Nesmurtinio bendravimo“ teorija

žirafos pokalbis, arba savęs empatija ir empatija. Savęs empatija yra svarbus pirmasis žingsnis siekiant geresnės

reguluoti savo reakcijas. Žengimas link (savęs) empatijos reiškia, kad turite ketinimą užmegzti ryšį, norite suprasti savo ir kito asmens jausmus bei poreikius, kad dialogas tęstųsi.

- Turėkite omenyje, kad prieš pereidami prie (savęs) empatijos, verta leisti sau „kaltinti“ kitą arba save, kad išlaisvintumėte šią energiją ir ją išmestumėte iš savo vidaus.
- Reaguodami į panašią situaciją, galite pabandyti į savo atsakymą įtraukti šiuos tris elementus (pastebėjimus, smalsumą dėl kito asmens jausmų ir empatiją jo poreikiams), kaip siūloma ketvirtame būde išklausti žinią (empatija), kad paskatintumėte kitą asmenį kalbėti atvirai, remdamasis savo jausmais ir poreikiais.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Plakatas „Tęskite dialogą“. Plakatą galite atsispausdinti ir pakabinti savo mokykloje.

Savirefleksija (idėjos, padedančios toliau augti ir tobulėti).

- Ar auge mano supratimas apie tai, kaip aš klausausi pranešimų ir reaguojau į situacijas?
- Ar auge mano supratimas apie savo jausmus ir poreikius įvairiose situacijose?
- Kaip tai veikia mano reakciją į įvairias situacijas?
- Kaip aš augu, būdamas empatiškas sau ir kitiems? Kaip iš tikrųjų suprantu jausmus ir poreikius?
- Kaip tobulėju palaikydamas dialogą, kuriame kviečiu kitą žmogų kalbėti atvirai, remdamasis savo jausmais ir poreikiais?

Priedas 28: Palaikykite dialogą

KEEP A DIALOG GOING ON

I receive a message: what did the other person say that was hard for me to hear?

How am I hearing this message?
Move from left to right, listening to the message in the 4 ways.

Blaming the other

*"It's your fault!"
"You did something wrong"*

What are possible thoughts or judgements I have towards the other?

Blaming myself

*"It's my fault!"
"I did something wrong"*

What are possible thoughts or judgements I have towards myself?

Self-empathy

"I'm feeling... because I need..."

What and where do I feel something?
What are underlying feelings?
What is my need?

Empathy

"Are you feeling... because you need..."

What might be underlying feelings and needs of the other?
When responding, I can integrate 3 elements:

- Observations;
"I hear you say..."
- Curiosity for the feelings:
"Are you maybe feeling..."
- Empathy towards the needs:
"Because you need..."

29 priemonė. Šeši mąstymo skrybėlės ribų nustatymui

Įrankio tikslas

LO5.3B. Skatinti vertinti ir atsižvelgti į visų poreikius priimant sprendimus, siekiant išsaugoti bendradarbiavimą ir norą gyventi bei dirbti kartu.

Jūs sugebėsite nustatyti savo asmenines ribas, sukurti strategijas, kaip ryžtingai jas išreikšti, giliau suprasti ribų poveikį santykiams ir taikyti „Šešių mąstymo skrybėlių“ įrankį įvairiose dviprasmiškose ar konfliktinėse situacijose

Įrankio naudojimo aprašymas

Įvadas

„Šeši mąstymo skrybėlės“ metodas padeda išnagrinėti visus problemos aspektus ir užtikrina, kad nepraleistume nieko svarbaus. Naudodami kiekvieną skrybėlę, galite:

- **Išvengti šališkumo**, užtikrindami, kad į problemą žiūrite iš skirtingų perspektyvų.
- **Priimti geresnius sprendimus**, nes atsižvelgiate ne tik į faktus, bet ir į emocijas, riziką bei kūrybiškus sprendimus.
- **Pagerinti bendravimą**, nes tai skatina struktūrišką mąstymą ir padeda aiškiai išreikšti idėjas, ypač grupinėse diskusijose.

„Šešių mąstymo skrybėlių“ naudojimas žingsnis po žingsnio

1. Nustatykite ribas: aiškiai išdėstykite ribas, kurias norite nustatyti. Būkite kuo konkretnesni apie tai, ką toleruosite, o ko netoleruosite.

2. Paskirstykite „skrybėles“: kiekvieną „skrybėlę“ priskirkite skirtingam ribų nustatymo proceso aspektui:

* **Balta kepurė**: sutelkite dėmesį į su situacija susijusius faktus. Kokie konkretūs elgesio būdai ar veiksmai man kelia nepatogumų?

* **Raudona kepurė**: išnagrinėkite savo emocijas ir jausmus, susijusius su situacija. Kaip aš jaučiuosi dėl šio ribų pažeidimo?

* **Juoda kepurė**: Nustatykite galimas neigiamas pasekmes, jei nustatysite arba nenustatysite šios ribos. Kokie yra susiję pavojai?

* **Geltona kepurė**: apsvarstykite teigiamus šios ribos nustatymo rezultatus. Kaip tai pagerins mano savijautą?

* **Žalioji kepurė**: Sugalvokite kūrybiškų būdų, kaip išreikšti savo ribas ir jų laikytis. Kokie yra alternatyvūs būdai?

* **Mėlyna kepurė**: Apibendrinkite diskusiją ir parengite veiksmų planą. Kokie konkretūs žingsniai bus žengiami, siekiant įgyvendinti šią ribą?

3. Vadovaukite struktūruotai diskusijai: nukreipkite diskusiją užduodami klausimus, susijusius su kiekviena kepure.

4. Idėjų fiksavimas: Užrašykite diskusijos metu iškeltas idėjas. Tai padės Padėkite nustatyti dėsningumus ir parengti išsamų veiksmų planą.

5. Sudarykite veiksmų planą: Parenkite konkretų planą, kaip pranešti kitiems apie ribą ir ją įgyvendinti.

Pavyzdinis scenarijaus dialogas: ribų nustatymas su kolega

Problema: Kolega nuolat prašo jūsų imtis papildomų užduočių, net ir tada, kai esate užsiėmęs savo darbu.

Dialogas:

Kolega: „Sveikas, žinau, kad esi užsiėmęs, bet ar galėtum man padėti su šia užduotimi? Man tikrai reikia, kad ji būtų atlikta šiandien.“

Jūs (Baltoji kepurė): „Per pastarąsias dvi savaites jau penkis kartus prašei manęs padėti atlikti papildomas užduotis, ir aš stengiausi kaip galėjau.“

Jūs (raudona kepurė): „Bet, sąžiningai sakant, jaučiuosi perkrautas ir stresuoju dėl savo darbo, kai nuolat imuosi papildomų užduočių.“

Tu (Juodoji kepurė): „Jei ir toliau sutiksiu su viskuo, atsiliksiu. Tu gali pagalvoti, kad nesu pakankamai palaikanti, ir tai gali turėti įtakos mūsų bendradarbiavimui.“

Tu (Geltona kepurė): „Nustačius tam tikras ribas, galėsiu geriau susikonscentruoti į savo darbą, sumažinti stresą ir vis tiek liksiu geru komandos nariu.“

Tu (Žalioji kepurė): „Galbūt galime aiškiai susitarti, kada tau reikės pagalbos. Jei man iš anksto praneš, pažiūrėsiu, ar galėsiu tai įtraukti į savo darbotvarkę. Jei aš negalėsiu, galime paprašyti kito.“

Tu (Mėlyna kepurė): „Taigi nuo šiol aš tau pranešiu, kada galiu padėti, ir aiškiai pasakysiu, koks mano darbo krūvis. Taip tu žinosi, kada man bus įmanoma padėti.“

Kolega: „Gera, suprantu. Ačiū, kad pranešėte. Kitą kartą pabandyčiau paklausti anksčiau.“

Tu: „Puiku! Pabandykime tai išspręsti kartu.“

Pasiūlymai, kaip pritaikyti klasėje su mokiniais

- **Grupinės diskusijos:** Naudokite skrybėles, kad padėtumėte mokiniams nustatyti ir gerbti ribas linksmu, organizuotu būdu. Kiekvienam mokiniui paskirkite skrybėlę, kad paskatintumėte dalyvavimą ir skirtingų perspektyvų išsakymą.

- **Konfliktų sprendimas:** Naudokite šį metodą sprendžiant nesutarimus ar sunkumus klasėje, kad padėtumėte mokiniams kartu apgalvoti sprendimus.
- **Dienoraščio rašymas:** Panaudoję šį įrankį, leiskite kolegoms ir mokiniams apmąstyti, ko jie išmoko ir kaip galėtų panaudoti šias strategijas realiame gyvenime.

Profesiniam bendradarbiavimui arba tėvų ir mokytojų susitikimams

- **Problemų sprendimas kolektyve:** Naudokite šias „skrybėles“ komandos susirinkimų metu, kad išspręstumėte problemas arba surastumėte būdų, kaip veiksmingai padėti mokiniams.
- **Pokalbiai su tėvais:** pritaikykite šią techniką, kad aptartumėte ribas ar lūkesčius aiškiai, pagarbiai ir orientuodamiesi į sprendimus.

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Spalvotas (gulsčias) šešių mąstymo skrybėlių plakatas (žr. priedą). Plakatą galite atsispausdinti ir pakabinti savo mokykloje.

Bibliografija:

- de Bono, Edward. „Six Thinking Hats“. Little, Brown and Company, 1985.
- MindTools. „Šešios mąstymo kepurės: priemonė grupinėms diskusijoms ir individualiam mąstymui.“ https://www.mindtools.com/pages/article/newCT_07.htm

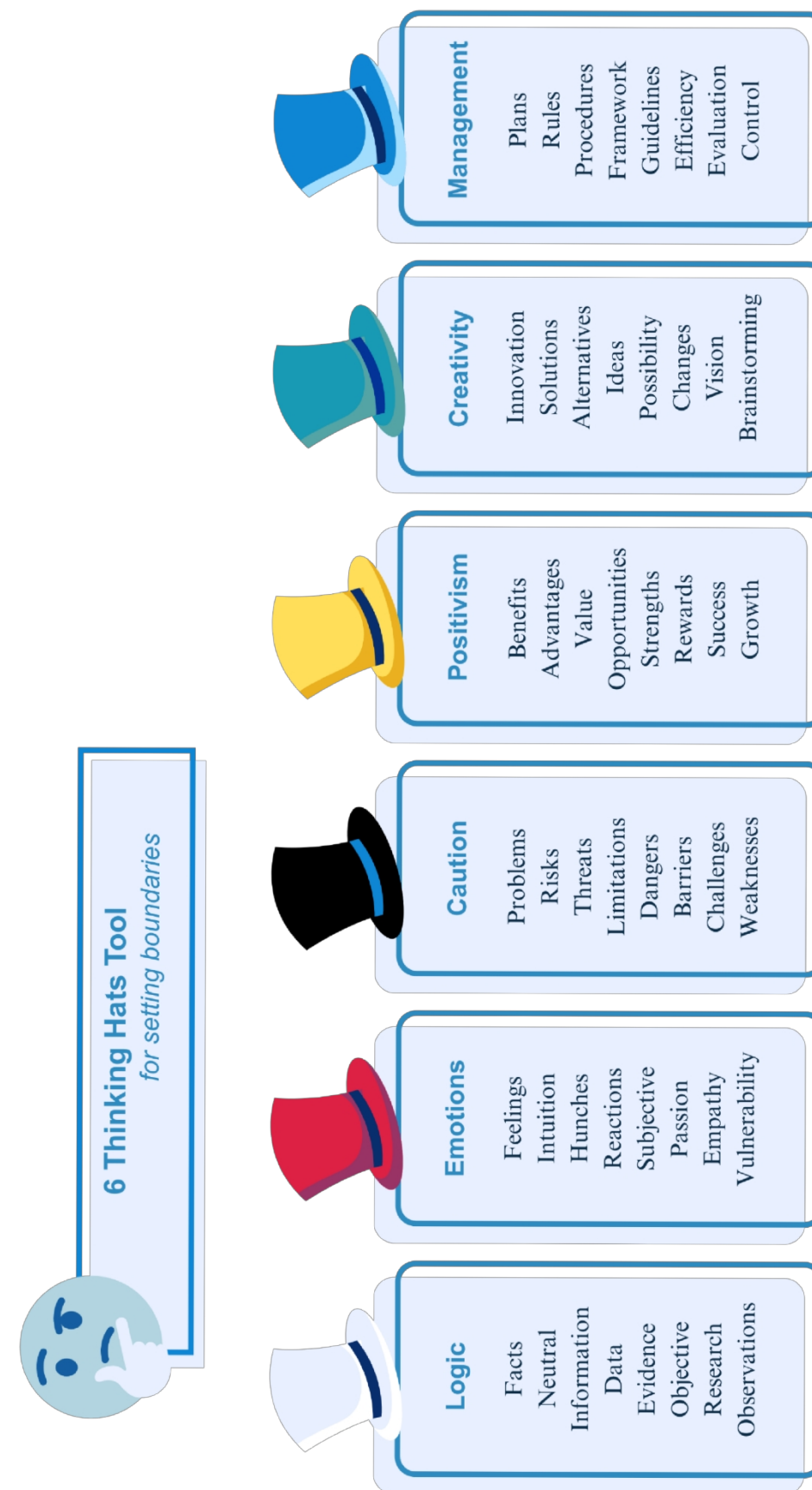
Edwardo de Bono „Šešios mąstymo kepurės“ atsiliepimams rinkti

https://youtu.be/5Yi7G2-UgIM?si=FbSFBYaioD6m_8_j

Savirefleksija:

1. Kaip „Šešių mąstymo skrybėlių“ technika padėjo man aiškiau apgalvoti savo ribų nustatymą?
2. Kuri „skrybėlė“ man buvo sunkiausia naudoti ir kodėl?
3. Kokių veiksmų imsiuosi toliau, kad įgyvendinčiau savo ribų nustatymo planą

Priedas 29: Šeši mąstymo skrybėlės ribų nustatymui

Įrankis 30. Sprendimų priėmimo modelis, pagrįstas sutikimu (CDMM)

Priemonės tikslas

LO5.3B – Skatinti vertinti ir atsižvelgti į visų poreikius priimant sprendimus, siekiant išsaugoti bendradarbiavimą ir norą gyventi bei dirbti kartu.

Įrankio naudojimo aprašymas

Ši priemonė pristato sutikimu grindžiamą sprendimų priėmimo modelį (CDMM), skirtą skatinti įtraukų ir veiksmingą sprendimų priėmimą grupėje. Akcentuojant sutikimą, o ne bendrą sutarimą, mokymo dalyviai išmoks konstruktyviai reaguoti į prieštaravimus ir veiksmingai bendradarbiauti, siekdami rasti sprendimus, atitinkančius įvairius poreikius.

Kaip naudoti įrankį

1 žingsnis: Paaškindite pasiūlymą

Pateikite grupei pasiūlymą arba problemą.

Užduodami paaškinamuosius klausimus, įsitikinkite, kad visi mokymo dalyviai supranta pasiūlymą.

2 žingsnis: Surinkite reakcijas

Paprašykite dalyvių pasidalinti savo pirminėmis mintimis ar emocinėmis reakcijomis.

Šis žingsnis skirtas perspektyvų supratimui, o ne diskusijoms ar vertinimui.

3 žingsnis: patobulinkite pasiūlymą

Naudokitės atsiliepimais, kad bendradarbiaudami patobulintumėte pasiūlymą.

Skatinkite mokymo dalyvius siūlyti patobulinimus, kurie padėtų išspręsti įvairias problemas.

4 žingsnis: Surengti sutikimo raundą

Apsikreipkite į grupę ir paklauskite, ar kas nors turi „esminių prieštaravimų“ patobulintam pasiūlymui. Paaškindite, kad tikslas nėra tobulumas, o sprendimas, su kuriuo visi galėtų susitaikyti.

Užduokite šį klausimą: „Ar jums tinka toliau įgyvendinti šį sprendimą?“

5 žingsnis: išspręskite prieštaravimus

Jei iškeliama prieštaravimų, bendradarbiaukite, kad jas išspręstumėte.

Laikykite prieštaravimus galimybėmis toliau tobulinti pasiūlymą.

6 žingsnis: galutinis sprendimas

Išsprendus prieštaravimus, priimkite galutinį sprendimą.

Patvirtinkite, kad grupė priima rezultatą kaip tinkamą sprendimą, net jei jis nėra idealus visiems.

Pritaikymo pasiūlymai

- **Naudojimas klasėje:** Pritaikyti kalbą ir supaprastinti žingsnius mokiniams. Naudokite scenarijus, su kuriais jie gali susitapatinti, pvz., klasės projekto planavimą.
- **Profesinis bendradarbiavimas:** taikykite CDMM modelį komandos susirinkimuose, kad būtų priimami kolektyviniai sprendimai. Sutelkite dėmesį į skirtingų požiūrių suderinimą, siekiant organizacijos tikslų.
- **Tėvų ir mokytojų susitikimai:** naudokite šį įrankį, kad bendradarbiaudami aptartumėte ir išspręstumėte problemas, užtikrindami, kad būtų atsižvelgta į tiek mokytojų, tiek tėvų nuomonę.

Savirefleksija:

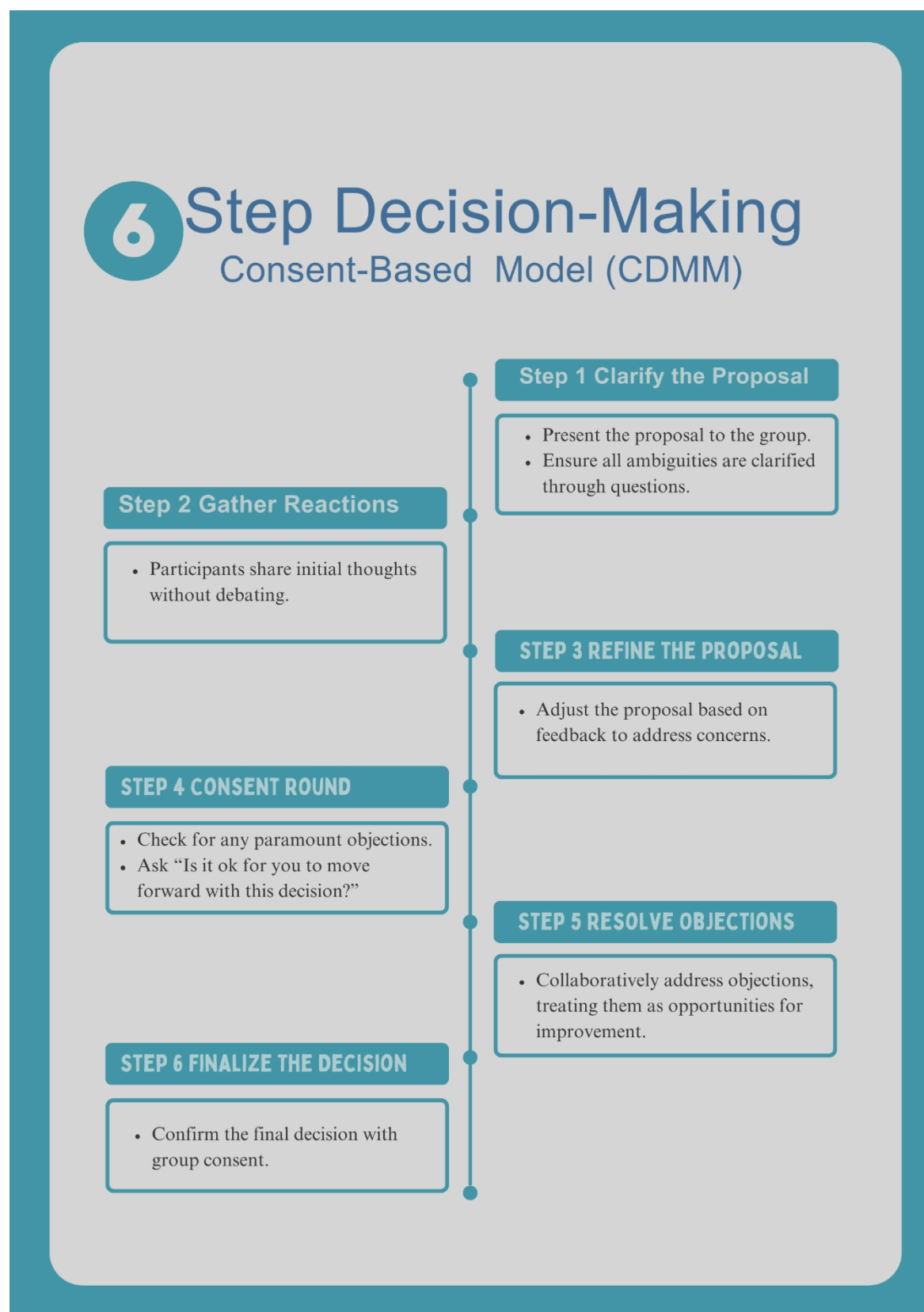
- Kiek veiksmingai įtraukiau įvairius poreikius?
- Ko išmokau apie konstruktyvų prieštaravimų sprendimą? Kaip šis procesas paveikė grupės dinamiką ir pasitikėjimą?

Reikalingos medžiagos/ištekliai:

- Plakatas „Sprendimų priėmimo modelis „CDMM“ – žingsnis po žingsnio, grindžiamas sutikimu“ skirtas grupinėms diskusijoms. Dirbdami su CDMM, galite atsispausdinti šį plakatą ir pakabinti jį savo mokykloje. Taip pat galite jį rodyti skaitmeniniu būdu. Be to, galite iš jo padaryti brošiūrą.
- Balta lenta/flipchartas atsiliepimams ir pakeitimams vizualizuoti.

Priedas 30. Sutarimo sprendimų priėmimo modelis (CDMM)

Įvadas į C klasę

C lygis skatina mokinių strateginį ir transformacinį įsitraukimą, žymėdamas aukščiausią profesionalumo lygį. Šis lygis susijęs su strateginiu mąstymu, inovacijomis ir lyderyste. Mokytojai taiko žinias, kuria, skatina ir propaguoja naujus sprendimus, pagrįstus kritine (savęs) refleksija, įtraukia praktika ir sisteminiiais pokyčiais, tapdami savo srities vizionieriais lyderiais, turinčiais ekspertų lygio įgūdžius ir lyderystės gebėjimus.

Module 1 Universal human values and human rights	Tool 31 “The RESET Protocol”	Tool 32 “The five lenses of inclusion”	Tool 33 “Digital dialogue map”
Module 2 EU values and identity	Tool 34 “Identity conflicts in the classroom”	Tool 35 “Ensuring inclusive teaching using Brookfield’s four lenses”	Tool 36 “Inclusivity checklist”
Module 3 Non-discrimination and equity	Tool 37 “Differences between equality and equity in educational contexts”	Tool 38 “Steps of critical thinking and criteria of reliable sources”	Tool 39 “Nominal group technique”
Module 4 Understanding ourselves and others	Tool 40 “What if I change my mind?”	Tool 41 “Relate & Reflect: How do I show up in my relationships?”	Tool 42 “Relational posture map”
Module 5 Dialogue	Tool 43 “Cooperation compass”	Tool 44 “The art of questioning”	Tool 45 “A 3-step approach for offering feedback”

11 pav. Mokytojų priemonių rinkinys: C lygis. Priemonės nuo 31 iki 45

Įrankis Nr. 31. RESET protokolas

Šio įrankio tikslai

LO1.1C: Nustatyti galimybes įtraukti žmogaus teises į švietimo kontekstą, veiksmingai propaguoti įtraukias politikos kryptis ir praktikas bei puoselėti aplinką, kurioje gerbiamos ir ginamos visų asmenų teisės, taip prisidedant prie įtraukių ir teisingų švietimo erdvių kūrimo.

LO1.3C. Skatinti ir kurti holistinę, įtraukią ir žmogaus teisių atžvilgiu jautrią švietimo aplinką, pagrįstą komunikacijos strategijomis, integruojančiomis visuotines žmogaus vertybes

- Suteikti jums gebėjimų reaguoti į konfliktus ar stresą sąmoningai, empatiškai ir ramiai.
- Ugdyti refleksyvų mąstymą, stiprinant jūsų gebėjimą priimti vertybėmis grindžiamus sprendimus.
- Skatinti įtraukią ir nediskriminacinę komunikaciją net ir esant didelei įtampai ar emocijose situacijose.
- Remti mokytojų gerovę, užkirsti kelią perdegimui ir stiprinti emocinį atsparumą.
- Parodyti pavyzdį, kaip pagarbiai ir bendradarbiaujant spręsti konfliktus su mokiniais, kolegomis ir šeimomis.
- Prisidėti prie žmogaus teisėmis grindžiamos švietimo aplinkos kūrimo.

Įrankio naudojimo aprašymas:

RESET protokolas – tai greitas, savarankiškai taikomas psichologinis ir emocinis modelis, kurį bet kas gali naudoti realiuoju laiku arba netrukus po sudėtingų sąveikų. Šis metodas ypač veiksmingas emociškai įtemptose situacijose, kai reakcijos gali būti impulsyvios, gynybinės arba neatitinkančios asmens vertybių ir profesinių ketinimų.

Naudokite šį įrankį kaip kasdienę praktiką, trumpalaikę intervenciją arba refleksijos rutiną, kad ugdytumėte didesnę emocinį sąmoningumą, profesinį ramumą ir vertybėmis pagrįstą sprendimų priėmimą.

Kada rekomenduojama ir naudinga pasinaudoti RESET

- Konflikto metu (pvz., kai mokinys išsiveržia, nesutaria su konfliktas su kolega ar tėvais);
- Prieš atsakant į stresą keliančią el. pašto žinutę ar pranešimą;
- Po sudėtingos pamokos, norint atsipalaiduoti ir susitvarkyti mintis;
- Kaip įprastą patikrinimą dienos pradžioje ar pabaigoje;
- Komandos susirinkimų ar koučingo sesijų metu, siekiant parodyti ramią lyderystę.

Žingsniai

1. R – Pripažinkite

- Sustokite ir atkreipkite dėmesį į tai, ką jaučiate. Įvardykite emociją. („Jaučiu nerimą/irzlumą/sunkumą.“)

Šis žingsnis padeda sukurti emocinį atstumą ir sąmoningumą.

2. E – Iškvėpkite

- Atlikite trumpą kvėpavimo pratimą, kad nuramintumėte nervų sistemą.
- Išbandykite „dėžutės kvėpavimą“: įkvėpkite (4 sek.) → sulaikykite kvėpavimą (4 sek.) → iškvėpkite (4 sek.) → sulaikykite kvėpavimą (4 sek.)
- Pakartokite 2–3 kartus, kad atgautumėte ramybę ir susikaupimą.

3. S – Stebėkite

- Objektiviai stebėkite, kas vyksta. Sutelkite dėmesį į faktus, o ne į prielaidas. („Ką pasakė mokinys? Koks elgesys pasireiškė? Koks yra kontekstas?“).

4. E – Įvertinkite

- Apmąstykite: kokios yra mano galimybės? Koks atsakas atitinka mano vertybes ir šio momento poreikius? („Kaip galiu atsakyti pagarbiai ir konstruktyviai?“).
- Pasinaudokite savo profesiniu kompasu, kad jis padėtų jums pasirinkti.

5. T – Imkitės veiksmų

- Veikite aiškiai, užtikrintai ir užjaučiančiai. Bendraukite ramiai, naudodami į sprendimus orientuotą kalbą. (Pavyzdys: „Suprantu, kad esate nusiminęs. Suraskime būdą, kaip tai išspręsti kartu“).

Įrankis 32. Penkios įtraukties perspektyvos

Šio įrankio tikslai:

LO1.2C Analizuoti skaitmeninių technologijų poveikį pagrindiniams žmogaus teisių principams, nustatyti galimas etines dilemas ir kurti strategijas, kaip jas veiksmingai spręsti, taip prisidedant prie etikos ir teisių paisymo skatinimo.

Šio įrankio tikslas:

- Didinti supratimą apie tai, kaip žmogaus teisių principai daro įtaką studentų galimybėms gauti išsilavinimą ir jų patirčiai.
- Nustatyti (matomas ar paslėptas) kliūtis, ribojančias lygybę, dalyvavimą ar pagarbą švietimo aplinkoje.
- Padėti kurti įtraukias politikos kryptis, mokymo strategijas ir praktikas klasėje.
- Suteikti mokytojams galių kaip švietimo teisingumo ir socialinės įtraukties gynėjams.
- Skatinti refleksiją ir atsakomybę už įtraukios, teisėmis grindžiamos aplinkos išlaikymą.

Įrankio naudojimo aprašymas:

Šis įrankis geriausiai tinka kaip refleksyvaus dienoraščio rašymo pratimas, komandos diskusijų pagrindas arba įtraukiosios praktikos planavimo gidas.

Jis atitinka 5 žingsnių tyrimo procesą, kurio kiekvienas žingsnis atitinka tam tikrą požiūrį, per kurį pedagogas nagrinėja savo mokymą ir kontekstą.

1 žingsnis: Aš – tapatybės suvokimas

- Nustatykite, kas jūsų erdvėje yra matomas, išgirstamas ir vertinamas, o kas – galbūt ne: *Kas yra mano mokiniai? Kokias įvairias tapatybes jie turi (kultūra, kalba, lytis, gebėjimai, socialinė ir ekonominė padėtis)?*

2 žingsnis: N – Poreikių pripažinimas

- Apmąstykite sisteminės ir individualios kliūtis, kurios gali turėti įtakos prieigai, dalyvavimas ar gerovė. *Kokie yra konkrečios socialiai atskirtų ar nepakankamai atstovaujamų grupių poreikiai ir iššūkiai mano klasėje ar mokykloje?*

3 žingsnis: C – Mokymo programos ir turinio auditas

- Įvertinkite, ar jūsų mokymo programa puoselėja ar ignoruoja žmogaus teisių temas (pvz., orumą, lygybę, teisingumą, laisvę, dalyvavimą). *Ar mano mokymo turinys atspindi įvairias nuomones, istorijas ir patirtis?*

4 žingsnis: L – Mokymosi aplinkos vertinimas

- Atsižvelkite į kalbos vartojimą, sėdėjimo vietas, vaizdinius elementus, drausmines priemones, grupių sudėtį, kasdieninę tvarką ir klasės normas. *Ar mano klasė skatina įtrauktį, psichologinį saugumą ir visų mokinių priklausymo jausmą?*

5 žingsnis: U – Įkvepiančių veiksmų planavimas

- Planuokite nedidelius, tvarius pokyčius politikos, kalbos, pedagogikos ar partnerystės srityse. Pavyzdžiai: įvairinkite skaitymo sąrašus, kartu kurkite klasės taisykles, pertvarkykite vertinimo priemones, siūlykite darbuotojų mokymus lygybės klausimais. *Ką konkrečiai galiu padaryti, kad mano darbo praktika taptų įtraukesnė ir labiau grindžiama teisėmis?*

Savirefleksija:

- Koks žmogaus teisių principas yra labiausiai matomas mano klasėje? O kuris – mažiausiai?
- Kuri mokinių grupė labiausiai naudoja mano dabartinį mokymo metodą? Kas gali būti nepakankamai įtrauktas?
- Kokie (sąmoningi ar nesąmoningi) šališkumai gali formuoti mano lūkesčius ar elgesį?
- Kaip įtraukti šeimas, mokinius ar kolegas į bendrą labiau įtraukiančios mokymosi aplinkos kūrimą?

Įrankis 33. Skaitmeninis dialogo žemėlapis

Įrankio tikslai

LO1.3C. Skatinti ir kurti holistinę, įtraukią ir žmogaus teisių principus atspindinčią švietimo aplinką, grindžiamą komunikacijos strategijomis, integruojančiomis visuotines žmogaus vertybes.

Šio įrankio tikslas:

- Didinti sąmoningumą etiniais ir su teisėmis susijusiais klausimais skaitmeninėje komunikacijoje.
- Skatinti aiškų, empatišką ir įtraukų bendravimą skaitmeninėje erdvėje.
- Remti bendradarbiavimo strategijų kūrimą, kai internete aptariamos jautrios ar

prieštaringos temos.

- Padėti pedagogams rodyti pavyzdį, kaip palaikyti pagarbų skaitmeninį dialogą su mokiniais ir bendruomenėmis.

- Sumažinti nesusikalbėjimo, atskirties ar žalos riziką bendraujant internete su kolegomis, mokiniais ir tėvais.

Įrankio naudojimo aprašymas

Naudokite šį įrankį, kad įvertintumėte komunikacijos situaciją, susijusią su skaitmeniniais įrankiais (pvz., mokyklos platformomis, el. laiškais, pokalbių programėlėmis, mokymosi valdymo sistemomis, socialine medija), ypač kai:

- Jautrių temų aptarimas (pvz., patyčios, įvairovė, konfliktai, žmogaus teisės)
- Elgesio, atsiliėpimų ar susirūpinimo klausimų sprendimas su mokiniais ar šeimomis
- Įtampos ar nesutarimų sprendimas internete
- Diskusijų klasėje, susijusių su internetine etika ar skaitmeninėmis teisėmis, rengimas

1 žingsnis: Nustatykite kontekstą

- Kokia yra situacija? Kas yra įtrauktas? Kokioje platformoje tai vyksta? (Pavyzdys: atsakymas į tėvų piktą laišką dėl pažymių, mokinio kontroversišką įrašą forume arba kolegos viešą komentarą internete.)

2 žingsnis: Įvertinkite poveikį žmogaus teisėms

- Ar šis bendravimas gali pažeisti kieno nors orumą, privatumą, laisvę išraiška, įtrauktis ar saugumas? (Paklauskite: ar čia kyla pavojus kokioms nors žmogaus teisėms? Kas gali jaustis atskirtas, įžeistas ar nutildytas?)

3 žingsnis: Nustatykite etines dilemas

- Kokios įtampos kyla tarp vertybių? (Pavyzdžiai: poreikis apsaugoti studentų privatumą prieš viešo elgesio reguliavimą; žodžio laisvė prieš neapykantos kurstymą; skaidrumas prieš konfidencialumą.)

4 žingsnis: Suplanuokite savo komunikacijos strategiją

- Vadovaukitės šiais principais:
 - Aiškumas: Naudokite aiškią, pagarbų ir neprovokuojančią kalbą.
 - Empatija: apsvarstykite, kaip bus priimtas jūsų pranešimas ir kaip parodyti supratimą.
 - Bendradarbiavimas: skatinkite dialogą, o ne konfrontaciją.
 - Ribos: žinokite, kada jautrias temas reikia perkelti į privačią ar tinkamą aplinką.

5 žingsnis: Peržiūrėkite prieš siunčiant ar skelbiant

- Prieš atsakydami:
 - Ar užtikrinote privatumą ir konfidencialumą?
 - Ar jūsų žinutė gali būti neteisingai suprasta ar padaryti žalą?
 - Ar jūsų tonas yra įtraukiantis, konstruktyvus ir pagarbus?
 - Ar tai tinkama platforma ar forma šiam pokalbiui?

Savirefleksija

- Kaip skaitmeninė komunikacija paveikė situacijos toną ar baigtį?
- Ar šiame dialoge laikiausi žmogaus teisių principų?
- Kaip galiu parodyti savo mokiniams pavyzdį, kaip geriau bendrauti skaitmeninėje erdvėje?

Įrankis 34. Tapatybės konfliktai klasėje

Įrankio tikslas

LO2.1C. Iširti žmogaus teisių įgyvendinimo poveikį švietimo procesuose, lyginant skirtingas situacijas.

Šio įrankio tikslas:

- analizuoti tapatybės konfliktus klasėje ir būdus, kaip juos valdyti;
- tobulinti savirefleksijos įgūdžius sprendžiant tapatybės konfliktus.

Įrankio naudojimo aprašymas

Tapatybės konfliktai klasėje kyla tada, kai mokinių kultūrinė, tautinė, religinė ar kita tapatybė susiduria su bendraamžių, mokyklos normų ar mokymo praktikos nuostatomis. Šie konfliktai gali pasireikšti:

- Kultūriniais nesusipratimais (pvz., mokiniai klaidingai interpretuoja gestus, tradicijas ar bendravimo stilių);
- Religinėmis įtampomis (pvz., skirtingais požiūriais į aprangos kodą, mitybos apribojimus ar dalyvavimą mokyklos veikloje);

Nacionaliniais ar etniniais konfliktais (pvz., skirtingo socialinio sluoksnio mokiniai, turintys prieštarigus istorinius pasakojimus).

Veiksmingas tapatybės konfliktų sprendimas yra labai svarbus siekiant sukurti saugią, įtraukią ir pagarbą skatinančią mokymosi aplinką. Apsvarstydami šias situacijas, galite sukurti strategijas, padedančias spręsti konfliktus, skatinti empatiją ir užtikrinti, kad visi mokiniai jaustųsi vertinami.

Šis užsiėmimas padės jums išanalizuoti tapatybės konfliktą jūsų klasėje, pasitelkiant SWOT modelį – įvertinant jūsų reakcijos į situaciją stipriąsias puses, silpnąsias puses, galimybes ir grėsmes.

1 žingsnis: Apibūdinkite tapatybės konfliktą savo klasėje.

Pagalvokite apie situaciją savo klasėje, kai kilo su tapatybe susijęs konfliktas. Tai gali būti kultūriniai nesusipratimai, religiniai skirtumai ar tautinės tapatybės įtampa.

Pavyzdžiai:

Du mokiniai susiginčijo dėl istorinio įvykio, kiekvienas gindamas savo savo nacionalinę perspektyvą, o tai sukėlė susiskaldymą klasėje.

Mokinys atsisakė dalyvauti grupinėje veikloje dėl religinių įsitikinimų, o jo klasės draugai reagavo sumišimu ar nusivylimu.

Šioje internetinėje platformoje (<https://forms.gle/gMRKqh8ESrxbdSeR7>) trumpai apibūdinkite savo situaciją arba, jei pageidaujate užsiėmimo neprisijungus, užsirašykite pastabas.

2 etapas: konflikto SWOT analizė.

Išanalizuokite konfliktą naudodami SWOT modelį. Atsakykite į šiuos klausimus kiekvienam aspektui.

Stipriosios pusės

Kas pavyko gerai, kai sprendėte šią situaciją?

- Kokias strategijas ar veiksmus ėmėtės, kurie padėjo sušvelninti konfliktą?
- Ar ši situacija davė kokių nors teigiamų rezultatų (pvz., padidėjo sąmoningumas, vyko atviros diskusijos)?
- Ar pavyko sukurti erdvę, kurioje mokiniai jautėsi išklausyti ir gerbiami?

Kas paprastai gerai veikia panašiose situacijose?

- Atviras bendravimas: sudaryti sąlygas mokiniams išreikšti savo nuomonę.
- Emocinis reguliavimas: ramiai valdyti diskusiją, kad ji neperaugtų į konfliktą.
- Empatijos ugdymas: skatinti mokinius žvelgti plačiau nei tik į savo patirtį.
- Teisingas tarpininkavimas: užtikrinimas, kad visos pusės jaustųsi išklausytos ir gerbiamos.

Jei jūsų požiūris padėjo sušvelninti įtampą ir paskatinti mokymąsi, šie elementai yra stiprybės, kurias galima panaudoti ateityje kylančiuose konfliktuose.

Silpnosios pusės

Su kokiais iššūkiais susidūrėte sprendžiant konfliktą?

- Su kokiais sunkumais susidūrėte sprendžiant konfliktą?
- Ar buvo studentų, kurie jautėsi atskirti, neišklausyti ar nesuprasti?

• Ar turėjote žinių ar pasirengimo spragų kultūrinių, religinių ar tautinės tapatybės klausimais?

Panašiose situacijose paprastai kyla šie iššūkiai:

- Pasirengimo trūkumas: jausmas, kad nesate pasirengę spręsti su tapatybe susijusių klausimų.
- Nesuprantamas įsikišimas: nežinojimas, kada ir kaip veiksmingai įsikišti.
- Netyčinė atskirtis: per didelis dėmesys vienai perspektyvai, o kitų

kitas.

- Nejaukumas dėl temos: Neryžtingumas įsitraukti dėl baimės pasakyti kažką netinkamo

žodį.

Atpažindami sritis, kurias reikia tobulinti, laikui bėgant galėsite sukurti geresnes konfliktų sprendimo strategijas.

Galimybės – Kaip šią situaciją paversti mokymosi patirtimi?

- Kokias strategijas galėtumėte įgyvendinti, kad ateityje išvengtumėte panašių konfliktų ?
- Kaip ši situacija galėtų paskatinti platesnę diskusiją klasėje apie pagarbą, įvairovę ar empatiją?
- Kokie papildomi ištekliai (mokymai, diskusijos, bendradarbiavimas su bendraamžiais) galėtų padėti jums geriau spręsti tapatybės konfliktus?

Šią situaciją į mokymosi patirtį galite paversti įvairiais būdais:

- Mokykite kultūrinės kompetencijos: pasinaudokite situacija, kad paskatintumėte diskusijas apie įvairovę ir pagarbą. Sustiprinkite klasės normas: nustatykite aiškias gaires pagarbiui bendravimui.
- Didinti mokytojų informuotumą: siekti profesinio tobulėjimo sprendžiant tapatybės konfliktus.
- Suteikite galimybę išsakyti savo nuomonę mokiniams: skatinkite mokinius siūlyti sprendimus, kaip skatinti įtrauktį.
- Konfliktų pavertimas mokomosiomis akimirkomis gali padidinti kultūrinį sąmoningumą ir sustiprinti santykius klasėje.

Grėsmės

Kokios galimos rizikos ar esamos problemos egzistuoja?

- Ar šis konfliktas ateityje gali vėl iškilti ar paaštrėti?
- Ar yra sisteminių ar institucinių kliūčių, kurios apsunkina tapatybės konfliktų sprendimą?
- Ar šis klausimas gali turėti kitokių, iš pirmo žvilgsnio nematomų pasekmių kitiems studentams?

Galimos grėsmės ir rizikos:

- Nuolatinę neapykantą: konfliktas gali būti neišspręstas iki galo, o tai gali sukelti būsimas problemas.
- Bendramokslių susiskaldymas: situacija galėjo sukurti arba sustiprinti socialines barjeras.
- Sisteminės problemos: mokyklos politika ar mokymo programos gali prisidėti prie įtampos, susijusios su tapatybe.
- Vengimo rizika: Jei problema nebus išspręsta, panašūs konfliktai gali kilti vėl.

Stebėkite klasės dinamiką laikui bėgant ir, jei reikia, apsvarstykite tolesnes diskusijas ar atkuriamąsias praktikas.

Santrauka. Tapatybės konfliktai gali būti sudėtingi, tačiau jie taip pat suteikia galimybių tobulėti, giliau suprasti kultūrą ir kurti įtraukias mokymo strategijas.

Reguliari savirefleksija padeda jums tapti užtikrintesniems sprendžiant šias situacijas ir užtikrina, kad visi mokiniai jaustųsi saugūs, vertinami ir suprasti.

Rekomenduojame išsaugoti savo atsakymus ir grįžti prie šios temos, kad pamatytumėte, kas pasikeitė per tam tikrą laikotarpį, arba kad galėtumėte analizuoti skirtingas situacijas.

Galite pereiti prie savo atsakymų: <https://forms.gle/gMRKqh8ESrbxdSeR7>

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Internetinės priemonės versijai:

- Kompiuteris, „iPad“ arba išmanusis telefonas
- Internetas

Savirefleksija:

Išanalizavę situaciją pagal SWOT metodą, skirkite šiek tiek laiko apmąstymams:

- Kokias pagrindines išvalgas gavote iš šių apmąstymų?
- Kaip ateityje galėtumėte kitaip elgtis panašiose situacijose?
- Kokių veiksmų galite imtis, kad klasėje būtų sukurta labiau įtraukianti ir kultūriškai

jautri aplinka?

Įrankis 35. Įtraukiojo mokymo užtikrinimas naudojant Brookfieldo keturis požiūrius

Įrankio tikslas

LO2.2C. Paaiškinti ir įvertinti profesinę praktiką bei bendravimą lygybės ir žmogaus teisių požiūriu.

Šio įrankio tikslas – padėti jums periodiškai apmąstyti mokymo metodus, mokinių patirtis ir savo sprendimų priėmimo procesą klasėje.

Įtraukusis mokymas reikalauja periodiškai apmąstyti mokymo metodus, mokinių patirtis ir savo sprendimų priėmimo procesą klasėje. Vienas veiksmingas savirefleksijos metodas yra **Stepheno Brookfieldo keturių lęšių modelis**, kuris skatina mokytojus nagrinėti savo mokymo praktiką iš keturių skirtingų perspektyvų:

- **Mokytojo savirefleksija:** kaip mokytojas suvokia savo sprendimus ir veiksmus.
- **Studento požiūris:** kaip studentai vertina mokymosi procesą.
- **Bendradarbių perspektyva:** kaip kolegos gali interpretuoti situaciją.
- **Teorinė perspektyva:** kaip moksliniai tyrimai, pedagoginės teorijos ir geriausia praktika formuoja mokymo metodiką.

Įrankio naudojimo aprašymas

Šis modelis ypač naudingas, kai susiduriate su įtraukties problemomis, pavyzdžiui, nesusipratimais, konfliktais ar neaiškumais, kaip veiksmingai remti įvairius mokinius.

1 žingsnis. Nustatykite sudėtingą situaciją klasėje.

Pagalvokite apie konkretų pamokos atvejį, kai susidūrėte su iššūkiu, susijusiu su įtraukumu. Tai gali būti situacija, susijusi su mokiniu, turinčiu įvairių mokymosi poreikių, sąveika, kurios metu įvyko nesusipratimas, arba momentas, kai jautėte neaiškumą, kaip veiksmingai remti visus mokinius. Ypač pabandykite prisiminti situaciją, kai susidūrėte su mokiniu iš kitokio kultūrinio ar religinio fono ir nežinojote, kaip su juo bendrauti ar komunikuoti.

Įrankis 35. Įtraukaus mokymo užtikrinimas naudojant Brookfieldo keturis požiūrius

Situacijos pavyzdys: „Per klasės diskusiją naujai atvykęs migrantas mokinyš atrodė, kad jie nenoriai dalyvauja. Kai jiems uždaviau klausimą, jie sunkiai sugebėjo atsakyti, o kiti mokiniai pradėjo šnibždėti. Nebuvau tikras, ar turėčiau įsikišti, sulėtinti diskusiją, ar suteikti daugiau pagalbos. Po pamokos mažiau, ar netyčia nesukėliau tam mokiniui nepatogumo jausmo ar nesukėliau jam atskirties jausmo.“

2 žingsnis: Trumpai apibūdinkite situaciją

Įtraukties problemos gali kilti įvairiais būdais, ypač atsižvelgiant į studentų religinį ir kultūrinį foną. Kai kurie dažni pavyzdžiai:

- Studentas nedalyvauja tam tikrose veiklose dėl religinių įsitikinimų (pvz., vengia tam tikros muzikos, meno ar sporto).
- Komunikacijos stilių skirtumai, vedantys prie nesusipratimų (pvz., studentas vengia tiesioginio akių kontakto kaip pagarbos ženklo).
- Mokinyš, kuris jaučiasi izoliuotas dėl kalbos barjero arba nesusipažinęs su klasės elgesio normomis.
- Mitybos apribojimai, nesuderinami su mokyklos renginiais ar šventėmis.
- Religiniai aprangos reikalavimai, dėl kurių kyla klausimų ar iškyla bendraamžių išankstinis nusistatymas.

Šios situacijos gali būti sudėtingos, nes reikalauja suderinti įtrauktį, pagarbą kultūrų įvairovei ir bendrą mokymosi aplinką. Apsvarstydami savo reakciją, jūs geriau suprasite, kaip remti įvairius mokinius ir kurti labiau įtraukią klasę.

3 žingsnis: apmąstykite naudodami Brookfieldo keturis požiūrius.

Dabar apmąstykite situaciją naudodami keturis žvilgsnius. Kiekvieno žvilgsnio atveju apsvarstykite, kaip jis įtakoja jūsų supratimą apie įvykį ir kokių veiksmų galėtumėte imtis ateityje.

Lęšis Nr. 1: Mokytojo savirefleksija:

- Kaip tuo metu vertinote susidariusią situaciją?
- Kokios emocijos ar mintys įtakojo jūsų reakciją?
- Žvelgdami atgal, ar manote, kad jūsų reakcija atitiko įtraukiojo mokymo principus?

Savirefleksija padeda suvokti asmeninius šališkumus, prielaidas ir emocines reakcijas, kurios formuoja jūsų mokymą. Įtraukusis mokytojas yra atviras savo strategijų pritaikymui ir pripažįsta sritis, kuriose gali tobulėti. Jei tuo metu jautėtės nepasitikintis savimi ar reagavote impulsyviai, apsvarstykite, kaip ateityje galėtumėte parengti alternatyvius metodus, pavyzdžiui, lanksčią grupių sudarymo tvarką ar aktyvias įtraukimo strategijas.

Perspektyva Nr. 2: Studento perspektyva:

- Kaip, jūsų nuomone, susiję mokiniai patyrė šią situaciją?
- Ar jie jautėsi palaikomi, suprasti ar atskirti?
- Kokią grįžtamąją informaciją (žodinę ar nežodinę) jie pateikė tiesiogiai ar netiesiogiai?

Įtraukusis mokymas teikia pirmenybę mokinių perspektyvoms ir užtikrina, kad visi besimokantieji jaustųsi išklausyti ir vertinami. Apsvarstykite galimybę surinkti atsiliepimus iš savo mokinių, kad geriau suprastumėte jų poreikius. Aktyvus klausymasis ir tiesioginiai pokalbiai su mokiniais apie jų patirtis gali padėti jums pritaikyti savo požiūrį, kad skatintumėte įsitraukimą ir prieinamumą. Svarbu prisiminti, kad kiekvienas mokinytis turėtų jaustis saugus ir įtrauktas į jūsų pamoką, nepriklausomai nuo jo individualių poreikių ar kilmės.

3 požiūris: bendramokslių mokytojų perspektyva:

- Jei kolega stebėtų šią situaciją, kaip jis galėtų interpretuoti jūsų reakciją?
- Kokias alternatyvias strategijas jie galėtų pasiūlyti?
- Ar esate aptarę panašius iššūkius su kolegomis mokytojais ir kokių išvalgų jie

pasidalijo?

Kolegų atsiliepimai suteikia vertingų išvalgų ir alternatyvių strategijų, kaip elgtis panašiose situacijose ateityje. Įtraukusiam mokymui naudinga bendradarbiauti – aptariant iššūkius su kolegomis galite patobulinti savo požiūrį ir atrasti geriausią praktiką, kaip sukurti labiau palaikančią mokymosi aplinką.

4 požiūris: teorinis požiūris

- Ką moksliniai tyrimai ar švietimo teorija sako apie panašias situacijas?
- Kokias įtraukiojo mokymo strategijas būtų galima taikyti šiame scenarijuje?

- Kaip galėtumėte suderinti savo reakciją su visuotinio dizaino principais?

Švietimo tyrimai ir įtraukiojo mokymo modeliai, tokie kaip „Universalus mokymosi dizainas“ (UDL), akcentuoja aktyvias strategijas, pavyzdžiui, lanksčią mokymo metodiką, įvairiapusį įtraukimą ir individualizuotą paramą. Šių principų taikymas gali padėti užtikrinti, kad visi mokiniai, nepriklausomai nuo jų poreikių, turėtų lygias galimybes mokytis.

Santrauka. Refleksija yra nuolatinis procesas, o kiekvienas iššūkis – tai galimybė tobulėti. Naudodami Brookfieldo keturis požiūrius, jūs, kaip mokytojas, ugdote gilesnį supratimą apie savo mokymo praktiką ir tobulinate savo požiūrį į įtrauktį.

Rekomenduojame išsaugoti savo atsakymus kitame žingsnyje ir kartkartėmis prie jų grįžti, kad patikrintumėte, kas pasikeitė, arba apmąstytumėte įvairias situacijas.

Atsakymus galite pateikti čia: <https://forms.gle/QbHJfvLeqGkjK3nh9>

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Jei naudojama internetinė priemonės versija:

- Kompiuteris, „iPad“ arba išmanusis telefonas.
- Internetas

Savirefleksija:

Baigę šią refleksiją, apmąstykite išmokus dalykus:

- Ką sužinojote apie savo mokymo metodiką?
- Ką kitą kartą galėtumėte daryti kitaip?
- Kokių veiksmų galite imtis, kad sukurtumėte labiau įtraukią klasės aplinką?

36 priemonė. Įtraukties kontrolinis sąrašas

Įrankio tikslas

LO2.3C. Apsvarstyti ir ištirti, kaip veiksmingai užtikrinamas vienodas požiūris į skirtingo kultūrinio ir socialinio fono žmones ugdymo procese.

Ši savirefleksijos priemonė sukurta tam, kad padėtų įvertinti, kaip įtrauktis atspindi jūsų mokymo aplinkoje, santykiuose su mokiniais, mokymo methoduose ir profesiniame tobulėjime.

Įrankio naudojimo aprašymas

Naudokite šį klausimyną: <https://forms.gle/bpEJBdUfoAYAuXJS6> arba išbandykite įrankį popieriuje (žr. toliau).

Prašome atsakyti sąžiningai, naudodamiesi pateikta skalė.

Atsakymų skalė:

- 1 – Visiškai ne
- 2 – Šiek tiek
- 3 – Šiek tiek
- 4 – Dažniausiai
- 5 – Visiškai

Įtraukusis mokymas naudingas visiems besimokantiejiems. Skirdami laiko apmąstymams apie įtrauktį, galime geriau suprasti savo mokinių patirtis, nustatyti tobulėjimo sritis ir džiaugtis jau įdiegtomis įtraukiosiomis praktikomis. Šis procesas padeda kurti mokymosi erdves, kuriose kiekvienas mokinyas jaučiasi saugus, vertinamas ir įgalintas siekti sėkmės. Kviečiame jus apmąstyti 4 mokymo sritis:

1. Mokymosi aplinką
2. Santykiai su mokiniais
3. Mokymo metodai
4. Profesinis mokymasis ir saviugda

Galite periodiškai grįžti ir užpildyti formą, kad pamatytumėte, kokie jūsų mokymo aspektai keičiasi laikui bėgant.

1. Mokymosi aplinka. Atsižvelkite į fizinius, vizualinius ir emocinius aspektus

Jūsų klasės aplinka.

Atsakymas:

	1 – visiškai ne	2 – šiek tiek	3 – šiek tiek	4 – dažniausiai	5 – visiškai
Mano klasės ekspozicijos atspindi kultūrinę, kalbinę ir socialinę įvairovę.					
Mano klasės fizinė erdvė yra prieinama ir įtraukianti mokiniams, turintiems skirtingų fizinių ar sensorinių poreikių.					
Vaizdinė medžiaga ir mokymosi priemonės vengia stereotipų ir skatina įvairias tapatybes.					
Mokiniai skatinami mokymosi procese naudoti savo gimtąsias kalbas.					
Mūsų mokymosi erdvėje galioja aiškos ir bendros normos, skatinančios pagarbą, saugumą ir įtrauktį.					

2. Santykiai su mokiniais. Apsvarstykite, kaip kuriate ryšius ir skatinate visų besimokančiųjų priklausymo jausmą.

Atsakymas:

	1 – visiškai ne	2 – šiek tiek	3 – šiek tiek	4 – daugiausia	5 – visiškai
Aš kuriu pasitikėjimu grindžiamus santykius su įvairios kilmės studentais.					
Rodydamas nuoširdų susidomėjimą mokinių tapatybe, kultūra ir gyvenimo patirtimi.					
Aš nedelsdamas ir pagarbiai reaguojau į diskriminacinę kalbą ar elgesį tarp mokinių.					
Užtikrinu, kad visi mokiniai mano klasėje jaustųsi išklausyti ir pastebėti.					
Aš pripažįstu ir gerbiu skirtingas šeimos struktūras bei individualias aplinkybes.					

3. Mokymo metodai. Pagalvokite, kaip jūsų mokymo strategijos prisideda prie įtraukties.

Atsakymas:

	1 – visiškai ne	2 – šiek tiek	3 – šiek tiek	4 – dažniausia i	5 – visiškai
Aš pritaikau savo mokymą, kad padėčiau mokiniams, turintiems skirtingus mokymosi poreikius ir stilius.					
Į mokymo programą įtraukiu įvairias perspektyvas, kultūras ir nuomones.					
Nauduju įvairius vertinimo metodus, kad suteikčiau lygias galimybes pasiekti sėkmę.					
Skatinu bendradarbiavimu grindžiamą mokymąsi, kuriame vertinamas kiekvieno mokinio indėlis.					
Į klasės diskusijas įtraukiu globalias, socialinio teisingumo ir tarpkultūrines temas.					

4. Profesinis mokymasis ir saviugda. Apsvarstykite savo, kaip įtraukiojo švietimo pedagogo, augimą ir mokymąsi.

Patvirtinimas	1 – visiškai ne	2 – šiek tiek	3 – šiek tiek	4 – dažniausia i	5 – visiškai
Aš reguliariai apmąstau savo šališkumą ir prielaidas mokymo procese.					
Ieškau profesinio tobulėjimo galimybių, susijusių su įtraukimu ir lygybe.					
Aš nuolat domiuosi naujausia gerąja įtraukiojo ugdymo praktika.					
Bendradarbiauju su kolegomis, kad parengtume įtraukias strategijas ir išteklius.					
Aš aktyviai dirbu, siekdamas įvairinti savo mokymo turinį ir praktiką.					

Štai keletas pagrindinių dalykų, kuriuos reikia turėti omenyje vertinant kiekvieną mokymo sritį:

1. Įtraukianti mokymosi aplinka paprastai apima:

- Eksponuojami kultūriškai ir kalbiškai įvairūs vaizdiniai ir ištekliai

- Fiziškai prieinamas išdėstymas visiems studentams (judėjimo, sensorinių poreikių ir kt.)
- Mokymosi erdvės, atspindinčios ir patvirtinančios įvairias tapatybes
- Skatinimas mokiniams naudoti ir puoselėti savo gimtąsias kalbas
- Aiškiai komunikuojamos, bendrai sukurtos klasės normos, skatinančios įtrauktį ir saugumą

2. Stiprūs įtraukūs mokytojo ir mokinio santykiai atrodo taip:

- Kiekvieno mokinio tapatybės ir gyvenimo patirties vertinimas ir pripažinimas
- Pasitikėjimo stiprinimas nepaisant kultūrinių, kalbos ir socialinių skirtumų
- Aktyvus diskriminacijos ar atskirties problemų sprendimas ir tarpininkavimas
- Sukurti erdvę, kurioje mokiniai galėtų išreikšti savo nuomonę, rinktis ir dalyvauti
- Įvairių šeimos aplinkybių pripažinimas be vertinimų ar prielaidų

3. Įtraukusios mokymo praktikos dažnai apima:

- Diferencijuotą mokymą, siekiant patenkinti įvairius mokymosi poreikius
- Mokymo programos turinį, atspindintį įvairias kultūras, istorijas ir perspektyvas
- Alternatyvius vertinimo būdus, leidžiančius visiems mokiniams pasiekti sėkmę skirtingais būdais
- Bendradarbiavimo skatinimą, gerbiantį individualius privalumus
- Socialinio teisingumo, pasaulinio sąmoningumo ir prieššališko mokymosi integravimą.

4. Nuolatinis profesinio įtraukumo ugdymas apima:

- Nuolatinė savianalizė, skirta sąsąmoningoms nuostatoms ir tobulintinoms sritims
- Aktyvi profesinio tobulėjimo galimybių paieška lygybės, UDL (universalus mokymosi dizainas), kovos su rasizmu ir įvairovės srityse
- Bendradarbiavimas su kolegomis siekiant stiprinti įtraukius mokymo metodus
- Būti susipažinusi su naujausia informacija apie įtraukiąją pedagogiką ir studentų paramos strategijas
- Medžiagos peržiūra siekiant iššaukti eurocentrizmą, šališkumą ar atskirtį skatinančius naratyvus.

Santrauka

Įtraukusis ugdymas yra nuolatinis procesas, o ne galutinis tikslas. Nustatydami savo stipriąsias puses ir tobulintinas sritis, žengiate svarbų žingsnį kurdami klasę, kurioje kiekvienas mokinys jaučia tikrą priklausomybės jausmą.

Rekomenduojame išsaugoti savo atsakymus ir vėliau grįžti prie šios temos, kad pamatytumėte, kas pasikeitė laikui bėgant.

Atsakymus galite pateikti ir čia: <https://forms.gle/bpEJBdUfoAYAuXJS6>

Reikalingos medžiagos/ištekliai

Jei naudojama internetinė priemonės versija:

- Kompiuteris, „iPad“ arba išmanusis telefonas.
- Internetas

Savirefleksija

Atsakykite į vieną ar kelis iš šių refleksijos klausimų:

- Kokių konkrečių veiksmų ėmėtės šiais metais, kad jūsų klasė taptų labiau įtraukianti?
- Ar yra kokių nors mokinių grupių, kurių poreikiai, jūsų nuomone, vis dar nepakankamai tenkinami jūsų mokymo praktikoje?
- Apie ką norėtumėte sužinoti daugiau, kad taptumėte labiau įtraukiančiu pedagogu?

37 priemonė. Lygybės ir teisingumo skirtumai švietimo kontekste

Įrankio tikslas

LO3.1C. Ištirti lygybės ir teisingumo skirtumus švietimo kontekste (pozityviosios diskriminacijos priemonės), siekiant paaiškinti jų skirtingus tikslus ir pasekmes.

Priemonės naudojimo aprašymas

Ši priemonė sukurta tam, kad padėtų jums **savarankiškai** ištirti **lygybės ir teisingumo** švietimo srityje, ypatingą dėmesį skiriant **teigiamoms veiksams**.

Šis procesas susideda iš trijų etapų:

- **1 etapas: Savirefleksija ir žinių kaupimas** (individualus darbas – „OneNote“/„Notion“);
- **2 etapas: bendradarbiavimas ir žinių dalijimasis** (Padlet/Jamboard);
- **3 etapas: praktinis pritaikymas ir veiksmų planavimas** (OneNote/Notion).

Jūs **apmąstysite, tyrinėsite, diskutuosite ir kursite strategijas**, kaip integruoti lygybę skatinančias praktikas į savo mokymo ar institucijos politiką.

1 žingsnis: Pirminės mintys ir prielaidos

- Parašykite **trumpą apmąstymą** apie savo dabartinį supratimą apie lygybę ir teisingumą.
- Išvardykite **tris švietimo politikos kryptis ar praktikas**, kurios skatina lygybę arba teisingumą.
- Įvertinkite **galimas pasekmes** (tiek teigiamas, tiek neigiamas), jei dėmesys būtų skiriamas vien tik lygybei, palyginti su tuo atveju, jei dėmesys būtų skiriamas vien tik teisingumui.

2 žingsnis: Skaitymas ir tyrimai

- **Surinkite bent tris šaltinius** (straipsnius, ataskaitas, vaizdo įrašus) apie lygybę ir teisingumą švietime.
- **Apibendrinkite pagrindines išvadas** specialioje „OneNote“ / „Notion“ skiltyje.
- **Išanalizuokite vieną teigiamų veiksmų politiką**, sutelkdami dėmesį į:
 - Problemai, kurią ji sprendžia
 - Ar ji taiko lygybę ar teisingumą

- Kritika ar iššūkiai

3 žingsnis: Kritinis klausinėjimas

- Atsakykite į mintis provokuojančius klausimus:
 - Ar mano mokykla/sistema teikia pirmenybę lygybei ar teisingumui? Kodėl?
 - Kokios kliūtys trukdo pasiekti tikrą švietimo teisingumą?
 - Kokie įrodymai patvirtina lygybę grindžiamos politikos poveikį?

4 žingsnis: Naudokite pabaigoje pateiktą savęs vertinimo lentelę (žr. 37 priedą: Savęs vertinimo klausimynas: Lygybės ir teisingumo švietime tyrimas)

Alternatyvus pritaikymas

Bendraukite su kolegomis, kad aptartumėte perspektyvas, analizuotumėte atvejus ir keltumėte abejones dėl prielaidų.

- 5 žingsnis: Atvejo analizės aptarimas
- Pasidalykite realiais arba hipotetiniais lygybės ir teisingumo švietime atvejais.
- Aptarkite su bendramoksliais:
 - Ar šis atvejis yra lygybės ar teisingumo pavyzdys?
 - Kokios yra trumpalaikės ir ilgalaikės pasekmės?
 - Kaip tai atrodo, palyginti su kitų mokyklų ar šalių praktika?

6 žingsnis: Vizualus pateikimas

- Publikuokite arba kurkite **infografikas, diagramas ar memus**, iliustruojančius lygybę ir teisingumą.
- Aptarkite: *ar šie vaizdiniai tiksliai atspindi realaus pasaulio švietimo sistemas?*

7 žingsnis: Diskusija tarp bendraamžių

- **Diskusijos tema:** Ar mokyklos turėtų teikti pirmenybę teisingumui, o ne lygybei? Kodėl taip arba kodėl ne?
- Dalyvaukite **struktūruotose diskusijose**, pateikdami **įrodymais pagrįstus argumentus**.

Praktinis pritaikymas ir veiksmų planavimas (OneNote/Notion)

37 priemonė. Lygybės ir teisingumo skirtumai švietimo kontekste

- Parenkite strategijas, kaip švietime įgyvendinti teisingumu grindžiamas praktikas.

8 žingsnis: Asmeninis veiksmų planas

- Nurodykite **tris konkrečius pokyčius**, kuriais siekiama skatinti lygybę jūsų mokymo veikloje ar mokykloje.
- Apibūdinkite įgyvendinimo **sunkumus ir sprendimus**.

9 žingsnis: Atskaitomybė ir tolesni veiksmai

- Nustatykite **tikslų įgyvendinimo terminus**, kad įgyvendintumėte lygybe grindžiamą praktiką.
- Kiekvieną mėnesį apmąstykite: *kas pavyko? Kas nepavyko? Kaip reagavo mokiniai?*
- Dalyvaukite **kolegų diskusijoje**, kurioje **aptariami tolesni veiksmai**, ir pasidalykite pažanga.

Savirefleksija (po vertinimo)

1. Kas mane labiausiai nustebino mano mokymosi kelionėje?
2. Kokius konkrečius veiksmus imsiuosi savo klasėje ar įstaigoje, remdamasis tuo, ką išmokau?
3. Kokios kliūtys gali trukdyti man įgyvendinti teisingumo principus ir kaip jas įveikti?
4. Kaip įvertinsiu lygybe grindžiamų pokyčių poveikį savo mokymo veikloje ar mokykloje?

Medžiaga ir ištekliai

Skaitmeniniai įrankiai refleksijai ir bendradarbiavimui

- „OneNote“ / „Notion“ – savirefleksijai ir žinių sisteminimui
- „Padlet“/„Jamboard“ – skirtos bendram aptarimui ir bendram mokymuisi

Tyrimai ir atvejų analizė

- Mažiausiai trys straipsniai, ataskaitos ar vaizdo įrašai apie lygybę, teisingumą ir teigiamą diskriminaciją švietime;
- Infografikos, diagramos ar vaizdiniai atvaizdai, kuriuose lygybė lyginama su Teisingumą;

- Diskusijoms skirti realūs arba hipotetiniai atvejų tyrimai.

Interaktyvūs ir neprivalomi papildymai

- „Google Docs“ / „Trello“ – mokymosi pažangai stebėti ir ištekliams rinkti
- „Mentimeter“/„Slido“ apklausos – interaktyviam bendramokslių atsiliepimui
- „Flip“ (vaizdo refleksija) – įrašyti ir dalytis įžvalgomis apie lygybe grindžiamas praktikas

Priedas 37: Savęs vertinimo klausimynas: lygybės ir teisingumo švietime tyrimas

Kriterijai	Pradžia (1)	Besivystanti s (2)	Įgudęs (3)	Pažengęs (4)	Savęs Vertinimas Balas
Lygybės ir teisingumo supratimas	Sunku atskirti lygybę ir teisingumą švietime.	Gali apibūdinti abi sąvokas, tačiau sunkiai jas taiko realiose situacijose.	Aiškiai supranta ir paaiškina lygybę ir teisingumą, pateikdamas atitinkamus pavyzdžius.	Parodo gilų supratimą, kritiškai analizuoja politiką ir paaiškina subtilius skirtumus.	
Atvejo analizė	Sunku nustatyti, ar politika ar veiksmai skatina lygybę ar teisingumą.	Nustato pagrindinius skirtumus, tačiau trūksta kritinės pasekmių analizės.	Veiksmingai analizuoja atvejus, atsižvelgdamas į teigiamą ir neigiamą poveikį.	Atlieka išsamią, kritinę analizę, susiedamas su platesne švietimo politika.	
Tyrimų ir įrodymų naudojimas	Naudoja ribotą skaičių išorinių šaltinių arba jų nenaudoja, siekdamas pagrįsti supratimą.	Remiasi kai kuriais šaltiniais, tačiau nepakankamai integruoja pagrindinius tyrimų rezultatus.	Naudoja daug patikimų šaltinių, integruodamas išvalgas į apmąstymus.	Dalyvauja įvairiuose tyrimuose, kritiškai vertindamas šaltinius ir argumentus.	
Dalyvavimas bendraamžių diskusijose (Padlet/Jamboard)	Dalyvauja minimaliai, atsakymai riboti arba argumentai neaiškūs.	Dalyvauja, tačiau atsakymams trūksta gilumo ar kritinio mąstymo.	Dalyvauja prasmingai, pateikdamas apgalvotas perspektyvas ir įrodymus.	Vadovauja diskusijoms, kvestionuoja požiūrius ir skatina gilų įsitraukimą.	
Taikymas mokymo praktikoje ar politikos propagavime	Sunkiai nustato praktikoje įgyvendinamus pokyčius.	Nustato galimus veiksmus, tačiau trūksta konkrečių įgyvendinimo žingsnių.	Parengia aiškų veiksmų planą su įgyvendinamais žingsniais.	Įgyvendina strategijas, apmąsto veiksmingumą ir skatina sisteminius pokyčius.	
Kritinė refleksija ir tobulėjimas	Atsispindi minimaliai arba sunkiai sugeba išreikšti pagrindines išvadas.	Nustato pagrindines išvadas, tačiau refleksija nėra gili.	Parodo aiškia refleksiją apie mokymąsi ir ateities pasekmes.	Įsitraukia į gilų, transformuojantį apmąstymą, susiedamas išvalgas su ilgalaikiu profesiniu tobulėjimu.	

Vertinimas ir aiškinimas

- **6–10 balų** → Reikia daugiau įsitraukimo ir gilesnės refleksijos.
- **11–16 balų** → Plėtojamas supratimas, tačiau reikia daugiau praktinio pritaikymo.
- **17–22 balai** → Didelis įsitraukimas, pasirengimas pritaikyti išvalgas praktikoje.
- **23–24 balai** → Išskirtinis supratimas ir pritaikymas – potencialus lyderis lygybės orientuotoje švietimo srityje!

38 priemonė. Kritinio mąstymo etapai ir patikimų šaltinių kriterijai

Įrankio tikslas

LO3.2C. Parengti ir įgyvendinti veiksmų planą, grindžiamą kritiniu mąstymu ir patikimais informacijos šaltiniais, siekiant skatinti lygybę ir nediskriminavimą švietimo įstaigose.

Įrankio naudojimo aprašymas

Šis įrankis skirtas padėti mokymo dalyviams savarankiškai tyrinėti ir suprasti kritinio mąstymo etapus bei informacijos šaltinių patikimumo vertinimo kriterijus.

Alternatyvus taikymas

Šį įrankį taip pat galima naudoti mokymo metu ir bendraujant su mokiniais.

Norint apsvarstyti intervencijos strategijas, skatinančias kritinį mąstymą, galima imtis kelių žingsnių, pavyzdžiui, tų, kurie aprašyti toliau.

1 žingsnis: problemos ar klausimo nustatymas

Pirmasis kritinio mąstymo žingsnis – atpažinti arba apibrėžti problemą – klausimą, susijusį su pasauliniais arba vietiniais reiškiniais, kurių svarbu išspręsti.

2 žingsnis: informacijos rinkimas ir vertinimas

Nustačius ar apibrėžus problemą, reikia surinkti atitinkamą informaciją ir ją kritiškai įvertinti.

3 žingsnis: duomenų analizė ir interpretavimas

Analizė apima duomenų apdorojimą, kad jie taptų suprantamesni, pavyzdžiui, suskirstant juos į paprasčiausias sudedamąsias dalis. Po to būtina duomenis interpretuoti, suteikiant jiems prasmę, kad jie taptų aiškūs.

4 žingsnis: įvairių perspektyvų svarstymas

Prieš priimant sprendimus ar darant išvadas, būtina apsvarstyti skirtingas perspektyvas ir užtikrinti, kad diskusijos pagrįstų tuos sprendimus.

5 žingsnis: argumentų kūrimas ir pagrindimas

Siekiant skatinti kritinį mąstymą, asmenys turėtų būti skatinami pateikti gerai pagrįstus, informuotus ir nešališkus argumentus, kurie taptų jų sprendimų ar išvadų pagrindu.

6 žingsnis: apmąstymai ir savireguliacija

Refleksija atlieka lemiamą vaidmenį tobulinant savo mąstymo procesą, veikiant pagal giliai išsisknijusias vertybes ar socialinę sąžinę ir tinkamai išreiškiant save.

7 žingsnis: išvadų taikymas ir perdavimas

Paskutinis žingsnis – praktiškai pritaikyti padarytas išvadas ir jas veiksmingai perteikti.

Reikalingos medžiagos ir ištekliai

Pridėta apžvalga

Savirefleksija

- Perskaitykite žingsnius ir (arba) kriterijus
- Atsižvelkite į savo dabartinį supratimą ir tai, kaip taikote žingsnius ir (arba) kriterijus

INFORMACIJOS ŠALTINIŲ PATIKIMUMO VERTINIMO KRITERIJAI

Šiandieniniame pasaulyje, kur naujienos ir duomenys pateikiami įvairiais formatais, įskaitant spausdintą medžiagą (knygas, skrajutes, laikraščius), vaizdo žiniasklaidą (televizijos naujienas, filmus, dokumentinius filmus), skaitmeninę ir socialinę žiniasklaidą bei dirbtinio intelekto sukurtą turinį, būtina užtikrinti, kad informacijos šaltiniai būtų patikimi ir juose nebūtų klaidingos informacijos. Toliau pateikiami bendrieji kriterijai padeda nustatyti patikimumą ir tikslumą.

1. Autoritetas ir patikimumas

Patikrinkite autoriaus ar leidėjo kvalifikaciją, kompetenciją ir reputaciją šioje srityje.

2. Tikslumas ir faktų tikrinimas

Įsitikinkite, kad informacija yra pagrįsta įrodymais, nuorodomis ar citatomis iš patikimų šaltinių.

3. Objektyvumas ir šališkumas

Nustatykite galimą turinio šališkumą. Patikimi šaltiniai pateikia subalansuotus požiūrius, o ne siekia primesti savo nuomonę.

4. Aktualumas ir tinkamumas

Įsitikinkite, kad informacija yra naujausia ir aktuali tiriamai temai.

5. Šaltinių nuoseklumas

Palyginkite informaciją su kitais patikimais šaltiniais, kad patvirtintumėte jos tikslumą.

6. Tikslas ir ketinimas

Apsvarstykite, ar šaltinis siekia informuoti, šviesti, įtikinti ar pramogauti. Būkite atsargūs su šaltiniais, kuriais siekiama manipuluoti nuomonėmis.

7. Skaidrumas ir atskaitingumas

Patikimi šaltiniai aiškiai nurodo savo duomenų šaltinius, finansavimą ir redakcinę politiką.

Įrankis 39 Nominalinės grupės technika

Įrankio tikslas

LO3.3C. Parengti bendradarbiavimo planą, skirtą įvairiapusiškos mokymosi aplinkos kūrimui.

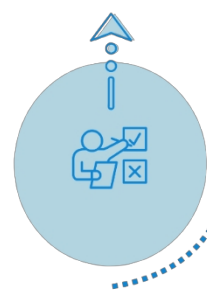
Tikslas – išmokti taikyti nominalinės grupės techniką (NGT) švietimo kontekste siekiant bendro sutarimo. NGT yra grupinė technika, tačiau šį įrankį studentas gali naudoti ir individualiai, kad išmoktų pagrindinius žingsnius sprendimui pasiekti (Varga-Atkins, Bunyan, Fewtrell ir McIsaac, 2011).

Įrankio naudojimo aprašymas

Pasirinkite temą (pavyzdžiui, Strategijos, skatinančios mokinių balsą kuriant mokymo programas, Strategijos, skatinančios įtraukų dialogą klasėje, Strategijos, skatinančios pilietinį aktyvumą tarp vidurinių mokyklų mokinių).

Introduction and explanation

The facilitator welcomes participants and explains the meeting's purpose and procedure.

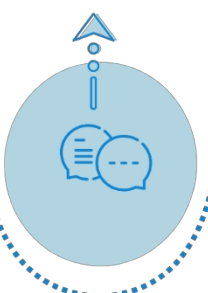
Silent generation of ideas

Participants write down all ideas related to the question without discussing them.

Recording ideas

Participants share their ideas, which are recorded on a flip chart without debate.

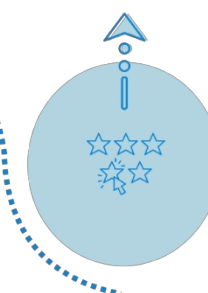
Group discussion

Participants discuss the ideas for clarity, ensuring a neutral and thorough discussion.

Valuing and ranking

Participants prioritize the ideas, leading to a clear outcome related to the question.

39.1 pav.: Nominalus fokusinės grupės procesas

Veiksmai

- 1 žingsnis: Nuspręskite temą.
- 2 žingsnis: Surenkite idėjas ir užrašykite kuo daugiau. Siekite 10 sprendimų.

3 žingsnis: Užrašykite visas idėjas ant atskirų lapelių.

4 žingsnis: Peržiūrėkite idėjas. Parašykite trumpus paaiškinimus ir išsamius aprašymus kiekvienai idėjai, numatydami galimus klausimus ir komentarus.

5 žingsnis: Pasirinkite 5 idėjas, kurios, jūsų nuomone, yra veiksmingiausios arba naudingiausios. Šias 5 idėjas išrūšiuokite pagal prioritetą (1 – aukščiausias, 5 – žemiausias). Kiekvienam balsui priskirkite svorį. Sudėkite taškus.

6 žingsnis: Peržiūrėkite reitinguotą sąrašą. Parašykite trumpą apmąstymą, kodėl pasirinkote aukščiausią reitingą turinčią idėją ir kaip ją būtų galima įgyvendinti. Apsvarstykite galimus iššūkius.

Savirefleksijos

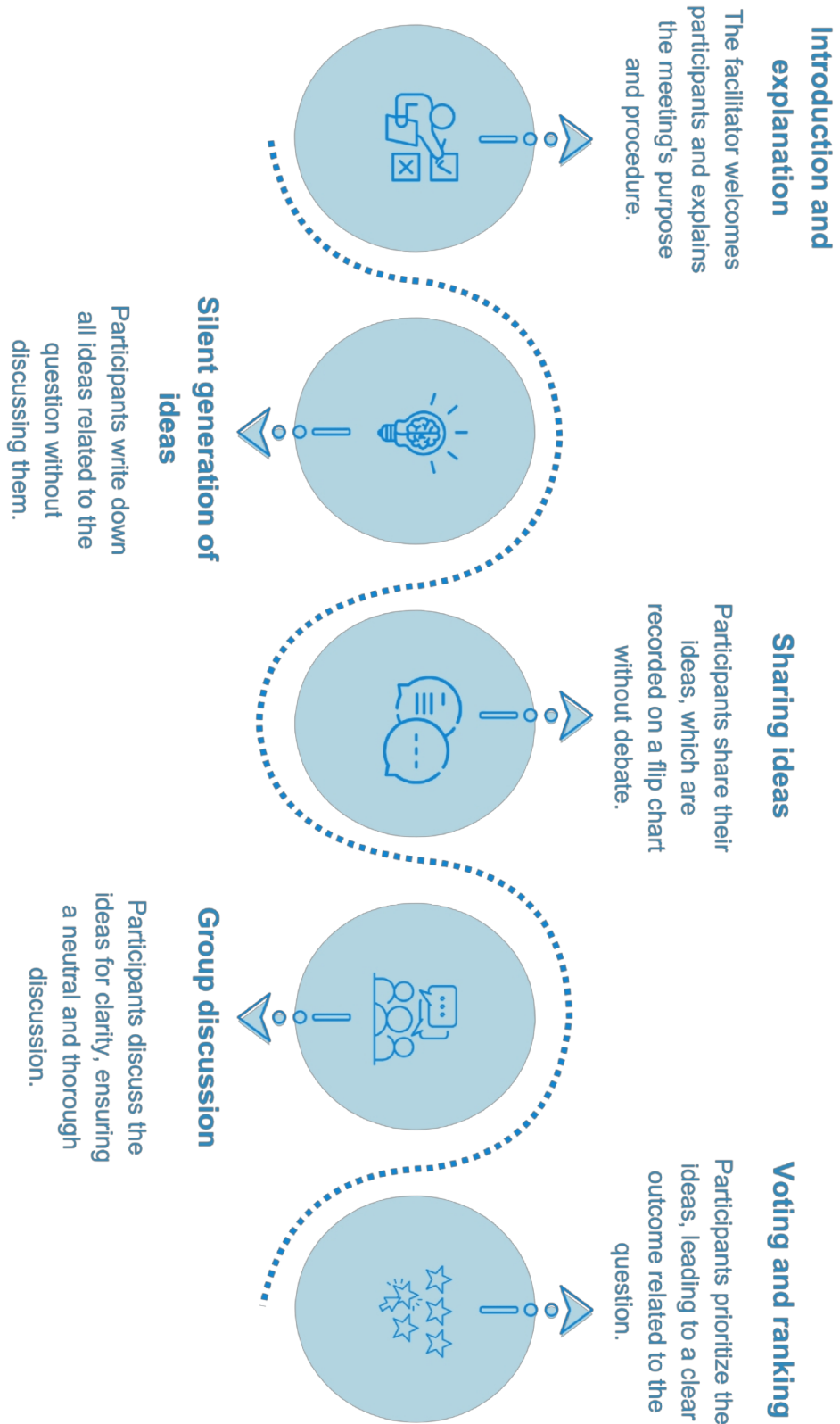
- Apsvarstykite pasirinktą temą. Kodėl ją pasirinkote? Kas ją padarė įdomią ar aktualią?
- Kiek išsamiai išplėtojote kiekvieną idėją? Ar sugebėjote veiksmingai numatyti galimus klausimus ir komentarus?
- Aprašykite, kaip atrinkote ir suskirstėte 5 geriausias idėjas. Kokiais kriterijais vadovavotės, vertindami idėjų veiksmingumą ar naudingumą? Ar esate tikri dėl savo reitingo?
- Apsvarstykite savo geriausiai įvertintą idėją. Kodėl ji išsiskyrė iš kitų? Kokios konkrečios savybės ją padarė perspektyviausia? Apsvarstydami įgyvendinimą, kokius galimus iššūkius nustatėte? Kaip galėtumėte sušvelninti tuos iššūkius? Ar pastebėjote, kad buvote koku nors būdu šališki šios idėjos atžvilgiu?
- Ką išmokote apie savo problemų sprendimo ir sprendimų priėmimo procesą atlikdami šį užsiėmimą? Ar buvo kokių nors proceso aspektų, kurie jums pasirodė ypač sudėtingi ar įžvalgūs? Jei turėtumėte pakartoti šį užsiėmimą, ką darytumėte kitaip ir kodėl?
- Kaip galėtumėte pritaikyti šio užsiėmimo metu įgytus įgūdžius ir žinias būsimuose projektuose ar priimant sprendimus?

Nuorodos:

Varga-Atkins, T., Bunyan, N., Fewtrell, R., & McIsaac, J. (2011). Nominalinės grupės technika – praktinis vadovas moderatoriams. Liverpulio universitetas. https://www.liverpool.ac.uk/media/livacuk/cll/eddev-files/iteach/pdf/guide_for_ELESIG_v1.pdf

Priedas, ģrankis Nr. 39: Nominalioji fokus grupēs procedūra

40-asis įrankis. O jei aš persigalvosiu?

Įrankio tikslas

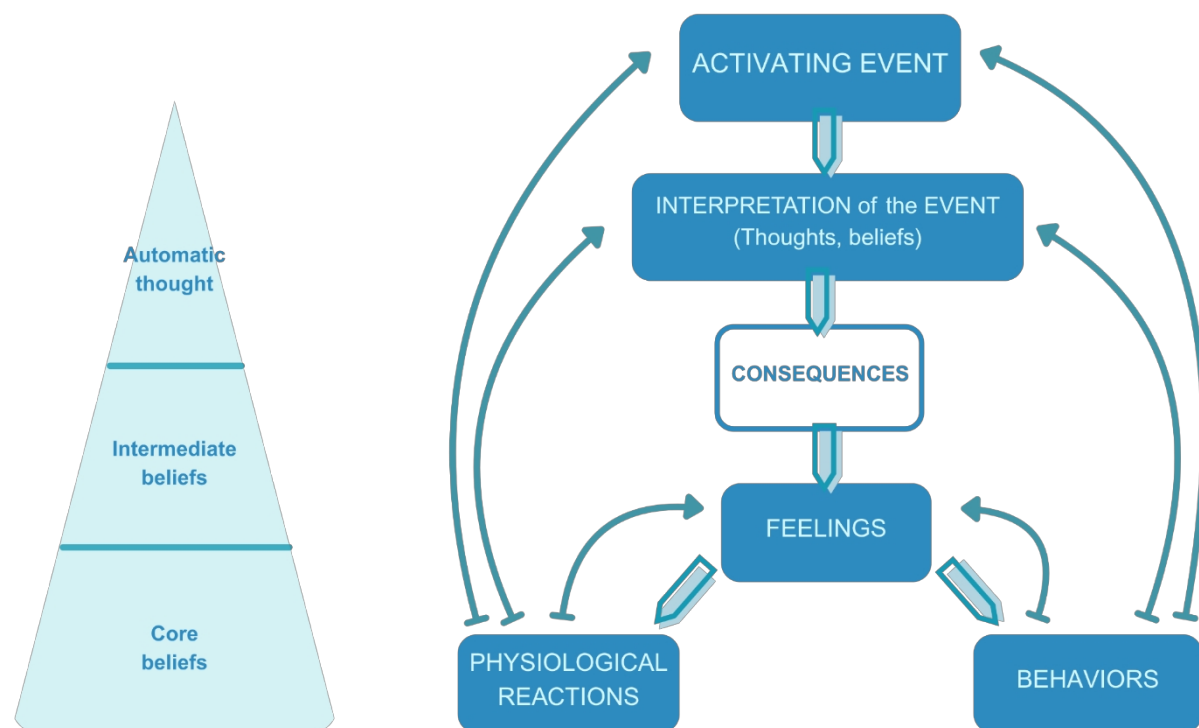
LO4.1C. Ištirti mąstysenos/perspektyvų pokyčių poveikį emocijoms, elgesiui, požiūriui ir pasirinkimams, siekiant sukurti alternatyvias reakcijas į situacijas.

Emocinės ir elgesio reakcijos priklauso nuo konkrečių/specifinių kritinės/aktyvuojančios situacijos/įvykio interpretacijų (minčių). Be to, šias interpretacijas (automatinės mintys) formuoja mūsų įsitikinimų sistema. Naudodamiesi šia tarpusavio priklausomybe/priežastiniu ryšiu mintis – emocija – elgesys, galime praktikuoti kognityvinį lankstumą ir restruktūrizaciją, siekdami moduluoti/keisti emocines ir elgesio reakcijas.

Šis įrankis padės jums išmokti būti kognityviai lanksčiam bei pagerinti emocijų reguliavimo ir impulsų kontrolės gebėjimus. Šie gebėjimai padeda sumažinti disfunkcinius reakcijų modelius, sumažinti šališką mąstymą ir užkirsti kelią stereotipinėms bei impulsyvioms reakcijoms.

Įrankio naudojimo aprašymas

1 žingsnis: Prisiminkite situaciją, kai jautėtės nepatogiai arba elgėtės netinkamai. Naudokite toliau pateiktą modelį (40.1 pav.) ir peržiūrėkite tą situaciją.

40.1 pav.: Kognityvinis ABC ir įsitikinimų sistemos hierarchija

2 žingsnis: Sutelkite dėmesį į pirmąjį išpūdį / mintis / situacijos interpretacijas ir išnagrinėkite ją (-as) naudodami kai kuriuos iš šių **patikrinimo klausimų**:

- Kokie įrodymai patvirtina šią mintį? Kokie įrodymai paneigia šią mintį?
- Ar ši mintis pagrįsta faktais ar jausmais?
- Ar tai yra „viskas arba nieko“ situacijos interpretacija, pavyzdžiui, „aš visada žlugstu“, kai realybė yra sudėtingesnė?
- Ar galėtų būti kitokių šios situacijos interpretacijų? Kokios dar galėtų būti perspektyvos?
- Ar galėtų būti kokių nors klaidingų įrodymų interpretacijų? Ar padariau kokių nors prielaidų, kurios galėtų daryti įtaką mano interpretacijai?
- Ar buvo atsižvelgta į visus įrodymus, ar tik į tuos, kurie patvirtina mano interpretaciją?
- Ar šį įsitikinimą/mintį perėmiau iš ko nors kito? Ar šis šaltinis yra patikimas ir patikimas, ar turėčiau būti atsargesnis jį priimdamas?
- Ar šis aiškinimas yra labiausiai tikėtinas paaiškinimas, ar tai blogiausias scenarijus?

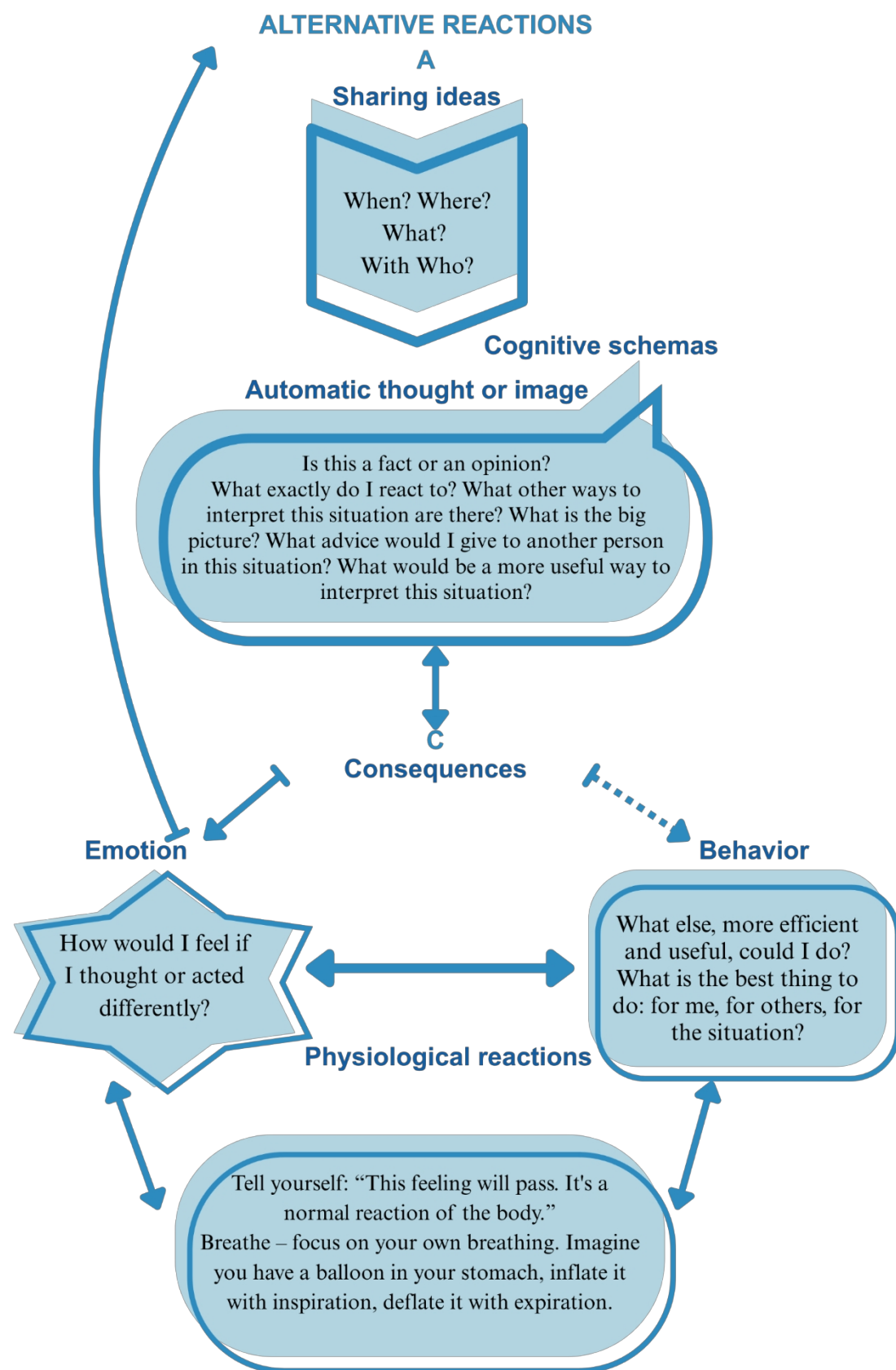
3 žingsnis: Pakartotinis situacijos įvertinimas. Persvarstymui naudokite 40.2 pav. Ar pirminis vertinimas kaip nors pasikeitė? Jei taip, kaip šie nauji vertinimai atitinkamai veikia emocines ir elgesio reakcijas?

Savirefleksija

Ar pasikeitė jūsų emocijos? Kodėl? Kaip tai paveikė jūsų elgesį?

40.2 pav.: Kognityvinės restruktūrizacijos procesas

Įrankis 41. Ryšiai ir refleksija: kaip aš elgiuosi savo santykiuose?

Įrankio tikslas

LO4.2C. Išreikšti humanistinius ir empatiškus principus bei metodus bendraujant su kitais, siekiant gilinti kitų supratimą.

„Ryšiai ir refleksija: kaip aš elgiuosi santykiuose?“ – tai refleksyvus savęs vertinimo įrankis, skirtas stiprinti pagarbų, empatišką ir nuoširdų bendravimą profesiniuose santykiuose

Įrankio naudojimo aprašymas

Ši priemonė kviečia jus iširti ir įvertinti savo bendravimo įpročius trijų pagrindinių profesinių santykių tipų atžvilgiu:

- Mokytojas ir mokinys
- Mokytojas ir tėvai
- Mokytojas ir kolega (-os)

Kiekvienas santykių tipas nagrinėjamas naudojant tą pačią refleksijos struktūrą.

1 žingsnis: Pasirinkite

santykių tipą

Pradėkite pasirinkdami vieną iš šių santykių tipų. Refleksiją apie visus tris galite atlikti skirtingu laiku.

2 žingsnis: Refleksyvaus bendravimo vertinimo skalė (1: Niekada – 5: Visada)

Bendravimo strategija	MOKINYS	TĖVAS	KOLEGA
Aš aktyviai klausausi, netrukdydamas.			
Aš išreiškiu savo mintis nuoširdžiai ir aiškiai.			
Reaguojau su empatija, o ne tik siūlau sprendimus ar patarimus.			
Aš pripažįstu kito žmogaus jausmus ir poreikius.			
Vengiu teisinančios, nuvertinančios ar nurodymų kalbos.			
Aš gerbiu ribas ir požiūrio skirtumus.			
Prireikus susisiekiu ar pasiteirauju.			

3 žingsnis: Refleksijos klausimai

Skirkite keletą minučių ir atsakykite į šiuos klausimus apie kiekvieną santykių tipą, kurį nagrinėjate:

- Kada jaučiuosi labiausiai įsitraukęs ir veiksmingas bendraudamas?
- Kokius savo bendravimo stiliaus privalumus pastebiu?
- Kokios sritys man kelia sunkumų? Kodėl taip galėtų būti?
- Koks yra vienas mažas žingsnis, kurį galėčiau žengti, kad sustiprinčiau pasitikėjimą šiame santykiyje?

4 žingsnis: Veiksmų planas

Remdamiesi savo apmąstymais, suformuluokite trumpą bendravimo tikslą kiekvienam santykių tipui. Pavyzdžiai:

- „Tėvų susirinkimų metu stengsiuosi užduoti daugiau atvirų klausimų.“
- „Dažniau reiškisiu dėkingumą savo kolegoms.“
- „Suteiksiu mokiniams daugiau laiko užbaigti savo mintis, prieš atsakydamas.“

Naudojimo ir pritaikymo pasiūlymai

- Šis įrankis gali būti naudojamas mokytojų mokymuose, seminaruose ar individualiuose konsultavimuose.
- Jį galima pritaikyti naudojimui su tėvais arba supaprastinti, kad mokiniai galėtų jį naudoti savirefleksijai.
- Apsvarstykite galimybę reguliariai naudoti šį įrankį, kad galėtumėte stebėti, kaip bendravimas keičiasi laikui bėgant.

Įrankis 42. Santykių pozicijos žemėlapis

Įrankio tikslas

LO4.3C – Apibūdinti ryšių užmezgimo metodus, pritaikytus skirtingoms asmenybėms bei įvairioms socialinėms ir kultūrinėms aplinkybėms, siekiant lanksčiai ir protingai reaguoti į skirtingas aplinkybes ir kontekstus.

Šis įrankis padės jums sukurti lanksčią, vertybėmis pagrįstą vidinę sistemą, kuri padės jums „pritaikyti savo poziciją“ – protiniu, emociniu ir santykių požiūriu – įvairiose tarpasmeninėse situacijose. Jis padeda tiek introspekcijai, tiek prisitaikantiems ryšiams.

Įrankio naudojimo aprašymas

Užduotis:

„Jei turėčiau įrankį, kurį galėčiau pritaikyti bet kokiame santykių kontekste – kuris remtų mano savimone, skatintų lankstumą ir padėtų reaguoti buvimu, o ne pasipriešinimu – koks jis būtų?“

Šis įrankis kviečia jus įsivaizduoti, įvardyti ir įkūnyti savo santykių poziciją – vidinę nuostatą, kurią norite laikytis bendraudami su kitais, susidūrus su skirtumais, įtampa ar neapibrėžtumu.

1 žingsnis: Nustatykite savo įprastą požiūrį

Apsvarstykite situacijas, kuriose jaučiate:

- sukeliamas ar pasipriešinimas;
- atsijusį ar nesuprastą;
- Esate nelankstus ar pernelyg kontroliuojantis.

Kokios yra tipiškos vidinės pozicijos, kurias priimate tokiomis akimirkomis? (pvz., gynėjas, malonintojas, pasitraukėlis, problemų sprendėjas, kontroliuotojas)

Užrašykite jas kaip elgesio įpročius. 2

Žingsnis: Pasirinkite savo sąmoningą elgesį

Paklauskite savęs:

- Kokia santykių pozicija man padeda išlikti tvirtai ant žemės ir atviram?
- Kokia pozicija leidžia man išlaikyti orumą tiek sau, tiek kitam?

- Apibrėžkite savo pagrindinę poziciją – žodį, metaforą ar gestą, kuris išreiškia, kaip norite pasirodyti.

Pavyzdžiai:

- Tiltas (atviras į abi puses)
- Medis (iššaknijęs, bet lankstus)
- Veidrodis (atspindintis, bet nesugeriantis)
- Kriauklė (apsauganti, bet neuždara)

3 žingsnis: Nubrėžkite judėjimo schemą

Sukurkite tokią lentelę, kad nubrėžtumėte savo perėjimą nuo reakcijos/impulsyvumo prie sąmoningos laikysenos:

Situacija	Įprasta reakcija	Nauja laikysena	Pagalbinė praktika
Tėvas ar motina meta iššūkį mano autoritetui	Gynimasis	Medis	Kvėpuok + įvardyk bendrą ketinimą
Mokinys emociškai atsiriboja	Taisymas	Tiltas	Išlikite smalsūs, neskubėkite
Kolega pateikia griežtą atsiliepimą	Uždaromasi	Veidrodis	Pirmiausia apmąstykite, tik tada atsakykite

4 žingsnis: Nustatykite priminimą

Sukurkite trumpą priminimą, kuris padės jums per dieną įvertinti savo santykių būklę:

- Vizualus simbolis
- Fizinis gestas (pvz., ranka ant širdies)
- Savikontrolės klausimas: „Kokia pozicija šiuo metu būtų tinkamiausia?“

Pasiūlymai dėl alternatyvaus naudojimo ir pritaikymo

Šis įrankis gali būti:

- Naudojamas kaip kasdienis patikrinimas emocinei reguliacijai ir santykių suvokimui;
- Integruotas į koučingo ar komandos komunikacijos sesijas;

Periodiškai peržiūrėkite savo laikysenos žemėlapi, kad patobulintumėte ir išplėstumėte savo vidinį lankstumą.

Įrankis 43. Bendradarbiavimo kompasas

Šio įrankio tikslas

LO5.1C. Gebėti natūraliai išlaikyti pusiausvyrą tarp savęs suvokimo, saviraiškos ir empatijos įgūdžių, kad būtų galima nuoširdžiai bendrauti su kitais.

Tai savęs vertinimo ir refleksijos įrankis, skirtas stiprinti nesmurtinę komunikaciją ir bendradarbiavimą tarpkultūrinėse situacijose.

Įrankis suskirstytas į keturias pagrindines sritis, kurios padeda nustatyti jūsų bendravimo stipriąsias ir silpnąsias puses. Įrankis naudojamas po bendradarbiavimo veiklų, siekiant gerinti bendravimą ir įtrauktį.

Įrankio naudojimo aprašymas

„Bendradarbiavimo kompasas“ yra „Voratinklio įrankio“ (savęs vertinimo ir planavimo įrankis, sukurtas Clare Feinstein ir Claire O’Kane, vėliau pritaikytas organizacijos „Save the Children“) adaptacija. [„Voratinklio įrankio“ nuoroda](#)

Naudokite „Bendradarbiavimo kompasą“ po bendradarbiavimo veiklos, kurioje svarbų vaidmenį vaidina tarpkultūrinė komunikacija. Įvertinkite savo veiklą šiose keturiose pagrindinėse srityse:

1. Veiksminga komunikacija (Šiaurė)
2. Aktyvus klausymasis (Pietūs)
3. Konfliktų valdymas (Rytus)
4. Įtrauktis ir empatija (Vakarai)

Įvertinkite savo veiklą skalėje nuo 1 iki 5, apmąstydami savo stipriąsias ir silpnąsias puses. Tada sukurkite asmeninio tobulėjimo strategijas ir pasidalykite savo išvalgomis grupės diskusijoje.

1 žingsnis: Savęs vertinimas:

Po užsiėmimo apmąstykite savo patirtį, naudodami keturias kompaso kryptis kaip gaires, padedančias nustatyti asmeninius privalumus ir sritis, kurias reikia tobulinti.

Įvertinkite save skalėje nuo 1 iki 5, kur **1 reiškia „Reikia tobulinti“, o 5 – „Puiku“**, kiekvienoje srityje: veiksmingas bendravimas (Šiaurė), aktyvus klausymasis (Pietūs), konfliktų valdymas (Rytai) ir įtrauktis bei empatija (Vakarai).

2 žingsnis. Strategijų kūrimas:

Parengti trumpą veiksmų planą su strategijomis, kaip ateityje stiprinti savo silpnąsias sritis sąveikos:

1. Nustatykite savo silpniausias sritis.
2. Apsvarstykite, kokie konkretūs elgesio modeliai ar įpročiai reikalauja tobulinimo.
3. Parenkite tris konkrečias strategijas, kaip pagerinti savo silpnąsias sritis.
4. Nustatykite tikslą, kaip šias strategijas įgyvendinti ateities sąveikose. 3

žingsnis: Atspindėjimas ir pažangos stebėjimas:

Įgyvendinę savo strategijas, apmąstykite savo pažangą. Periodiškai iš naujo įvertinkite savo balą „Bendradarbiavimo kompasė“ ir atkreipkite dėmesį į bet kokius pasiekimus, iššūkius ar reikalingus pakeitimus.

Pasiūlymai, kaip prisitaikyti prie skirtingų kontekstų

- **Mokytojams:** pritaikykite kompasą klasės aplinkai, kad pagerintumėte bendravimą tarp skirtingo kultūrinio fono mokinių.
- **Tėvų susirinkimuose:** naudokite „Kompasą“ kaip priemonę, padedančią gerinti bendravimą ir empatiją su tėvais iš įvairių kultūrinių aplinkų.
- **Profesinėse komandose:** taikykite „Kompasą“ įmonių ar daugiakultūrinių komandų formavimo veikloje, siekdami pagerinti bendradarbiavimą ir konfliktų sprendimą.
- **Skirtingoms mokinių grupėms:** pritaikykite „Kompasą“ pagal mokinių amžių ar patirties lygį. Jaunesniems mokiniams naudokite paprastesnę kalbą arba diskusijas grupėse.

Savirefleksija

- Apsvarstykite savo bendravimo ir konfliktų sprendimo strategijas.
- Kaip galėtumėte geriau išklaudyti ir įsijausti į kitų kultūrų atstovus?
- Kokių veiksmų imsitės, kad užtikrintumėte nuolatinį tarpkultūrinio bendradarbiavimo tobulėjimą?
- Reguliariai grįžkite prie „Kompaso“, kad įvertintumėte savo pažangą ir nustatytumėte naujus asmeninius

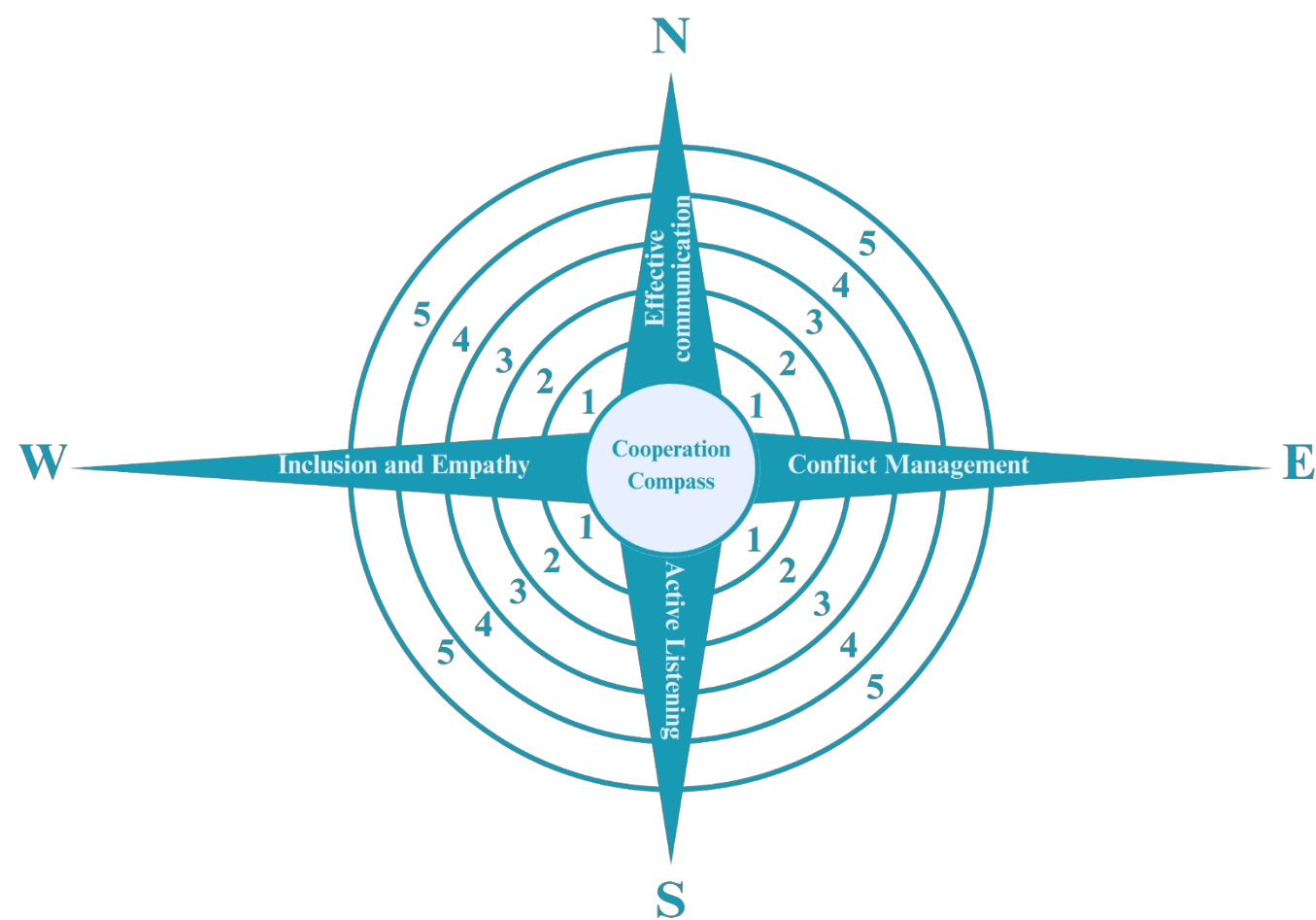
tikslus.

Reikalingos medžiagos ir ištekliai

- Bendradarbiavimo kompasas šablonas [„Spider Tool“ interneto nuoroda](#)

Priedas 43: Bendradarbiavimo kompasas

Šiaurė – Efektyvus bendravimas:

Ar aiškiai ir pagarbiai išreiškiu savo mintis, užtikrindamas, kad mano žinia būtų suprasta?

Pietūs – aktyvus klausymasis:

Ar aš visiškai klausausi kitų, pripažįstu jų požiūrį ir leidžiu jiems jaustis išklausytais?

Rytus – Konfliktų valdymas:

Kaip reaguojau į nesutarimus? Ar ieškau konstruktyvių sprendimų, o ne eskaluojau konfliktus?

Vakarai – Įtrauktis ir empatija:

Ar kuriu įtraukią aplinką, kurioje įvairios nuomonės yra vertinamos ir gerbiamos?

Įrankis 44. Klausimų menas

Įrankio tikslas:

LO5.2C. Kurti socialinę sąveiką, naudojant dialogo įgūdžius, siekiant prisidėti prie problemų sprendimo ir konfliktų sprendimo.

Šis įrankis skirtas stiprinti tvarią komunikaciją švietimo aplinkoje, padedant jums ugdyti gebėjimą užduoti tikslingus klausimus. Šis pratimas padeda mokiniams sąmoningai nukreipti pokalbius, puoselėti atvirą ir dėkingą atmosferą bei naudoti veiksmingas klausimų uždavimo technikas, siekiant palengvinti problemų sprendimą. Taikant įvairių tipų klausimus, galima sumažinti nesusipratimus ir gauti gilesnių įžvalgų.

Įrankio naudojimo aprašymas

Šį pratimą galima atlikti bet kuriuo metu ir bet kurioje vietoje. Jis susideda iš trijų etapų, kuriuos galima atlikti individualiai arba mažose grupėse.

1 žingsnis: Savistaba

- Prisiminkite neseniai vykusį pokalbį iš savo kasdienio gyvenimo, pavyzdžiui, pokalbį su mokiniu, kolega ar tėvais.
- Apmąstykite: kokio tipo klausimus uždavėte? Ar jie buvo atviri, ar uždari? Ar jūsų klausimai padėjo pagilinti pokalbį ar rasti sprendimą?

2 žingsnis: Tikslingų klausimų technikos taikymas

Kito pokalbio metu sąmoningai taikykite šių tipų klausimus:

1. Atviri klausimai

- Atviri klausimai skatina apmąstymus ir leidžia gauti išsamius atsakymus. Jie dažnai prasideda žodžiais „Kaip“, „Ką“ arba „Kodėl“.
- Pavyzdys: „Kas jums labiausiai patiko šioje užduotyje?“
- Privalumas: jie skatina giliau mąstyti ir padeda išvengti trumpų „taip“ ar „ne“ atsakymų.

2. Paaiškinamieji klausimai

- Šie klausimai padeda išvengti nesusipratimų ir gilina supratimą.
- Pavyzdys: „Ar galėtumėte tai paaiškinti išsamiau? Ką tiksliai turite omenyje sakydamas...?“
- Nauda: jie užtikrina, kad visi pokalbio dalyviai vienodai suprastų temą.

3. Hipotetiniai klausimai

- Šie klausimai atveria naujas perspektyvas ir skatina kūrybinį mąstymą.
- Pavyzdys: „Ką darytum, jei nebūtum bijęs suklysti?“
- Privalumas: jos ugdo problemų sprendimo įgūdžius ir padeda ieškoti alternatyvių sprendimų.

4. Vertinimo klausimai

- Šie klausimai padeda įvertinti subjektyvią patirtį ir stebėti pažangą.
- Pavyzdys: „Skalėje nuo 1 iki 10, kiek pasitikite savimi atlikdami šią užduotį?“
- Nauda: jie padeda geriau suvokti emocijas ir pažangą bei suteikia pagrindą tikslingai paramai.

5. Refleksiniai klausimai

- Šie klausimai skatina savarankišką mąstymą ir asmenybės tobulėjimą.
- Pavyzdys: „Ką kitą kartą galėtumėte daryti kitaip, kad pasiektumėte geresnį rezultatą?“
- Privalumas: jos skatina asmeninę atsakomybę ir sąmoningą patirties apmąstymą.

3 žingsnis: apmąstymai ir koregavimas

- Po pokalbio užsirašykite: kurie klausimai pasiteisino? Ar buvo tokių, kurie sutrikdė pokalbio eigą?
- Apsvarstykite, kokių tipų klausimus norėtumėte sąmoningiau taikyti būsimuose pokalbiuose.

Savirefleksija – asmeninis tobulėjimas ir tobulinimas:

- Kokio tipo klausimus naudojate dažniausiai?
- Kokiose situacijose jums sunku suformuluoti tinkamus klausimus?
- Kaip pasikeitė jūsų pokalbių stilius, pradėjus sąmoningai užduoti klausimus?
- Ar yra kokių nors klausimų tipų, kuriuos norėtumėte ateityje naudoti dažniau?

Medžiaga/ištekliai:

- Užrašų knygtė arba skaitmeninis dokumentas apmąstymams.
- 5 kortelės su pavyzdiniais sakiniais skirtingų klausimų tipams (44 priedo priemonė)

Priedo priemonė 44: PENKIOS kortelės su pavyzdiniais sakiniais skirtingų tipų klausimams

1 kortelė: Atviri klausimai

„Kaip jautėtės šioje situacijoje?“ „Ką manote apie šį sprendimą?“ „Kodėl pasirinkote šį požiūrį?“

Kortelė Nr. 2: Paaiškinamieji klausimai

„Ar galėtum tai paaiškinti kitais žodžiais?“ „Ką tiksliai turi omenyje sakydamas...?“ „Ar teisingai supratau, kad...?“

Kortelė Nr. 3: Hipotetiniai klausimai

„Ką darytumėte, jei turėtumėte neribotas galimybes?“ „Kaip pasikeistų situacija, jei...?“ „Koks galėtų būti alternatyvus sprendimas?“

4 kortelė: Vertinimo klausimai

„Skalėje nuo 1 iki 10, kaip gerai jaučiatės pasiruošę?“ „Kiek esate įsitikinę šiuo sprendimu, skalėje nuo 1 iki 10?“ „Kaip įvertintumėte savo pažangą?“

5 kortelė: Refleksiniai klausimai

„Ko išmokote iš šios patirties?“ „Ką kitą kartą darytumėte kitaip?“ „Kokias pagrindines išvadas padarėte iš šios situacijos?“

Komunikacijos modeliai ir klausimų uždavimo technikos tolesniam skaitymui (pasirinktinai, pasinaudojant savarankišku tyrimu).

Įrankis 45. 3 žingsnių metodas atsiliėpimams teikti

Įrankio tikslas

LO5.3C. Taikyti nesmurtinius ir tarpkultūrinius bendravimo įgūdžius, siekiant stiprinti tarpkultūrinį bendradarbiavimą.

Įrankio naudojimo aprašymas

3 žingsnių grįžtamojo ryšio teikimo metodas padės jums situacijose, kai norite pateikti grįžtamąjį ryšį kitam asmeniui. Šis 3 žingsnių metodas yra kilęs iš nesmurtinio bendravimo (NVC) teorijos.

Pirmiausia šį metodą galite naudoti kaip refleksijos priemonę: analizuoti ankstesnes situacijas, kuriose teikėte grįžtamąjį ryšį. Keletą kartų panaudoję šį metodą kaip refleksijos priemonę, galite jį naudoti kaip pagalbą teikiant grįžtamąjį ryšį profesinėje ir asmeninėje aplinkoje.

Teikti grįžtamąjį ryšį – tai dalytis konkrečia informacija su kitais, siekiant padėti jiems tobulėti, gerinti savo įgūdžius ar žengti į priekį. Šią priemonę galite naudoti tais atvejais, kai norite prisidėti prie kitų žmonių mokymosi ir tobulėjimo.

Svarbus grįžtamojo ryšio teikimo aspektas yra tai, kad kitas asmuo turi galimybę pasirinkti, ar priimti jūsų grįžtamąjį ryšį. Kadangi dėmesys skiriamas kito asmens mokymuisi ir tobulėjimui, visada paklauskite, ar kitas asmuo nori gauti jūsų grįžtamąjį ryšį. Jei norite, kad kitas asmuo išklaustų grįžtamąjį ryšį, svarbu „pirmiausia užmegzti ryšį, o tik tada taisyti“ (Rosenberg).

Teikti grįžtamąjį ryšį ne visada lengva, be to, jis ne visada duoda norimą rezultatą, nes galime jį suvokti kaip kritiką arba praleisti konkrečią informaciją, kuri padėtų mums iš tiesų tobulėti ir mokytis. 3 žingsnių metodas, skirtas grįžtamojo ryšio teikimui, padės jums bandyti teikti grįžtamąjį ryšį ir jį priimti taip, kaip buvo numatyta. Toliau rasite šių 3 žingsnių paaiškinimą.

3 žingsnių metodo, kaip teikti atsiliėpimus, paaiškinimas 1

žingsnis:

- Kodėl norite pateikti atsiliėpimą? Paaiškinkite savo ketinimus: kodėl norite pateikti šį atsiliėpimą? Tai gali būti viena iš šių priežasčių arba kažkas kita:
- Abipusio supratimo stiprinimas: aiškiai išreikšti pastebėjimus, jausmus, poreikius ir prašymus, siekiant užtikrinti, kad abi šalys suprastų viena kitos požiūrį.

- Santykių stiprinimas: Pasitikėjimo ir ryšio stiprinimas sprendžiant problemas Būdu, kuris gerbia abiejų šalių jausmus ir poreikius.

- Asmeninio ir kolektyvinio augimo skatinimas: įžvalgų teikimas, padedantis asmenims apmąstyti savo veiksmus ir padaryti teigiamus pokyčius.

- Empatijos ir užuojautos skatinimas: aplinkos, kurioje asmenys jaučiasi išklaustyti ir suprasti, kūrimas, gynybinės pozicijos ir konfliktų mažinimas.

Aiškų grįžtamojo ryšio tikslas yra esminis veiksnys, lemiantis, kaip gerai jūsų grįžtamasis ryšys rezonuos su kitu asmeniu ir kaip stiprus bus jūsų ryšys su juo. Kai grįžtamasis ryšys teikiamas siekiant išmokyti ar manipuliuoti kitu, kaltinti jį, išlieti asmeninius nusivylimus, įrodyti, kad esate teisus, ..., jis bus mažiau veiksmingas ir mažiau stiprins ryšį. Tai gali pakenkti santykiams.

- Paprašykite sutikimo. Paklauskite, ar kitas asmuo nori gauti atsiliėpimą.
- Atkreipkite dėmesį į laiką. Teikite atsiliėpimą nedelsiant po įvykio, kol jis dar šviežias ir įsimenamas.
- Užtikrinkite privatumą. Atsiliėpimus teikite privačioje ir tinkamoje aplinkoje, kalbėdami akis į akį.

2 žingsnis:

- Kas įvyko? Pasidalykite konkrečiais pastebėjimais, be asmeninių vertinimų: ką kitas asmuo pasakė ir padarė?
- Kaip tai paveikė mane? Pasidalykite savo jausmais: kaip tai, kas įvyko, paveikė jus, kokie yra padariniai.
- Kaip tai paveikė kitą asmenį? Parodykite empatiją ir supratimą, domėkitės kito asmens jausmais.
- Kodėl tai turi įtakos man? Išreikškite savo nepatenkintus poreikius atsižvelgdami į savo pastebėjimus.
- Žengiamo toliau (žvilgsnis į ateitį). Paklauskite, kaip, jų nuomone, reikėtų toliau spręsti šį klausimą. Jei reikia, pateikite savo pasiūlymus. Atsakykite ir paklauskite: ką apie tai manote, ar jums tai artima, ar galėtumėte ką nors su tuo padaryti?

3 žingsnis:

- Tolesni veiksmai ir parama. Stebėkite, kaip įgyvendinami sutarti veiksmai, ir teikite reikiamą grįžtamąją informaciją.

Reikalingos medžiagos/ištekliai ir pasiruošimas

Išspausdinkite 3 žingsnių metodo vizualizaciją ir įsidėkite ją į savo darbotvarę arba pakabinkite klasėje/biure. Vizualizacija padės jums atlikti būtinus grįžtamojo ryšio teikimo žingsnius.

Savirefleksija

- Kaip jums padeda 3 žingsnių grįžtamojo ryšio metodas?
- Ar jūsų ketinimai visada aiškūs?
- Kokie žingsniai jums yra lengvai įgyvendinami, o kokie – sunkiai ?
- Kokie yra jūsų mokymosi poreikiai? Koks yra jūsų ateities tikslas?
- Kaip norite patenkinti savo mokymosi poreikius? Kokius veiksmus suformuluosite, kad pasiektumėte savo tikslą?

Priedas Nr. 45: 3 ŽINGSNIAI, KAIP TEIKTI GRĮŽTAMĄJĄ INFORMACIJĄ – VAIZDINIMAS

